

Prvega maja leta 1886 je v Chicagu začelo stavkati 40.000 delavcev in policija je napadla stavkajoče: šest jih je ubila, kakih petdeset pa ranila. Pozneje so voditelji stavke morali stopiti pred sodišče, ki ni poznalo milosti: pet jih je obsodilo na smrt, tri pa na dolgotrajno ječo.

Niso še minila tri leta od krvavih chikaških dogodkov, ko je prvi kongres Druge internacionale odločil, naj v spomin na te dogodke postane prvi maj mednarodni praznik dela, borbeni dan solidarnosti proletariata in delovnih ljudi vsega sveta. Že leta 1889 je na proslavi prvega maja v Londonu sodelovalo več kot 200.000 delavcev in Engels je takrat zapisal: »To je naša prva zmaga, ki dokazuje, da imamo sedaj za seboj množice.«

Samo leto dni pozneje, leta 1890, so na ozemlju današnje Jugoslavije prvi maj prvič proslavili tudi slovenski in hrvaški delavci. Potrebno pa je bilo mnogo, premnogo žrtev razrednega boja in narodnoosvobodilnega boja, da smo ta dan lahko zapisali z rdečimi črkami v naše koledarje: šele v novi, Titovi Jugoslaviji, je prvi maj postal praznik dela.

Teh nekaj datumov in dejstev smo nanizali zato, da damo okvir prazniku, ki ga slavimo, in da poudarimo vlogo tistih, ki so nam omogočili, da praznujemo prvi maj: vlogo komunistov, vlogo avantgarde delavskega razreda, ki se nikoli ni boril za svoje posebne interese, temveč vedno za interese celotne družbe, za socialistično družbeno ureditev.

Letos mednarodno delavsko gibanje proslavlja petdesetletnico Velikega oktobra, ki je rodil Sovjetsko zvezo, prvo socialistično državo na svetu, letos pri nas v Jugoslaviji proslavljamo trideset let, odkar je na čelu jugoslovanskih komunistov tovariš Tito, v Sloveniji pa proslavljamo tridesetletnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije. Sočasnost teh proslav je morda naključje, ni pa naključje osnova, iz katere so se ro-

V nezadržnem pohodu

dili dogodki, ki jih letos proslavljamo, in ni naključje, da so ti dogodki medsebojno povezani: delavsko gibanje je vedno bilo internacionalno in vedno so na njegovem čelu korakali komunisti. Tudi izkušnje delavskega gibanja v svetu nikoli niso bile omejevalne z državnimi mejami. Iz njih so se učili delavci vsega sveta: kazale so jim, kaj je dobro, učile pa so jih tudi, da napak ne kaže ponavljati.

Zakladnici teh izkušenj dajejo izredno dragocen prispevek tudi izkušnje naših delovnih ljudi, ki se s ponosom lahko imenujejo državljane prve socialistične države na svetu, ki je razvila sistem samoupravljanja na vseh področjih družbene dejavnosti. Z vsakim uspehom, ki ga dosežemo, stopimo korak naprej na naši poti v socializem, vsak naš uspeh krepi našo samoupravno družbo, ki je najbolj odprta družba na svetu.

Delovni ljudje Jugoslavije smo povezani z nezlomljivimi vezmi ljudi, ki skupaj gradijo socializem, kot skupnost pa smo z revolucionarno socialistično solidarnostjo povezani z mednarodnim delavskim gibanjem. In te vezi krepimo in jih bomo krepili vsak dan, kajti uspehi vsakega naroda Jugoslavije so hkrati tudi uspehi vseh drugih narodov in narodnosti Jugoslavije, vsak uspeh Jugoslavije pa je tudi uspeh mednarodnega delavskega gibanja.

Svet koraka v socializem in tega pohoda ne more zadržati nobena sila. Reakcionarne sile lahko samo zavirajo ta pohod, ne morejo pa ga preprečiti. Kolo zgodovine se ne more vrteti nazaj, zgodovina pa je kapitalistični družbeni sistem obsodila na propad: tisti sistem, ki je v carski Rusiji s knuto poskušal krotiti vse napredne ljudi, tisti sistem, ki je v stari Jugoslaviji poskušal to z gumijevkami in z Glavnjačami, tisti sistem, ki je v Chicagu pobijal stavkajoče delavce in ki danes v Vietnamu pobija goloroko ljudstvo.

Jugoslovani smo v prvih vrstah nezadržnega pohoda mednarodnega delavskega gibanja in ta pohod se ne bo zaustavil, dokler ves svet ne bo slavil prvega maja kot praznika vseh delovnih ljudi.

MILAN POGAČNIK

Delovni pozdrav
ob prvem maju!

Republiški svet
sindikatoev,
republiški odbori in
Delavska enotnost

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

SOBOTA, 29. APRILA 1967

Št. 16, leto XXVI

ŽIVEL 1. MAJ — PRAZNIK DELOVNEGA LJUDSTVA!

Delovno mesto ni nagrada

Pred dnevi so se sestali predstavniki industrijskih delovnih kolektivov ljubljanskih občin na ustanovnem občnem zboru mestnega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva Ljubljana. Čeprav gre vse priznanje delu občinskih odborov, so delegati poudarili, da bi naj dosegli z združitvijo v enotni sindikat kvalitetno višjo raven razreševanja konkretnih problemov in protislovij v življenju industrijskega delavca. Del teh protislovij so že načeli na občnem zboru, v referatu in razpravi, v glavnem pa mora postati tak način dela delovno usmeritev novega sindikalnega vodstva.

Velik del gradiva in razprave so na občnem zboru posvetili zaposlovanju in kadrovski politiki. Splošne resnice, s katerimi utemeljuje naše gospodarstvo zmanjšanje števila zaposlenih, so seveda značilne tudi za ljubljanske delovne organizacije. Povsod gre v bistvu za posredne vzroke, ki so zaradi organizacijskih, tehnoloških in tržnih zapletitajev prisilili delovne kolektive v zmanjševanje zaposlenih. Podatki kažejo, da število nezaposlenih od lani na letos počasi, vendar vztrajno narašča in januarja letos je doseglo 1748 nezaposlenih. Med njimi je polovica nepripučenih in priučenih delavcev, vsi drugi pa so kvalificirani delavci in delavci s srednjo, višjo in visoko izobrazbo.

Vprašanje neugodne kvalifikacijske strukture pa spremlja veliko več subjektivnih kot objektivnih težav. Ne da se ogniti osebnim slabostim nekaterih posameznikov, ki pa imajo mnogokje odločilen vpliv na kadrovske politike v delov-

ni organizaciji. Vendar vse kaže, da bo potrebno tudi v zahtevah po drugačni strukturi zaposlenih, še posebno vodilnih delovnih mest, ubrati drugačno pot kadrovanja. Zavzemati bi se morali za javno konkurenco. Delovno mesto ne more biti nagrada, temveč odraz strokovne sposobnosti in družbeno-politične razgledanosti delavca. Dokaz za strokovnost, to kažejo tudi izkušnje, pa ni vselej samo formalno spričevalo. Zato so na občnem zboru poudarili, da bi moral direktor ali kandidat za drugo odgovorno vodilno delovno mesto dokazati svojo sposobnost s pismenim konceptom razvoja podjetja, kar bi naj hkrati veljalo kot materialna in moralna obveza za odgovornost pred delovno skupnostjo.

Hitrih in neizprosni ukrepi na tem področju ne postavljajo le zahteve po bolj strokovnem in odgovornem vodenju, ampak na moč slaba izobrazbena raven vodilnih delavcev. V ljubljanski industriji je le slaba polovica ustreznost zasedenih delovnih mest, za katera je predpisana višja ali visoka izobrazba. Še manj ugodni so podatki o izobrazbi direktorjev. Ob lanskim reelekciji je bilo v Sloveniji na novo imenovanih le 23,6% direktorjev z višjo ali visoko izobrazbo, kar je za 22,5% pod jugoslovanskim povprečjem.

S takšnimi razmerami se ne moremo sprijazniti, so dejali predstavniki sindikalnih združenj na občnem zboru. Sindikati se morajo, v imenu hitrejšega gospodarskega in družbenega napredka odločno zavzemati za kvaliteten kadrovske spremembe. Ne moremo dovoliti, da bi zavoljo slabe kadrovske zasedbe prepočasno uresničevati gospodarsko reformo. Izkušnje povedo, da so bili tudi sindikati velikokrat prepozni in neučinkoviti in da so se za boljše kadrovanje zavzeli šele tedaj, ko se je delovni kolektiv znašel v hudih gospodarskih težavah.

I. V.

NA ČRNI RULETI

LETO TURIZMA

Na cesti iz Maribora proti Celju je gostilna. Če ste žejni, se ustavite. Če ste lačni, vas bodo nasitili. Toda če bi radi kakšno savinjsko specialiteto — peljite mimo, zavijte za Žalcem na levo v Griže in poiščite dobro gostilno. Ta dober nasvet malo stane.

Pred dnevi smo v gostilni na cesti iz Maribora proti Celju tudi mi iskali savinjske specialitete. Dobili pa smo odgovor, da so »državni« in da ne smejo kupovati »privatnega želodca in klobasa«. Pri sosednji mizi je temu odgovor in našemu ogorčenemu vzdihu, »da vse hudič jemlje, če ni privatne iniciative — še dobro klobaso!« — prisluhnili debelusi in dobronarčni možakar.

— Je bom dal jaz škec, je rekel, mi pa smo ga začudeni gledali, kako je segel v torbo in odrezal lep kos krasne, dišeče klobase. Bilo nam je nerodno, hoteli smo mu plačati, ga počastiti s pijačo, pa je odklonil.

— Sem Nace Travnik, gostilničar iz Griž. Drugi teden dobim 30 kilogramov takele klobase. Plačila tu ne jemljem, v moji gostilni pa tako ni nič zastonj.

Natakarica, ki smo ji za tri kotte, 10 kg sira, kruh in velik krožnik narezane salame — Travnikove, seve! — plačali 6 N-din, gotovo še do danes ni preračunala, koliko bi lahko pckasirala, če bi dišečo salamo prinašala ona na mizo in iz njihove kuhinje.

DODATNI VIR DOHODKA

Težko bi dejali, da je prosvetnim delavcem posejano z rožicami. In še težje bi trdili, da so njihovi osebni dohodki stimulativni, da ustrezajo vloženemu delu...

Toda... vsi prosvetni delavci ne živijo samo od služke na delovnem mestu. Mnogi si pomagajo na vse načine. Eni bolj, drugi manj domiselno. Tako nekateri v svojem prostem času honorarno predavajo na najrazlič-

nejših šolah, seminarjih in tečajih, drugi prevajajo, tretji spet obdelujejo zemljo, nekateri pa so se oprijeli...

Ja, ja...

V mislih imamo resnično zgodnjo, ki se je nedavno pripetila v manjšem kraju ob slovensko-hrvaški meji.

Sredi popoldneva je zagledal možakar na cesti svojega sina, ki bi moral tisti čas sedeti v šolski klopi. Seveda, če bi bilo vse tako, kot bi moralo biti. Pa veste, kaj je odgovoril fantič svojemu očetu, ko je ta namignil na »spričanje šole?

»Danes nimamo pouka, učiteljica je peljala svinjo na semenje!«

—au

NA ČRNI RULETI SO IGRALI:

1. Gostinsko podjetje v Frankolovem pri Celju, ki jim »komercialne« reklame tokrat izjemoma nismo zaračunali.
2. Ena od prosvetnih delav v brežiški komuni.

Plamen se je razplamtel

V kroparskem Plamenu so v treh letih povečali vrednost proizvodnje od dobre poldruge milijarde S-din kar na blizu 4 milijarde starih dinarjev, medtem ko so se osebni dohodki zaposlenih v istem obdobju povečali od skromnih 30 tisoč S-din kar na 99 tisoč S-din

DUŠAN CVETANOVSKI NI KROPAR

V Kropo, to prijazno starodavno gorenjsko mestce s komaj 600 prebivalci, stisnjeno na obronke Jelovice, je pred približno štirimi leti prišel iz Kičeva v Makedoniji. Zaposlil se je v kroparski tovarni vijakov Plamen. Takrat je z njim prišlo še 30 njegovih tovarišev, prav tako Makedoncev. Vsi so našli delo v Plamenu.

Dušan Cvetanovski še danes dela v Plamenu.

Nekateri njegovi tovariši so se vrnili domov. Pa ne zavoljo tega, ker jim ne bi bilo vseh v Plamenu v Kropi. Vezale so jih družine. Živeti ločeno od svojih otrok in žena tri ali štiri leta pa je že dolga doba...

In zato ni naključje, da je obisk v Plamenu veljal Dušanu Cvetanovskemu »najstarejšemu« Makedoncu v tovarni.

»Kot nekvalificiranega delavca so me v Kropi in v Plamenu izredno toplo sprejeli. Tudi sam sem zadovoljen,« jo je že na pol po slovensko urezal, »saj mesečno redno zaslužim po sto tisočakov. Če pa se potrudim, potem je zaslužek še boljši. V marcu sem prejel sto sedemdeset tisočakov...«

Tako kot drugi »kroparski« Makedonci ima tudi Dušan Cvetanovski svojo družino v Kičevu. Pet otrok, štiri sinove in hčerko, pa še ženo mora preskrbeti s svojim zaslužkom.

»Ves denar, razen šestdesetih tisočakov, kolikor porabim mesečno za življenje, pošljem domov...« z neprikritim zadovoljstvom pripominja Dušan Cvetanovski. »Tu v Kropi in v tovarni, kjer delam, mi je tako všeč, da ne vem, če se bom še kdaj za stalno vrnil v Makedonijo... Vložil sem prošnjo, da bi dobil od podjetja kredit in si zgradil stanovanjsko hišico ter tako moji precej številni družini ustvaril lep dom. Upam, da mi bo podjetje pri tem tudi pomagalo...«

NOVA STANOVANJA... NOVA SOSESKA...

Verjetno podjetje Plamen Dušana Cvetanovskega ne bo razočaralo in bo skušalo ustreči njegovim željam, da bi si v Kropi zgradil dom, kot verjetno ne bo razočaralo še najmanj sedemdeset podobnih želja delavcev iz Plamena, kajti:

»Prav zdaj so nam na občini odobrili nov zazidalni okoliš v Kamni gorici, kjer si bodo naši delavci v štirih, petih letih sezidali petdeset hišic,« pojasnjuje BRANKO PRAPROTNIK, sekretar podjetja, sicer diplomirani ekonomist. »In tudi na Brezovici, kjer si bodo naši delavci lahko postavili še triindvajset montažnih stanovanjskih hišic. Tistim delavcem, ki si bodo stanovanjske hišice sezidali, bo

podjetje odobrilo po štiri milijone dinarjev kredita, drugim, ki se bodo odločili za montažne hišice, pa bo podjetje odobrilo po tri milijone dinarjev posojila. Že letos bomo iz sklada skupne porabe namenili blizu devetdeset milijonov za gradnjo stanovanj...«

JANEZ POGAČNIK, orodjar v Plamenu, je bil dve leti predsednik stanovanjske zadrge v tovarni. Ni skoparil z besedami, ko je pripovedoval, koliko stanovanj so doslej že zgradili za delavce in kolikim delavcem so s krediti omogočili, da so si sami sezidali stanovanj-

ne žene zdaj le poredko perejo v domačem potoku. Pralni stroji so nadomestili naporno delo zaposlenih mater in žensk...«

Vse to pa je tesno povezano z njihovo tradicijo, povezano z delom blizu petstočlanskega kolektiva Plamen.

SKOK ČEZ KOŽO

Saj res, o sami tovarni vijakov še nismo dovolj govorili.

Pa zdaj!

Prisilna uprava pred tremi leti je bila za Plamen pravi skok čez kožo.

postavili pred tremi leti štiri osnovne naloge. Najprej: izdelati proizvodni program in uveljaviti organizacijo dela. Potem: izoblikovati interno zakonodajo, še posebej pa sistem delitve dohodka in nagrajevanja. Nato: usmeriti prodajo izdelkov na zunanje tržišče zaradi nasičenosti domačega trga. In slednjič: pridobiti strokovnjake, sposobne, mlade inženirje in ekonomiste, ki bodo zamišljene načrte tudi izpeljali.

In prav nič se ne bomo zmotili, če zapišemo, da so v Plamenu skoraj vse zastavljene naloge tudi že izpolnili.

Plamen je v zadnjem obdobju zgradil blizu 90 stanovanj za svoje delavce

ske hišice ali obnovili stanovanja v nekaj sto let starih kroparskih hišah:

»Blizu devetdeset stanovanj smo doslej že zgradili. A ne samo to, tudi sodoben dom kulture smo si postavili v Kropi, športni park z letnim kopališčem, počitniški dom nad Fieso ob morju. Za samce in posebej za naše Makedonce smo uredili samski dom.«

TUDI AVTOMOBILI, TELEVIZORJI SO STANDARD

Standard pa kajpak niso samo stanovanja.

Tudi osebni avtomobili, televizijski sprejemniki, kopalnice s toplo in mrzlo prho, urejene sanitarije, čeprav v starih kroparskih hišah..., da, tudi to je standard.

»In v Kropi, v nekaj sto let starih hišah, že ne najdeš več stanovanja brez kopalnice in brez primernih sanitarij,« ugotavlja Branko Praprotnik.

Potem pa je še pripomnil: »Vsaka druga kroparska družina si je v zadnjih dveh letih, ko je Plamen poskrbel TV prevornik, kupila televizijski sprejemnik, in še manj kot vsaka četrta družina pa si je kupila tudi osebni avtomobil. Zaposle-

»Po prisilnem« obdobju tovarne, ko je šlo za biti ali ne biti, se je kroparski Plamen dobesedno razplamtel.

In kakorkoli so že številke suhoparne, so le zgovorne. Pripovedujejo, da so v Plamenu v treh letih povečali vrednost proizvodnje od poldruge milijarde S-dinarjev kar na blizu štiri milijarde. Skladi podjetja so postali bogatejši za blizu 350 milijonov S-dinarjev. In v Plamenu zdaj s ponosom povedo, da so osebni dohodki zaposlenih v treh letih porasli od skromnih trideset tisočakov na 99.000 S-dinarjev mesečno...

K takšnemu vzponu je seveda pripomogel ves kolektiv.

»Se posebej pa mladi strokovnjaki s sedanjim direktorjem inž. Jakom Sartorijem, tehničnim direktorjem inž. Mihom Sinobadom in finančno komercialnim direktorjem, diplomiranim ekonomistom Andrejem Vidcem na čelu,« še dodaja sekretar podjetja Branko Praprotnik.

KAKŠNA JE BILA POT DO USPEHA

Pot do uspeha tovarne vijakov je zdaj videti enostavna, pa čeprav je bila težka.

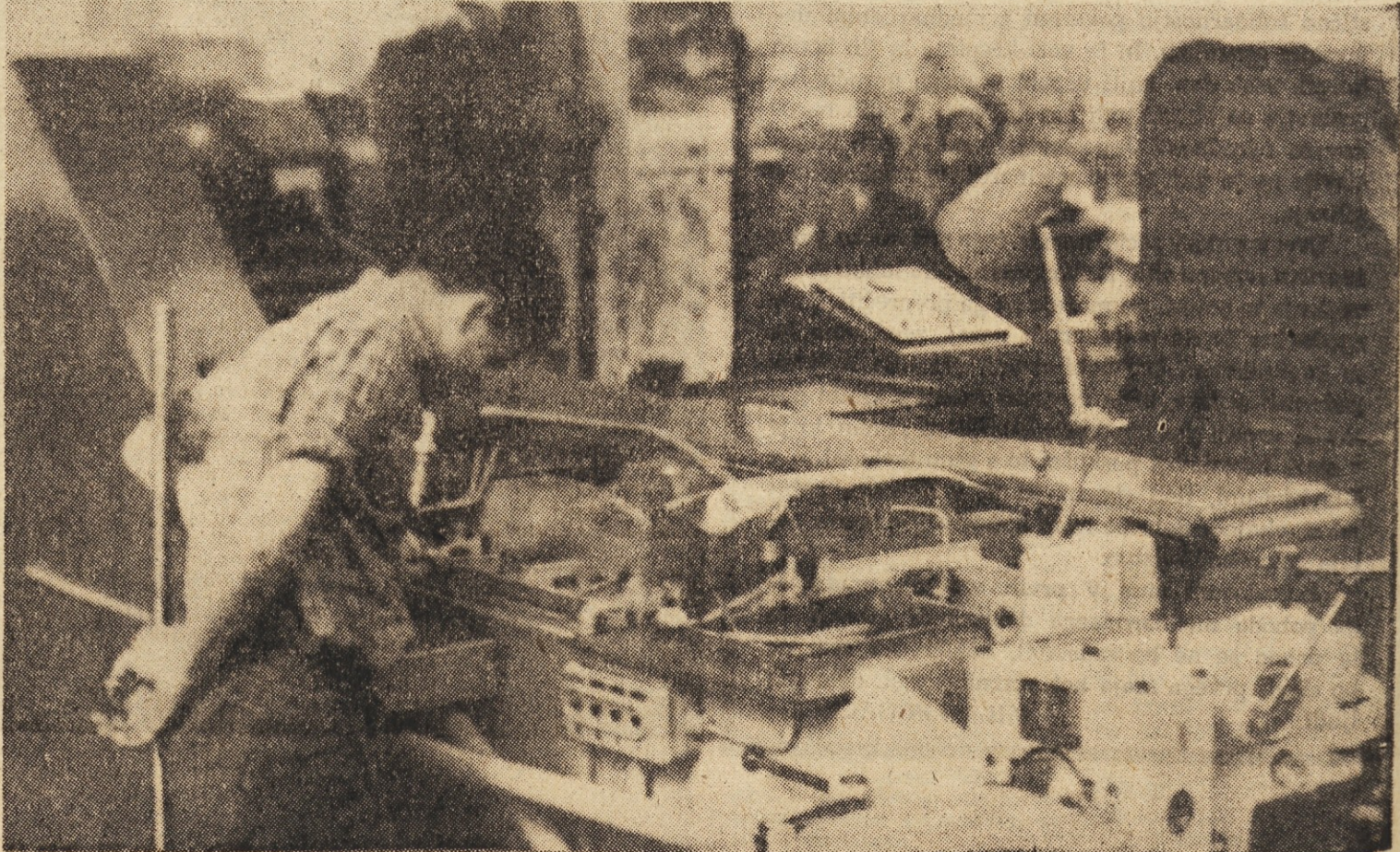
Maloštevilni strokovnjaki in seveda samoupravni organi so si

S specializacijo proizvodnje samo za matice in vijake »trgovskih kvalitet,« to je na vijake za zahtevne strojne in druge železne konstrukcije, so lani že uspeli prodati teh izdelkov na tuje tržišče za več kot milijon dolarjev. V podjetje pa so pridobili še tri mlade inženirje in ekonomiste, kar 16 pa jih štipendirajo na srednjih in visokih tehničnih in ekonomskih šolah. Izoblikovali so si tudi takšno merila nagrajevanja, da vežejo osebne dohodke zaposlenih tako pri strojih kot tistih, ki delajo v upravno tehničnem vodstvu podjetja na rezultate njihovega dela in na uspeh celotnega podjetja.

Še marsikateri presežnik bi sodil v ta zapis o kroparskem Plamenu, pa čeprav se člani kolektiva neradi hvalijo z uspehi, ki jih dosegajo v gospodarstvu. To lahko sodimo po besedah MARKA POGAČNIKA, predsednika sindikalne organizacije v tovarni:

»Čeprav smo veliko dosegli, odkar smo bili zadolženi do vrata in ko smo skoraj vsako poslovno leto zaključili z izgubo, nazadnje pred prisilno upravo celo z osemindvajsetmilijonsko izgubo, še ne smemo biti z vsem zadovoljni!«

MILAN ŽIVKOVIČ

Ob stroju za proizvodnjo matice

KAKO POVEČATI ZAPOSLOSTEV?

Na ustanovnem zboru sindikata delavcev storitvenih dejavnosti, ki so ga minuli četrtek sklicali v Novi Gorici občinski sindikalni svet iz Ajdovščine, Nove Gorice in Tolmina, so izvolili devetčlanski odbor, ki bo v bodoče predstavljal regionalno vodstvo delavcev tega sindikata v omenjenih treh občinah. Na zboru so izvolili tudi delegate za republiški občni zbor delavcev sindikata storitvenih dejavnosti in delegate za kongres centralnega odbora tega sindikata, toda vse to so storili tako rekoč mimogrede: najvažnejše vprašanje zbora je bilo vprašanje, s kakšnimi nalogami se mora sindikat spoprijeti, če hoče res pomagati delavcem, zaposlenim v storitveni dejavnosti.

pa jih neredko nagovarjajo, naj socialnemu zavarovanju ne prijavljajo resničnih osebnih dohodkov, kar se potem delavcem maščuje pri uveljavljanju pravic iz socialnega zavarovanja, med drugim tudi pri določanju osnove za pokojnino. Razpravo o tem vprašanju so na zboru zaključili s sklepom, da je potrebno vse zaposlene pri zasebnikih čimprej sindikalno organizirati, ker bo potem sindikat imel možnost, da se bori za spoštovanje vseh pravic svojih članov.

DRUŽBENA IN PRIVATNA OBRT

Sicer pa lahko rečemo, da so različna vprašanja zasebnega sektorja storitvenih dejavnosti sploh prevladovala na ustanovnem zboru regionalnega odbora delavcev storitvenih dejavnosti v Ajdovščini, Novi Gorici in Tolminu. Naj tu omenimo samo vprašanje odnosov med družbeno in privatno storitveno obrtjo in vprašanje, kdo bo nosilec razširjene reprodukcije v delovnih organizacijah storitvene obrti.

Po splošnem mnenju udeležencev ustanovnega zbora je zasebna obrt v mnogočem raholjšem kot pa družbena, predvsem glede obveznosti do družbe; te obveznosti so v družbeni storitveni obrti skoraj enkrat večje kot pri zasebnikih. In zaključek: ne gre za tirati privatne obrti, ki lahko v mnogočem kompletira usluge občanom, potrebno pa je, da jo občine po obveznostih do družbe izenačijo z družbeno obrtjo.

Zaenkrat se še niso uresničila predvidevanja, da bodo terciarne dejavnosti, ki so pri nas slabo razvite, odprle možnosti za zaposlovanje tistih delavcev, ki jim industrija ne bo mogla več dati kruha. Udeleženci ustanovnega zbora niso zanikali možnosti, ki jih v perspektivi nudijo storitvene dejavnosti za nove zaposlitve, opozorili pa so, da pri sedanjem številu in opremljenosti obratov storitvenih dejavnosti takšna pričakovanja niso realna. Dejstvo je, namreč, da je skoraj polovica teh obratov v tako slabem stanju, da bi jih sanitarna inspekcija morala pravzaprav zapreti; in če hočemo torej zagotoviti nova delovna mesta v terciarnih dejavnostih, potem nam ne kaže drugega, da tudi investiramo v njihovo razširjeno reprodukcijo. Kar zadeva storitveno obrt, bi morala pri tem prednjačiti industrija, zunanja trgovina in stanovanjska podjetja, sicer pa bi za razvoj terciarnih dejavnosti morale pokazati več zanimanja kot do sedaj tudi občine.

MILAN POGAČNIK

Z OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV

tako pa bomo poročali tudi o stališčih in prizadevanjih z ustanovnega občnega zbora občinskega odbora sindikata delavcev prometa in zvez Maribor, ki je bil v začetku tega tedna.

CELJE

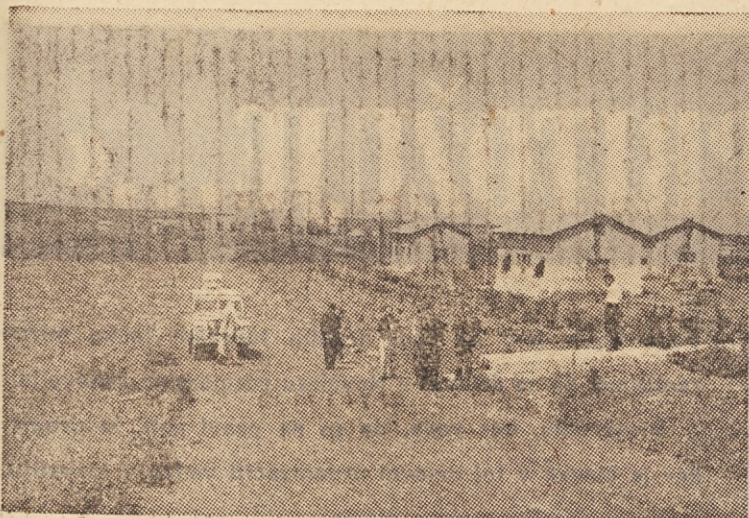
Minuli torek je občinski odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva v Celju sklical tretji redni občni zbor. Tudi v Celju so delegati iz sindikalnih podružnic posvetili pretežni del razprave vlogi sindikata v uresničevanju reformnih procesov. Ugotovili so, da je bila njih aktivnost usmerjena predvsem v problemom, kako izboljšati gospodarjenje, povečati produktivnost dela, zmanjšati stroške proizvodnje, skratka, kako v delovnih organizacijah čimbolj intenzivirati gospodarjenje. Ta prizadevanja so tudi že obrodila sadove. Vendar pa so delegati opozorili, da je v delovnih organizacijah — ali vsaj v večini od njih — intenzivnost dela že dosegla raven naprednih in moderno opremljenih podjetij v svetu. Zato so menili, da je nadaljnje povečanje proizvodnosti odvisno predvsem od boljše organizacije dela, boljših tehnoloških postopkov in novih, modernjših proizvodnih naprav. Zato naj bi v prihodnje sindikati svoja prizadevanja usmerili zlasti v razreševanje teh problemov. V razreševanje teh problemov pa zavoljo tega, ker samo ti ukrepi lahko zagotovijo višjo življenjsko raven proizvajalca, kar pa je tudi končni cilj sleherne akcije sindikatov.

MARIBOR

Ob koncu minulega tedna je bil v Mariboru občni zbor občinskega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva. Delegati so v razpravi temeljito ocenili dosedanja prizadevanja sindikatov, še posebej v obdobju uveljavljanja družbeno-ekonomske reforme. Ugotovili so, da so se sindikati na področju samoupravljanja zavzeli v raznovrstnih akcijah za razvijanje samoupravnih odnosov, za urejanje notranjih odnosov. Pri tem pa so poudarili, da so sindikalne podružnice vse premalo intenzivno in poglobljeno spremljale probleme gospodarjenja v delovnih kolektivih in da so to področje preveč prepuščale samoupravnim organom. Sprito tega so menili, da ni mogoče krepiti vloge samoupravnih organov, če ne krepimo vloge proizvajalcev kot osnovnih nosilcev družbene reprodukcije. V tem je namreč tudi globlji družbeni pomen reforme in prav zavoljo tega se v sindikatih ne bo več možno izmikati problemom gospodarjenja.

Kako pa so v Mariboru podrobneje opredelili svoje naloge za prihodnje mandatno obdobje, bomo poročali v prihodnji številki našega lista. Prav

MILAN GOVEKAR

V neposredni bližini tromeje med Irakom, Turčijo in Sirijo, so si vrtalci lendavske nafte uredili svojo postojanko

Posnetek za spominski album z izleta do enega izmed slanih jezer v bližini Agedabie, kjer ima SGE Slovenija ceste svojo bazo

Sličica iz albuma

Tehnična pomoč državam v razvoju, prvi resnejši zametki organiziranega vključevanja našega gospodarstva v mednarodno delitev dela, želja po večjem zaslužku in končno še migracija v času po reformi pogojujejo zaposlovanje naših delavcev v tujini.

Po neuradnih podatkih zdaj dela izven državnih meja okoli 350.000 Jugoslovancev, med njimi okoli 25.000 Slovencev.

Kako delajo in živijo ti naši ljudje, kako se počuti tjo daleč od domovine, svojih družin in svojih materialnih kolektivov?

V današnji sličici iz albuma nekega obdobja njihovega življenja bomo vsaj delno poskusili odgovoriti tudi na to vprašanje.

MOHIKANCI? MEHIKANCI

Dvakrat se je ujel čas za lendavske rudarje: desetletje mineva, odkar so se odločili za preusmeritev proizvodnje v petrokemijo, in drugo desetletje nastopa, odkar najboljši, med njimi iščejo nafto v Mezopotamiji.

Delovodja-mojster Vlado Birša, vrtalci Jože Prša, Lojze Hrelja, Evgen Vida in Josip Zag so bili v prvi skupini, ki naj bi po naročilu damaščanske General Petroleum Authority poskušala odgororiti na vprašanje, koliko nafte se še skriva pod puščavskim peskom Karatchoka na tromeji med Irakom, Turčijo in Sirijo.

Se šestindvajset drugih jim je doslej sledilo v Sirijo, kjer so jim edini tovariši vročina, puščavski pesek, beduini, granicarji in nenehno hropenje vrtalnih strojev.

Ko se vrne sedanja izmena, pojde na pot nova skupina petih ljudi. In čez leto ali dve — spet nova skupina, kajti naročnik je z njihovim delom zadovoljen. Samo enkrat so namreč naši vrtalci zavrtali v prazno, sicer pa je vsaka njihova vrtina na izbruhnila močan in visok curek zemeljskega olja.

Taki trenutki pomenijo veliko radost in praznik v življenju belih rudarjev. Njihovi veliki družini pripada tudi inženir Milan Gradišnik, nekdanji tehnični vodja podjetja NAFTA Lendava, zdaj pa ljubljanski predstavnik te delovne organizacije in duhovni oče ter vodja vseh odprav lendavskih vrtalcev v Sirijo.

Dokler pred dvema letoma, tudi sama z direktorjem nisva bila v Sirijo med naše ljudi, ki delajo in živijo sredi puščave, 600 kilometrov daleč od Damaška in 140 kilometrov oddaljeni od najbližjega večjega človeškega bivališča, o naših fantih nisem vedel nič drugega kot za ugodne ocene njihovega dela, zapisane v dopisih našega sirijskega partnerja, se spominja inženir Gradišnik. »Saj veste, kako je: presrečni, da jih pri delu spremljata sreča in uspeh, o sebi, svojem delu in življenju niso pisali niti pripovedovali, ko so se vrnili domov. Šele ko sem prišel mednje, sem spoznal tudi to stran njihovega dela in življenja.

Povedal bi rad, da naši vrtalci stroji gladajo v zemeljska nedra brez prestanka, noč in dan. Naši vrtalci strokovno vodijo in nadzorujejo delo, medtem ko vse druge posle opravljajo domačini, ki se hkrati pravečejo poklicu in obveznostim

iskalcev nafte.

Lahko verjame, da že zagledelj delovne razmere naših fantov niso lahke. Pa vendarle so nekateri med njimi tudi po dve leti in več vztrajali pod vročim podnebnjem Mezopotamije. Vmes, so kajpak prihajali na dopuste. Po pogodbi imajo namreč petnajst dni plačanega dopusta po šestih mesecih dela in plačano vozovnico domov in nazaj. Komurkoli izmed njih pa se morda ne ljubi na tako dolgo

pot, pa čeprav jo z letalom opraviš v manj kot 24 urah, lahko na stroške sirijskega poslovnega partnerja povabi k sebi kateregakoli izmed ožjih družinskih svojcev. Zaradi tega niti niti najmanj čudno, če je precej žena naših vrtalcev obiskalo svoje može; ena izmed njih je ostala pri njem skoraj leto dni in sta se potem skupaj vrnila domov.

Dolgujem pa še odgovor na vprašanje, kaj za naše podjetje in naše ljudi pomeni prevzem tako odgovornih del, kot jih opravljamo na področju Karatchoka. Za naše podjetje, ki se je pred kratkim integriralo v zagrebško INO, se je ponudila možnost mednarodne afirmacije, češar seveda nismo hoteli izpustiti iz rok. Obenem pa smo najboljšim našim vrtalcem omogočili, da še naprej opravljajo svoje delo, medtem ko smo morali druge prekvalificirati. Tako imamo še navzlic temu sposoben kader vrtalcev, ki jih bomo — vsaj kaže tako — prav kmalu spet potrebovali tudi na domačih poljanah, ki po najnovejših raziskavah še skrivajo velike zaloge tekočega črnega zlata.

Seveda pa gre tudi za to, da pri teh delih dobro zasluži tako podjetje kot naši fantje, ki bi se včasih najraje kar sprli, kdo bo zdaj na vrsti za pot v Sirijo, je zaključil inženir Milan Gradišnik.

Belj rudarji iz Lendave, ki so jih nekateri že poimenovali

za »poslednje Mehikance« svoji poklica pri nas, očitno še ne bodo tako kmalu izumrli.

VSEMU NAVKLJUB DOMOTOŽJE

Domotožje je po petih mesecih dela v Libiji prignalo na dopust tudi Marjana Marna, ki zdaj opravlja dolžnost pomočnika šefa gradbišča na tistem delu 368 kilometrov dolge ceste med Marblearchom in Bengasijem, ki ga skupaj s še štirimi drugimi jugoslovanskimi podjetji gradijo ljubljanske Slovenija-cestne.

»Sam ne vem, kaj bi povedal,« je začel tovariš Marn, ko sva sedela ob kavi in »ta pravem« škotskem Johnnyju Walkerju, s katerim si 72 članski kolektiv Slovenija cest na gradbišču v Libiji največkrat hladno vročino in žejno. »Gradbišče je pač gradbišče, dela ne manjka, roki pritiskajo, domotožje pa včasih tudi tako stiska, da se mu ni mogoče upreti... Pa sem prišel domov, prvi med vsemi našimi sem izkoristil pravico do dopusta. Vožnja do doma in nazaj me sicer velja četrtil milijona, ampak bom že malo tislil, kot temu pravimo...«

»Kako so vas domačini sprejeli, kako zaslužite?«

»Ja, tako so nas sprejeli, kot Afričani sprejemajo vse tujce. Sprva je bilo nekaj nezaupanja in zaprtosti, potem pa je tudi to minilo. Tako je pač, kot je povsod med ljudmi, ki dlje živijo skupaj. Res pa je tudi to, da nam predstavniki tamkajšnjih oblasti in investitorja grede zelo na roke, če karkoli potrebujemo, če pridemo v zadrego ali težave. Mislim na nevšečnosti, ki spremljajo sleherno gradnjo.

Z zaslužkom pa je takole: moj mesečni dohodek je dva ali celo dva in polkrat večji kot v domovini. Plačani pa smo v devizah, tako da sem moral odpre-

ti devizni račun. Denar s tega računa je pri nas zelo dragocen. Kaj bi skrival, da meni to kar prav pride!«

»Kako ste si uredili delovne in življenjske razmere, kako se prilagajate tamkajšnjemu, najbrž zelo vročemu podnebnju?«

»Doslje še ni bilo »rave vročine, ki sem se je najbolj bal. Tako« so za zdaj edina nadloga pešeni viharji, saj včasih komaj dihaš, kaj šele, da bi lahko delal.

Sicer pa živimo v lepo urejenih delavskih naseljih, ki smo si jih sami postavili. V okviru možnosti smo poskrbeli tudi za komfort. Kopalnice se nam od vsega še najbolj pričujejo, saj drugače res ne bi mogli stresti s sebe prahu in peska, ki se vztrajno lepita na prenojeno kožo.

Delamo po deset ur na dan. Za hrano po našem okusu skrbita dva kuharja; eden je bil prej pri Urški, drugi pa pri ljubljanskem Turistu ali pri Slamiču, ne vem natančno.

Zdravnika, ki dela za potrebe vseh petih jugoslovanskih podjetij na gradbišču te ceste, imamo tudi zelo blizu, komaj 17 kilometrov daleč. Na srečo njegovih uslug in pomoči skorajda ne potrebujemo.

»Ko se boste vrnili, koliko časa še ostanete?«

»Se enajst ali dvanaest mesecev. Potem bo delo zaključeno. Dotlej me najbrž ne bo več domov, ker nas roki pritiskajo. Bo pa potem več dopusta skupaj in še slajši bo.«

Marnova žena Zora, ki dela v ljubljanskem Leku, in hčerka Alenka, učenka ene od ljubljanskih osemletk, sta molče prisostvovali temu pogovoru. Že prej, ko sem čakal tovariša Marna, ki je odšel v svoje podjetje, mi je tovarišica Zora omenila, da bo najbrž iz tega pogovora tudi sama kaj izvedela, saj ji mož še ni utegnil vsega povedati.

Ne vem, ali se je uresničilo to njeno pričakovanje. Tudi tega ne vem, ali bo vsaj potem, ko se bo vrne iz Libije, dočakala dan, ko bo kaj več doma. Na družinskem posvetu so se namreč domenili, naj bi pot v Libijo pomenila zani poslednjo daljšo odsotnost z doma...

Kot da bi Marjan Marn uganil, o čem razmišljata njegova žena in hči, je bolj zase kot na glas zamrmral:

»Ne vem, ampak naš poklic je tak, da smo danes tukaj in jutri tam...«

Najbrž, je hotel reči, da bodo potrebne osebne žrtve, ki pa tudi njega še bolj vežejo na domovino in na družino.

NOVA KOTLARNA

V Tovarni nogavic Polzela imajo novo kotlarno. Odložili so se za dva parna kotla na mazut, ki bosta dajala dvakrat toliko pare kot stara kotla. Ker sta kotla različnih zmogljivosti, bo možno obratovati z enim ali z drugim pa tudi z obema istočasno, če bo potreba po pari večja. Dovolj pare pa pomeni za Tovarno nogavic Polzela nemoteno proizvodnjo.

bilten

DELOVNI ČAS

V MTT Maribor so samoupravni organi sprejeli sklep, da bo strokovni kader delal v deljenem delovnem času. Dopoldanski čas bodo v glavnem izkoristili za tekoče operativno delo, popoldanski čas pa za pripravo dela, za koordinacijo med posameznimi strokovnimi službami itd.

ŽELEZAR

ZA LETOVANJE

V Železarni Jesenice so tudi letos sprejeli sklep o osnovnem regresu za letovanje, do katerega so upravičeni vsi člani kolektiva in njihovi svoici, ter o regresu, ki ga prejmejo le člani kolektiva na osnovi delovnih let v Železarni. Tako bodo člani kolektiva, ki so zaposleni v Železarni več kot 25 let, dobili 7 tisoč starih dinarjev spodbudnega regresa. Osnovni regres pa je 5500 starih dinarjev.

NAŠA TOVARNA

VELIK USPEH

Mariborska Metalna je tedni poslala prvo hidromehansko opremo za eno največjih hidrocentral v srednji Evropi HE Djerdap. Dobava tega objekta pomeni za Metalno uspeh, saj so sklenili pogodbo šele pred dobrimi tremi meseci. Vse doslej je namreč veljalo pravilo, da potrebujejo samo za dobavo materiala 6 mesecev. Doslej je Metalna sklenila z Energoinvestom pogodbo za dobavo okoli 500 ton hidromehanske opreme. Dobili so tudi že naročilo za gradnjo žerjavov.

Izlaški keramičar

NA TUJA TRŽIŠČA

Tovarna elektro porcelana v Izlakah si je že lani uspešno utrla pot na svetovno tržišče, zlasti na Vzhod, kajti v Poljsko in Vzhodno Nemčijo so začeli izvažati že leta 1965. Njihov glavni kupec je Poljska, v katero izvažajo varovalke. Lani je vrsto kupcev popestrila tudi Turčija, v katero so izvozili za 14.948,25 dolarja varovalke. V Vzhodno Nemčijo izvažajo največ golega porcelana. V letošnjem letu bodo razširili tovarno, nova tunelska peč pa bo velika pridobitev, kajti z njo bodo izboljšali in pocenili proizvodnjo.

POMANJKANJE STANOVANJ

tekstilec

V Tekstilindusu v Kranju so zaradi gradnje samskega doma zadnja leta kupili le nekaj družinskih stanovanj. Zaradi tega se je do konca leta 1966 nabralo 178 prošenj za družinska stanovanja ter 170 prošenj za posojila za individualno gradnjo in nakup montažnih hišic. Omenjeni delavci prosijo za posojilo v skupnem znesku 300 milijonov starih dinarjev. Večina delavcev prosi za posojilo prvič, nekateri pa so posojilo dobili že lani in prosijo zanj tudi letos. Od prošlcev je kar 36 odstotkov takih, ki imajo zgrajene hiše šele do druge faze in bi potrebovali za dograditev hiše še precej denarja. V podjetju so naredili analizo stanja, da bi dobili točne podatke o tem, koliko ljudi nujno potrebuje stanovanje. Na osnovi te analize in pa materialnih možnosti podjetja bodo predlagali kolektivu nekaj možnih variant, po katerih bi uspeli v prihodnje rešiti čim več prošenj za stanovanja.

CINKARNAR

PREVENTIVNO ZDRAVLJENJE

Centralni delavski svet Cinkarne Celje je sprejel predlog upravnega odbora, da bodo najeli sobe v zdraviliščih Slatina Radenci, Čateške toplice, Rogaska slatina in Dobrna. Podjetje bo regresiralo v teh zdraviliščih članom delovnega kolektiva stroške, ki presegajo 1500 starih dinarjev na dan. Za celotno regresiranje preventivnega zdravljenja je centralni delavski svet odobrila 26.161.000 starih dinarjev, ki jih bodo dali iz sklada skupne porabe.

VAJENCI BREZPLAČNO NA MORJE

SGP "PRIMORJE"

V podjetju Splošno gradbeno podjetje »Primorje« je delavski svet sprejel med drugim tudi sklep o izplačilu nadomestila za uklinjene K-15. Med prvomajskimi prazniki bodo delavci dobili izplačano nadomestilo, in sicer po 13 tisoč starih dinarjev zase, za nezaposlene svojce (moža, ženo in otroke nad 10 let) po 6 tisoč starih dinarjev, in za otroke, stare od 4 do 10 let, 4 tisoč starih dinarjev. Vsi vajenci podjetja brez izjeme dobijo 5 tisoč starih dinarjev nadomestila za K-15 in en teden brezplačnega letovanja v počitniškem domu Omišlju. V času dopusta Omišlju bodo vajenci pod nadzorstvom vzgojitelja in inštruktorja. Imeli bodo predavanja o vzgoji, kulturi in organizaciji podjetja, večji del časa pa bodo izkoristili za športna uganjavanja v plavanju, šahu, balinanju in drugih igrah.

»NIHČE SE NE PRITOŽUJE...«

Novomeškemu lesnemu kombinatu Novoles vsekakor ni posejano z rožicami. Problemi lesne predelovalne industrije niso namreč tu na Dolenjskem nič manjši kot drugod. Pa vendar: skoraj 900-članski kolektiv uspešno napreduje po zastavljeni poti, ne glede na precejšnje težave lesne industrije nasploh.

Delavci namreč ne odstopajo od načela »kjer je volja, tam je pot«, zato tudi niso v skrbeh za prihodnost, pa čeprav gospodarska situacija v podjetju danes niti ni tako zavidljiva.

Nizke cene in ostra konkurenca tudi v tem kolektivu botrujejo prej skromnim kot visokim osebnim dohodkom.

Že 68 % zaposlenih se v

Novolesu poslužuje to-

varniške menze • Širo-

ke možnosti za dopusto-

vanje • Novoles ima

svoje kapacitete v 15 po-

čitniških domovih! •

Počitnice za isto ceno

kot pred tremi leti •

Tudi letos brezplačni

preventivni dopusti

POMISLEKOV NI VEČ

Ko so na primer pred leti sklenili samoupravni organi v Novolesu, da omogočijo vsem svojim ljudem toplo in izdatno prehrano že na samem delovnem mestu, je imela večina članov kolektiva pomisleke proti »skupnemu kotlu«.

Vendar so okusni obroki in nizke cene opravili svoja. Pomislekov je bilo iz meseca v mesec manj, pristašev »skupnega kotla« pa iz dneva v dan več.

»Danes je postribljeno že v vseh naših sedmih obratih za naše želodce«, so mi zadovoljno povedali delavci v Novolesu. »Za sto starih dinarjev imamo na voljo topli obrok in v ceni sta vračunana tudi dva kosa kruha. Ker so porcije obilne in vrhu vsega tudi okusne, pomenijo marsikomu od nas kosilo, oziroma večerjo...«

Na vprašanje, kako se hranijo tisti delavci, ki so v službi

ponoči, pa so mi v Novolesu povedali, da je zaenkrat teh ljudi še vedno tako malo, da bi bilo neumislno imeti odprto menzo in kuhinjo tudi v nočnih urah. Število ljudi, ki delajo v tej izmeni, je zaenkrat namreč minimalno.

Glede na skoraj smešno nizko ceno obrokov tovarniške kuhinje se človeku upravičeno vsiljuje vprašanje, kako je sploh mogoče kuhati za tako majhen denar?

»Ker vemo, da lahko dobro dela le tisti, ki se v redu hranijo, smo storili vse, da bi omogočili našim delavcem za kar najmanj denarja kar najboljše topli obrok«, razlaga IVAN AŠ, predsednik tovarniškega sindikalnega odbora. »Zato se vsako leto potrudimo, da čim ceneje kupimo vse potrebne surovine za našo kuhinjo, od krompirja in fižola do čebule, ki jih lahko dobimo v sosednjih republikah razmeroma zares poceni. Seveda pa moramo kupovati nekatere stvari sproti in to po cenah, ki so vsakomur znane. Kljub vsemu temu moramo vsako leto dodati tudi nekaj iz »skupnega žaklja«. Drugače ne gre. Tako je znašal lani regres podjetja okoli 12 milijonov starih dinarjev...«

Podatki kažejo, da se investicije v družbeno prehrano v Novolesu obrestujejo. Medtem ko je še pred leti večina ljudi vihala nos nad tovarniško menzo, se danes poslužuje skupne kuhinje že 68 odstotkov vseh zaposlenih.

Skrivnost...?

Morda je v tem, da je veljal obrok pred šestimi leti 45 S-din in da je vse do danes narasla cena le za 35 dinarjev.

DOPUST ZA 800 STARIH DINARJEV DNEVNO

Tudi za oddih in rekreacijo vlada med delavci Novolesa iz dneva v dan večje zanimanje.

»Spominjam se časov, ko nihče še pomislil ni, da bi preživel nekaj svojih prostih dni na

Toda kljub tem pa tudi drugim težavam lahko mirno zapišemo, da so delavci v Novolesu razmeroma zadovoljni.

Prvič zato, ker vedo, da so na pravi poti, in drugič, ker je človek v tej delovni organizaciji vedno v ospredju, lahko bi dejali v prvem planu.

Obrabljena fraza...?

Nikakor ne. Naš obisk v Novolesu je samo potrdil govorice, kako znajo prisluhniti samoupravni organi v tej delovni organizaciji potrebam svojih delavcev.

Ne verjamate...?

Preberite torej, kaj je ostalo v beležnici našega novinarja, ki je pred dnevi obiskal Novoles.

morju ali na primer kje v planinah.« mi je povedal IVAN AŠ, predsednik sindikalnega odbora in obenem predsednik komisije za dopuste. »Miselnost in tudi možnosti, so bile seveda precej različne od današnjih. Toda, če pomislim, da je bilo to komaj nekaj let nazaj...«

Samo v pretekli sezoni je letovalo v počitniških domovih že 245 delavcev Novolesa. Vendar, so v tem številu zajeti samo tisti, ki so dopustovali v domovih podjetja ali pa so predložili komisiji za dopuste potrdilo, da so bili na počitnicah kje drugje. Tisti pa, ki so preživeli počitnice na primer pod platneno streho, na potovanju ali pri svojih, v tem številu niso zajeti.

»Računamo, da bo v letošnji sezoni zanimanje za dopuste še poraslo...« menijo samoupravni organi v Novolesu. »Že davno se je namreč prijavilo za naše počitniške domove skoraj 200 delavcev, število interesentov pa bo do poletja seveda še poraslo. Skušali bomo ustreči vsem delavcem, tako glede izbire kraja kot časa...«

Kakor preteklo leto, bo podjetje tudi letos zagotovilo članom kolektiva in njihovim ožjim svojem prijateljsko letovanje v počitniških domovih na Jadrani in v planinah. Kljub podražitvi gostinskih in turističnih uslug bodo cene penzionov za člane kolektiva take, kot so bile preteklo leto. To pomeni, da bo prispeval član kolektiva za en dan letovanja po 800 S-din, za zakonskega tovariša pa 1000 S-din, za otroka do 8 let starosti po 400 S-din in za otroka od 8 let starosti naprej po 800 starih dinarjev za sleherni dan letovanja.

Na vprašanje, kakšne so možnosti letovanja glede izbire kraja, so mi v Novolesu povedali, da tako pestre, kot malokje. Člani kolektiva bodo namreč lahko letovali s svojimi sorodniki v gorskem klimatskem letovišču Rateče-Planica, Kranjski gori, na Mežakliji ter v dolini zgornje Soče pod Bovškim Grintavcem. Ob jadranski obali pa bodo imeli delavci Novolesa na voljo počitniške domove v Belem Križu nad Piranom, v Savudriji, v Poreču, v

Oštrnem pri Kraljevi, v Selcah pri Crikvenici, v Novem Vindolskem, v Vodica pri Šibeniku, v Nerezinah na otoku Lošnju, v domu »Josipa Bosnarja« v Lovranu in Novigradu.

»Možnosti so zares velike«, pravi IVAN AŠ. »Ker izkušnje kažejo, da se delavci zelo hitro naveličajo dopustovati sleherno leto v istem kraju in v istem okolju, smo se odločili za povezavo s počitniško skupnostjo »Alpe-Adria«. Vsekakor se danes res nihče ne more pritoževati, da nima izbire in da se zaradi tega ne more odločiti, da bi šel na počitnice...«

Seveda botrujejo vse večjemu zanimanju za letni oddih dostopne cene, ki jih omogoča zdrava politika samoupravnih organov. Cene v domovih se namreč sučejo od 2.500 do 3.500 S-din na dan, delavec pa prispeva iz lastnega žepa le 800 S-din dnevno. To pa je natanko toliko, kot je moral odšteti za svoje počitnice že pred tremi leti.

NA PROGRAMU TUDI PREVENTIVNI DOPUSTI

Ne glede na široke možnosti letovanja in dostopne cene se v Novolesu s tem še vedno niso zadovoljili. Tudi letos bodo namreč organizirali zamenjavo s člani lesnoindustrijskega kombinata iz Češke, saj je v podjetju še vedno veliko delavcev, ki bi radi videli to lepo sosednjo deželo.

»V programu imamo poleg tega spet preventivne dopuste«, so mi zaupali v Novolesu. »Socialna komisija bo s pomočjo našega zdravnika v teh dneh odločila, kdo je potreben take preventive. Računamo, da bomo tudi letos poslali na preventivni oddih vsaj 20 do 30 članov našega kolektiva. Seveda, v celoti na račun podjetja...«

A. ULAGA

V partizanski Soteski pod vznožjem Roga se razvija lesni kombinat Novoles. Kolektiv družita prizadevnost in tovarištvo

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL - ZDRUŽITE SE!

Posebna izdaja za RO sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije

Iz poročila republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva SRS

Izredni kongresi sindikata delavcev rudarstva, metalurgije in kemične industrije, delavcev kovinske industrije, lesno predelovalne industrije in gozdarstva, delavcev tekstilne, usnjarske, obutvene in gumarske industrije ter delavcev tiska in papirja Jugoslavije so sprejeli pobudo Centralnega sveta ZSJ o združitvi strokovnih sindikatov. Tako je bil v marcu 1963. leta sklican prvi kongres sindikata delavcev in rudarstva Jugoslavije. V aprilu tega leta pa so bili sklicani tudi izredni občni zbori takratnih strokovnih odborov za Slovenijo, ki so prav tako sprejeli sklepe o združitvi v sindikat delavcev industrije in rudarstva. Temu je sledil prvi občni zbor sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije.

Obdobje po ustavnem občnem zboru sindikata industrije in rudarstva označujejo temeljite družbeno gospodarske spremembe, ki pomenijo prevrednotenje samoupravnih odnosov. Že nova ustava SFRJ predstavlja bistveno prelomnico za uveljavljanje samoupravnih odnosov in daje osnovo za kasnejši politični obračun s silami birokratizma, daje možnosti, da na številnih področjih družbeno gospodarskih odnosov, katerih urejanje je bilo doslej v pristojnosti države, uveljavimo samoupravno sprejete dogovore v delovnih or-

ganizacijah. Temu je sledila tudi večja odgovornost in aktivnost sindikalnih organizacij.

Pogoje političnega delovanja sindikalnih organizacij pa so bistveno spremenili tudi ukrepi, povezani z družbeno reformo. Že na zadnjem občnem zboru, še posebej pa na V. kongresu ZSJ smo se odločno izrekli za spremembe v gospodarskem sistemu. Spoznali smo, da ni mogoče zagotoviti napredka naše družbe na stalnih osnovah ekstenzivnega gospodarjenja. Tako smo na najrazličnejših področjih lahko čutili posledice ekstenzivnega gospodarjenja. Razkrivale so se v neskladnem gibanju proizvodnje in potrošnje ter še posebej v rasti investicij, v stalnem povečevanju nominalne osebne potrošnje, v nestabilnosti tržišča in stalnem porastu življenjskih stroškov. Občutili smo tudi posledice neustrezne ekonomske in tehnične strukture investicij, njih počasno aktiviranje ob močno centraliziranih sredstvih, občutili smo posledice neracionalnega gospodarjenja z obratnimi sredstvi, ekstenziven razvoj družbenih služb, nizko udeležbo oseb in visoko udeležbo družbene potrošnje v delitvi dohodka. Te pojave pa je spremljala tudi politika ne vselej produktivnega zaposlovanja. Vse to tudi ni omogočalo oblikovanje kolikor toliko stabilnih kriterijev in sistemov za notranjo delitev dohodka.

I. NEKATERE NALOGE, KI SMO JIH SPREJELI NA USTAVNEM OBČNEM ZBORU

Prvi občni zbor republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva je bil sklican prav v času javne razprave o novi ustavi SFRJ, ki je že v svojem osnutku načrtala jasne perspektive o graditvi samoupravnih družbe. Zaradi tega so tudi v stališčih tega občnega zbora prevladovala naloga sindikatov pri utrjevanju samoupravnega položaja delovnih organizacij. Občni zbor je kritično ocenil formalno decentralizacijo samoupravljanja. Da bi bil proces uveljavljanja delovnih enot čim bolj intenziven, je občni zbor zavezal sindikalne organizacije zlasti za: jasno določanje mesta in samoupravnih pristojnosti delovnih enot, za uvajanje vseh tistih elementov v obračun, ki omogočajo resnično gospodarjenje delovnih enot in ne vplivajo samo na sredstva za osebne dohodke.

Občni zbor je še posebej obravnaval naloge sindikalnih organizacij pri določanju osnovnih izhodišč za samoupravne predpise delovnih organizacij. Zavezal je sindikalne organizacije za oblikovanje statutov kot temeljnih samoupravnih aktov ter ob tem tudi preostalih aktov notranje zakonodaje. Udeleženci občnega zbora so tudi poudarili politično odgovornost sindikalnih organizacij za uveljavljanje sodobne organizacije in poslovne politike podjetij, delitve po delu in izpopolnjevanje sistemov nagrajevanja po delu.

Delegati so opozorili na nekatera prava gospodarskega sistema in se izrekli za spremembo gospodarskega instrumentarija, da bi tako tudi po tej poti pospešili napredek industrije. Pomembna je bila ugotovitev občnega zbora, da se krepi materialna osnova samoupravljanja, da pa hkrati prihaja do močne, vendar neučinkovite investicijske ekspanzije na vseh ravneh. V politiki delitve čistega dohodka so se v delovnih kolektivih praviloma odločali za razmerje v prid skladam, toda ob tem je ostajalo veliko število zaposlenih pri nizkih osebnih dohodkih. Zaradi vplivov inflacije so naraščali življenjski stroški; rast osebnih dohodkov je zaostajala za rastjo produktivnosti, kar pa nedvomno ni pripomoglo k realnemu ovrednotenju vloge osebnega dohodka pri doseganju boljših poslovnih uspehov.

Kar zadeva ustvarjanje in delitev dohodka, je občni zbor opozoril, da sistemi delitve še vedno dajejo poudarek količinski proizvodnji. Elementi, ki spodbujajo ekonomičnost gospodarjenja in rentabilnost poslovanja, morajo zato postati sestavni del prizadevanja za boljše gospodarjenje, zaključujejo udeleženci občnega zbora. Občni zbor je tudi opozoril, da bo

za posamezne delovne enote pa je bilo po kriterije, pri tem pa upoštevati odgovornost za rezultate gospodarjenja ter s tem za izboljšanje materialnega položaja vseh zaposlenih. Delegati so tudi ugotavljali, da strokovne službe niso koš nalogam pri zasledovanju stroškov ter s tem ustvarjanega dohodka. Nepravilno obračunavanje za posamezne delovne enote pa je bil pogosto vzrok za neupravičene razlike v materialnih pogojih enot, posledica tega pa so bili pogosti primeri za odstopanja od sprejetih sistemov delitve. Zamotani in zapozneli obračuni pa so seveda zmanjševali interes upravljavcev za gospodarjenje. Neugodna kadrovska struktura ob čedalje večjih zahtevah po uveljavitvi sodobne industrijske proizvodnje pa je bila povod za zahtevo, da mora postati kadrovska politika sestavni del poslovne politike.

Občni zbor pa je zavezal republiški odbor in osnovne organizacije tudi za vrsto organizacijsko političnih nalog:

■ Sindikati si morajo prizadevati za boljše izkoriščanje obstoječih kapacitet in za uvajanje večizmenskega dela, za intenzivno zaposlovanje in za aktivno vlogo v pripravi na skrajševanje družbeno potrebnega delovnega časa.

■ Prizadevati si moramo za kvalitetnejše analize rezultatov proizvodnje in poslovne politike, da bi tako prišli na osnovi dokumentiranih podatkov do potrebnih ocen o vzrokih za visoke proizvodne stroške in razkrili možnosti za njihovo znižanje.

■ Občni zbor je sodil, da je perspektiva za razvoj industrije v vključevanju v mednarodno delitev dela.

Občni zbor pa je zadolžil republiški odbor še za naslednje naloge:

● Osnovanje občinskih odborov industrije in rudarstva, kjer so za to pogoji.

● Odločitev o organizaciji mestnih strokovnih odborov je prepustil kasnejšim razpravam.

● Zaradi specifičnih problemov, ki se bodo vsaj v nekaterih problemih porajali v združenem sindikatu, je bila izrečena potreba po izoblikovanju ustreznih metod dela s sindikalnimi organizacijami panog in grupacij.

● Občni zbor je še posebej poudaril potrebo po povezovanju republiškega odbora z osnovnimi organizacijami, strokovnimi institucijami, društvi in z republiško gospodarsko zbornico.

II. AKTIVNOST SINDIKALNIH ORGANIZACIJ PRI URESNIČEVANJU SPREJETIH NALOG

Razprave o vprašanjih gospodarskega sistema in aktivnost republiškega odbora

Ni mogoče strniti problemov s področja gospodarskega sistema, ki smo jih obravnavali na posvetovanjih grupacij, sejah plenuma in predsedstva, ne da bi se izognili naštevanju posameznih problemov. Omenimo pa naj ob tem našo osnovno težnjo, to namreč, da nam je bila v obravnavanju vprašanj gospodarskega sistema za izhodišče delovna organizacija.

● SPREMEMBE GOSPODARSKEGA SISTEMA

Ze v času, ko je šlo za ekonomske in politične ocene delovanja gospodarskega sistema izpred družbene reforme, smo bili enotni, da na starih osnovah ni mogoče intenzivirati gospodarjenja in samoupravljanja. Pri tem smo izhajali iz dejstva, da umetno ustvarjeni odnosi v cenah povzročajo vrsto težav, kot je na primer prelivanje dohodka med panogami, zamegljujejo realne ocene v investicijskih odločitvah, onemogočajo realizacijo načela enakih pogojev gospodarjenja, slednjic pa tudi povzročajo stalne posege države v samoupravno odločanje. Še posebej pa se vpliv državnih odločitev odraža v izvozni politiki in favoriziranju predelovalne industrije.

V času priprav na družbeno reformo in tudi kasneje si je republiški odbor prizadeval zlasti za naslednje:

- Politično smo delovali zoper gospodarsko naivna pričakovanja, da bo reforma naenkrat razrešila vsa protislovja dosedanjega razvoja.

- Zagovarjali smo stabilizacijo na osnovnih elementih: intenzivnost v investiranju in smotna politika delitve dohodka na vseh ravneh.

- Nasprotovali smo statičnim izračunom in preračunavanjem, kdo je z reformo na boljšem in kdo na slabšem, ker taki izračuni samo odvrčajo subjektivne sile od nujnih in konkretnih razprav o intenziviranju gospodarjenja v novih pogojih.

- Podpirali smo ukrepe, katerih težnja je bila drugačno vrednotenje dela v dohodku, to je prenos posrednih osebnih dohodkov v neposreden osebni dohodek.

- Vsa naša prizadevanja so veljala akciji zoper nizke osebne dohodke; pri tem pa smo zagovarjali, da je treba ustvariti take pogoje za delo, ki bodo omogočili vi-

soke osebne dohodke na temelju produktivnosti dela.

- V času tako imenovane revalorizacije osebnih dohodkov zaradi višjih življenjskih stroškov smo si prizadevali spodbuditi odgovorne odločitve ter zagovarjali, da jih je nujno potrebno vnesti v notranje sisteme delitve dohodka.

● GOSPODARJENJE S STANOVANJSKIM FONDOM IN KOMUNALNO GOSPODARSTVO

Republiški odbor je v pripravah predpisov, ki urejajo gospodarjenje s stanovanji, podprl težnje, da tudi v to področje vnesemo čim jasnejše gospodarske odnose. Delovali smo za razreševanje naslednjih vprašanj: organiziranje ustreznih podjetij za upravljanje s stanovanjskim fondom, kar pa ne bi smelo pasivizirati dela hišnih svetov. Zagovarjali smo prilagajanje urbanistične ter komunalne politike novim ekonomskim potrebam pri gradnji stanovanj. V pogojih postopnega prehajanja na ekonomske najemnine za neposrednega potrošnika smo sodili, da se naj tem razmeram prilagode tudi politika in konkretne odločitve delovnih organizacij kot tudi poraba sredstev za stanovanjsko gradnjo. Poudarili pa smo, da je potreben jasen dogovor in program o prioritetnih nalogah vseh zainteresiranih činiteljev v občini, ki ne sme prekomerno obremeniti osebnega standarda.

● PRIPOMBE K ZAKONU O FINANCI- RANJU IZOBRAŽEVANJA

Republiški odbor je po posvetovanjih z delovnimi organizacijami izrekel na ta zakon med drugim tudi naslednje pripombe:

- Zvezni zakon naj bo splošen in okviren, da bo omogočil republikam urediti izobraževanje in vzgojo po njihovih možnostih in potrebah.

- V zveznem zakonu naj bo izrecno rečeno, da je osnovni vir sredstev za izobraževanje določen odstotek od bruto osebnih dohodkov, kajti tako bi bil poudarjen novi odnos med proizvodnjo in izobraževanjem.

- Zakon bi moral vsebovati določbo o prelivanju sredstev iz razvitih občin v zaostale, kadar le-te ne bi mogle zagotoviti potrebnih sredstev za osnovne potrebe izobraževanja.

- Z določili zveznega in republiškega zakona je treba omogočiti in tudi materialno spodbuditi ustanavljanje izobraževalnih skupnosti delovnih organizacij.

● PRIPOMBE K SPREMEMBAM TEMELJNEGA ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH

Pripombe k TZDR je republiški odbor pripravil na osnovi 15 posvetovanj po posameznih panogah industrije. Na posvetovanjih je bilo sicer izraženo mnenje, da je TZDR v svoji zasnovi progresiven in da ustreza samoupravni praksi za oblikovanje notranje zakonodaje, da pa ima tudi šibke točke pravno tehničnega značaja in nekatere vsebinske dvomljivosti. V zvezi s tem smo izoblikovali nekatere pripombe ter jih predložili zveznemu sekretariatu za delo.

● RAZPRAVE O DRUŽBENIH PLANIH

Republiški odbor je sodeloval v javni razpravi o kratkoročnem in dolgoročnem družbenem planu republike in federacije, pri čemer je obravnaval le nekatere, za delo sindikatov še posebej pomembne vidike razvoja. Tako na primer: vsebina in vloga družbenih planov ter ukrepi, s katerimi bo mogoče s sredstvi ekonomske politike zagotoviti osnovne smeri programiranega razvoja. Pri tem smo poudarjali stališče, da je treba na osnovi resnih znanstvenih analiz vključiti v plane tudi oceno razvoja in politiko do tistih panog, ki imajo možnosti za ekspanzijo, kot tudi tistih, ki bodo predvidoma morale računati s preusmeritvijo proizvodnje. Menili smo, da naj plan računa z realnimi činitelji bodočega razvoja in ne na primer s fiktivnimi sredstvi, ali samo z željami o stopnjah rasti obsega proizvodnje, zaposlenosti, gibanja osebnih dohodkov ali obsega novih naložb. V teh razpravah je bila tudi očitna težnja, kako s politiko in instrumenti družbenega plana spodbuditi interes za združevanje kapitala, za smotrno nalaganje sredstev v modernizacijo obstoječih kapacitet in za racionalno potrošnjo izven gospodarstva. Pritiske, da bi tudi v Sloveniji ustanovili sklad za financiranje nerazvitih področij, je republiški odbor zavrnil kot gospodarsko neutemeljene. Namesto tega smo poudarjali pomen ustvarjanja take gospodarske klime, ki naj spodbudi interes za investiranje oziroma za prelivanje investicijskih sredstev.

● ODNOS DO INVESTICIJSKE POLITIKE

Republiški odbor je podprl stališče, da moramo investicijsko politiko uskladiti z razpoložljivimi sredstvi. Pri tem pa je prišlo do nekaterih političnih zapletov tako s tistimi, ki so se še zanašali na politično podporo pri investicijah, kot tudi s tistimi, ki so nam očitali, češ da nasprotujemo

vsakim investicijam. Potem ko smo ugotovili na področju investicijske potrošnje več pojavov, ki so delovali inflacijsko, smo o tem obvestili gospodarski zbor zvezne skupščine in se izrekli za ukrepe, ki so jih v tem času pripravljali v zvezni skupščini, gospodarskemu zboru skupščine SRS pa smo predlagali, naj preanalizira investicijske naložbe pri nas.

● DRUŽBENO EKONOMSKI ODNOSI NA PODROČJU ENERGETIKE

Zakon o elektrogospodarstvu in v zadnjem času položaj rudnikov sta med drugim vplivala, da smo se še posebej posvetili problemom delovnih organizacij v energetiki. Skupaj s člani iz delovnih organizacij elektrogospodarstva smo se vključili v razpravo o omenjenem zakonu in si potem, ko je bil le-ta sprejet, tudi prizadevali za njegovo uresničitev. V mnogih dilemah in nasprotjih nove organizacije elektrogospodarstva smo si prizadevali poiskati rešitve, ki bi naj omogočile uveljavitev gospodarskih načel tudi za elektro gospodarstvo. Politično smo podprli ustanovitev združenja za energetiko Slovenije in pri tem izhajali iz potrebe, da se o razvoju različnih vrst energije najprej dogovorijo sami proizvajalci in veliki potrošniki, kar še posebej velja za termoelektrarne in premogovnike.

Republiški odbor je skupaj z delovnimi kolektivi iskal rešitev iz razmer, v katerih so že dlje premogovniki. Nerentabilna proizvodnja, razmeroma nizka produktivnost, zastarelost opreme, visoke proizvodne cene premoga itd. so namreč povzročile, da so se rudniki znašli v izredno težavnem položaju, še posebno ker se je začela industrija in široka potrošnja vse bolj usmerjati na tekoča goriva. Zato je postala modernizacija zahteva v vseh kolektivih. Toda na lastne sklade — razen amortizacije — v premogovnikih ne morejo računati in bo zato nujna pomoč v kreditih iz sredstev, ki jih zbiramo za razvoj energetike, ali pa iz drugih sredstev. Centralni in republiški odbor, proizvajalci in potrošniki energije so tudi predlagali, da je treba izdelati energetske bilanco še pred koncem letošnjega leta, uvoz tekočih goriv pa uskladiti z ekonomskimi možnostmi plačilne bilance.

● SOCIALNO ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE

V celoti smo podprli sedanjo samoupravno usmeritev zakonodaje socialnega zavarovanja. To zavoljo tega, ker omogoča komunalnim skupnostim in samoupravnim organom ter delovnim organizacijam, da v vrsti vprašanj same in smotrneje odločajo. Zagovarjali smo, da bi lahko z reorganiza-

cijo zdravstvene službe zmanjšali potrošnjo v zdravstvenem zavarovanju. Sprejeli smo tudi nekatera konkretna stališča kot pomoč osnovnim organizacijam pri določanju politike o rešitvah, ki jih samostojno oblikujejo samoupravni organi delovnih organizacij, in o politiki pri udeležbi pri stroških zdravstvenega varstva, ki jo določajo skupščine komunalnih zavodov za socialno zavarovanje.

● PRIZADEVANJA IN NJIH REZULTATI V UTRJEVANJU SAMOUPRAVNIH ODNOSOV

Ko obravnavamo uveljavljanje samoupravnega položaja človeka, ne moremo prezreti objektivnih in subjektivnih preprek, ki smo jih morali premagovati. Med premagovanje objektivnih težav štejemo zlasti naša prizadevanja za sproščanje ekonomskih zakonitosti, brez katerih si ni mogoče zamisliti resničnega samoupravljanja. Subjektivne ovire, ki se seveda porajajo v različnih oblikah, pa imajo globlje korenine v nezaupanju v sposobnost človeka, da bi upravljal sam s seboj. Za aktivnost naših organizacij je še posebej pomembno iskanje ustreznih oblik in metod dela samoupravnih organov, saj niso redki primeri, ko tudi v naših organizacijah marsikdaj samo ugotavljajo neustrezne oblike in načine delovanja samoupravnih organov, s tem pa v resnici samo izpričujejo nemoč, da bi kot družbena sila spreminjali obstoječe razmere.

Prizadevanja v utrjevanju samoupravnih odnosov

Republiški odbor je aktivno posegel v razprave, ko so v delovnih organizacijah pripravljali statute in druge predpise. V našem delovanju smo se usmerili v prvi vrsti na razreševanje tistih družbeno ekonomskih odnosov, ki so bili že v dosedanji samoupravni praksi sporni in nerazrešeni. Pri tem smo se srečavali tudi s pomisleki o učinkovitosti urejanja medsebojnih odnosov na samoupravnih osnovah. In ravno v spopadu s takimi težnjami se je republiški odbor tudi najbolj neposredno angažiral.

● NOTRANJA ZAKONODAJA

Kar zadeva normativno dejavnost, smo se v svojem političnem delovanju srečali zlasti z naslednjimi vprašanji:

● Nekateri še vedno zagovarjajo tezo, po kateri bi kazalo vse, ali vsaj večino zadev avtoritativno urediti z zakoni in se tako med drugim izogniti »nepotrebnemu« delu v delovnih organizacijah. Ne ravno redko smo se morali tudi v naših organizacijah spopasti s tistimi, ki so z nezaupa-

njem gledali na predpise, sprejete v lastni organizaciji, in ki so vnaprej dvomili, da bodo proizvajalci te samoupravne predpise tudi zares spoštovali.

● Z dvema skrajnostma smo se srečali ob definiranju neposrednega in posrednega upravljanja v statutih. Nekateri so zagovarjali samo neposredne oblike, pri tem zanemarjali konkretno oceno možnosti in smotnosti, drugi pa so se nagibali k izključno posrednim oblikam. Ob teh skrajnostih smo menili, da v praksi ni možna niti prva niti druga, kajti osnovni kriterij, ki ga je treba upoštevati, je med drugim tudi racionalno odločanje o določenih oblikah skupnosti proizvajalcev. Za naša prizadevanja je bila značilna misel, da naj bodo oblike in načini samouprave podrejeni največji udeležbi proizvajalcev v upravljanju.

● Praktične izkušnje o izvajanju referendumov so nas spodbudile, da smo to obliko neposrednega odločanja še posebej analizirali. Med drugim smo ugotovili, da v statutih ni jasno opredeljena odgovornost za pripravo referenduma, še zlasti pa ne tistih, ki bi bili dolžni dati objektivne informacije, na osnovi katerih bi se lahko člani kolektiva odločali. Takšna pomanjkljivost je pogosto povzročala dezinformiranost kolektivov, ustvarjala je možnosti za uveljavljanje vpliva posameznikov ter v svoji končni posledici pomenila degradacijo referenduma v farso demokracije.

● Smatrali smo, da so utemeljene pripombe naših organizacij, da zakonodajni organi s posameznimi zakonskimi določili večkrat pretirano obremenjujejo delavske svete z nalogami, ki ne sodijo v splošno politiko delovnih organizacij. To tembolj, ker ustavna določila omogočajo, da proizvajalci sami poverjajo določene funkcije ne le samoupravnim organom, kot so delavski svet, upravni odbor in direktor, temveč tudi drugim organom upravljanja. V primeru pa, ko so delavski sveti na svojih sejah obremenjeni z odločanjem tudi o malenkostnih odpisih osnovnih sredstev, ali ko so morali do novele TZDR sklepati o vseh odpustih, jim je seveda ostajalo malo časa za razpravo o veliko pomembnejših vprašanjih razvoja delovne organizacije. Obremenjenost delavskih svetov pa postaja celo absurdna v primerih, ko v delovnih organizacijah neodgovornost služb formalno prikrijejo s sklepi delavskih svetov, čeprav ne gre za njihove dejanske pristojnosti. S tem ne trdimo, da so s samoupravnimi predpisi rešena vsa vprašanja, ki se zastavljajo pri razmejevanju pristojnosti samoupravnih organov in strokovnih služb podjetij.

● Ni bilo mogoče podpreti tistih naših organizacij, ki so ostale le pasivni opazovalci v procesu ustvarjanja samoupravnih

odločitev. Lahko sicer ugotovimo, da metode dela samoupravnih organov niso vedno podrejene optimalni udeležbi upravljavcev pri odločanju, vseeno pa to ne more biti razlog za odlašanje, kaj bodo sklenili drugi. V naši aktivnosti smo vseskozi zagovarjali ustvarjalen in odgovoren dialog že v nastajanju posameznih odločitev.

● Vzorčna analiza za industrijska podjetja je razkrila le neznatne premike v prizadevanjih za normiranje odnosov v delitvi dohodka in osebnih dohodkov v skladu z doseženimi poslovnimi rezultati. Hkrati moremo tudi ugotoviti primere ekonomske neutemeljenih pritiskov na osebne dohodke prav v delovnih organizacijah, kjer je zamrlo urejanje delitvenih sistemov. Tako so ustvarjeni vsi pogoji za ohranitev mezdne miselnosti, ki nato pogosto dobivajo svojo zunanjo obliko v prekinitvah dela. Mezdna miselnost na se razkriva tudi v vseh tistih primerih, ko uprave podjetja in delavski sveti brez jasnih konceptov delitve dohodka pristajajo na zahteve zaposlenih.

● Bolj ali manj stalne so tudi težnje po dezintegraciji v podjetjih, ki imajo dislocirane obrate. Do nasprotij prihaja zaradi neurejenih odnosov v ustvarjanju in delitvi dohodka, zaradi prikritega prelivanja sredstev in zaradi investicijskih odločitev. Vse to pa ustvarja ugodne pogoje za lokalistične težnje družbeno političnih skupnosti, ki pa praviloma niso v skladu z interesi delovnih kolektivov. Ker smo sočutili, da so za združitev oziroma razdružitev prvenstvenega pomena gospodarski razlogi, smo se zavzemali za normativne in praktične rešitve, ki bodo dislociranim obratom omogočile resnično gospodarjenje.

● O NEKATERIH IDEJNO-POLITIČNIH IZHODIŠČIH V RAZVOJU SAMOUPRAVLJANJA

Resna ovira za uveljavitev samoupravljanja so ozka pojmovanja proizvodnih odnosov, ki temelje na družbeni lastnini. Razkrivajo se med drugim v tem, da samoupravljanje ponekod omejujejo le na delitvene odnose, ne pa na odnose v vsej njihovi celovitosti, to je na proizvodnjo, menjavo, delitev in potrošnjo. Zato smo v sindikatih zagovarjali stališče, da je vpliv proizvajalcev na delitev osebnih dohodkov ne le ena od začetnih faz za uveljavljanje samoupravnih odnosov. Trajno zadrževanje samo na problematiki delitve osebnih dohodkov pa nujno utesnjuje člana delovnega kolektiva v zgolj osebno omejene interese.

Enostransko poudarjanje ekonomskih in ozkih strokovnih vidikov proizvodnje, kar smo često prisovali le nekaterim strokovniakom, pa ima svoje zagovornike tudi med sindikalnimi delavci. Taka poj-

movanja izhajajo iz napačnega predvidevanja, da je mogoče doseči napredek brez pobud proizvajalcev in samo s proizvodno ekonomskimi rešitvami, ki naj bodo očiščene vsake politike.

Z uvajalnimi seminarji, s seminarji za samoupravne organe, za člane vodstev sindikalnih organizacij in s pobudami za dopolnilno izobraževanje smo v marsičem dosegli večjo sposobnost proizvajalcev za upravljanje. To pa še ne pomeni, da smo storili tudi že vse, zlasti na področju družbeno ekonomskega izobraževanja proizvajalcev. Z nizko stopnjo izobrazbe večjega dela zaposlenih pa nekateri utemeljujejo svojo trditev, da je potrebno najprej izobraziti proizvajalce in jim šele nato zupati dolžnosti samoupravljanja. V teh primerih pa sodimo, da gre v bistvu za staro prosvetiteljsko koncepcijo, ki smo jo že zavrnili in ki še posebej ni sprejemljiva v pogojih družbene reforme.

Dejstvo, da je delovna organizacija osnovna celica samoupravljanja, so nekateri napačno razumeli. Priznavali so upravičenost izključno državne intervencije, sicer pa so se zaprli kot izoliran družbeno-gospodarski organizem v svoje samoupravne pravice. Res je, da država, ki je tudi samoupravno organizirana, določa osnovne pogoje gospodarjenja in s tem obseg samoupravnih pravic delovnih organizacij, res pa je tudi, da neštete niti povezujejo sicer samoupravno samostojne delovne organizacije. Zato si tudi ni mogoče zamišljati izoliranega življenja posameznih delovnih organizacij.

Dosežki in nekateri problemi pri uresničevanju načela delitve po delu

Delitev dohodka po družbeno priznanem delu predstavlja že vrsto let težišče politične aktivnosti naših sindikatov. Republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije pa si je že ob ustanovitvi zadal nalogo, da bo stalno spremljal in usmerjal razvoj sistemov delitve dohodka po delu. Realizacija te naloge se odraža v pogostih posvetih, ki so bili bodisi v posameznih podjetjih bodisi po grupacijah. Njih namen je bil, da z izkušnjami posameznih podjetij medsebojno vplivamo na razvoj delitvenih sistemov.

Ni dvoma, da je bilo spočetka uveljavljanje načela delitve po delu politično vprašanje. To je deloma veljalo tudi še za čas našega ustanovega občnega zbora. Toda bolj ko se je uveljavljala ideja o neposredni soodvisnosti delitve po delu in realizacije osnovnih samoupravnih pravic, bolj smo ugotavljali, da je za uresničenje tega, politično sicer uveljavljenega načela po-

trebno skrbno, vztrajno in organizirano strokovno delo.

● DELOVNE ENOTE

Sprva, ko še ni bilo izkušenj o decentralizaciji upravljanja podjetij, so v kolektivih pogosto zahajali v skrajnosti. Tako so nekateri razdelili podjetje na preveč majhnih enot, drugi so spet zasnovali prevelike enote. Zato so bile tudi pogoste razprave o ustrezni velikosti posameznih enot glede na potrebe decentralizacije samoupravljanja in glede na potrebe merjenja gospodarskih uspehov ekonomsko zaključenih faz proizvodnje. Nekih splošnih pravil ali organizacijskih šablon za rešitev tega problema pa ni, ker so pač posamezna podjetja zelo različno sestavljena spričo posebnosti njihovih tehnoloških procesov.

● KRITERIJI ZA OBLIKOVANJE CEN V DELOVNIH ENOTAH

Spričo različnih tehnoloških procesov je tudi zelo različna politika delovnih organizacij do cen, ki veljajo za poslovanje med posameznimi enotami. Sindikati menimo, da morajo pri internem poslovanju med enotami veljati tržne cene, kjerkoli je to le možno, ker samo le-te omogočajo ugotavljanje dejanskega dohodka. Predstavniki podjetij, s katerimi smo se posvetovali, pretežno zagovarjajo interne tržne cene, vendar take, ki so vsaj za določeno plansko obdobje stalne.

Drug problem na področju internih cen je, da posamezna podjetja zaradi svoje dejavnosti izdelujejo nekatere artikole, ki so zelo nizko akumulativni. Od zelo nizkega dohodka, ali bolje rečeno izgube, pa seveda ne morejo živeti enote, ki take izdelke proizvajajo zaradi posebnih interesov podjetja kot celote. Če za kritje teh izgub od vzamemo del dohodka drugim enotam, ki poslujejo po kolikor toliko realnih internih tržnih cenah, se bodo vsi ugotovljeni dohodki posameznih enot deformirali. Temu nasprotno pa zagovorniki planskih cen trdijo, da teh problemov nimajo, ker s pomočjo politike internih cen izenačujejo pogoje poslovanja vseh enot.

Udeleženci posvetov so poudarili, da moramo problem notranjih cen analizirati tako v odvisnosti od horizontalne in vertikalne povezave tehnološkega procesa kot glede na čas trajanja. Poleg tega moramo ločevati podjetja po vrsti proizvodnje. Najtežji je problem pri kosovni proizvodnji z dolgotrajnim tehnološkim procesom. Zato tudi ugotavljanje dejanskega dohodka po delovnih enotah v takih podjetjih napreduje najbolj počasi in neodvisno od tega, kakšne cene uporabljajo.

● PROBLEMATIKA KNJIGOVODSTVA

V razpravah o organizaciji poslovanja po delovnih enotah smo obravnavali tudi

knjigovodske probleme. Če namreč želimo ugotavljati dejanski dohodek po delovnih enotah, moramo poleg drugih elementov gospodarjenja upoštevati tudi vezavo obratnih sredstev. To pomeni, da moramo dosledno upoštevati načelo interne prodaje po ustrezni vrednosti surovin, polizdelkov, izdelkov in uslug med enotami. Tak obračun mora biti mesečen, ker lahko dosežemo le s kratkoročnostjo obračunov ažurno kontrolo uspešnosti poslovanja po enotah in v podjetju.

V kosovni izdelavi z dolgotrajnim vertikalno povezanim tehnološkim procesom je tak način medsebojnega obračuna težje izvedljiv in je tudi dražji. Zato so ga v nekaterih podjetjih poenostavili in knjižijo direktne stroške neposredno na delovne naloge, medtem ko knjižijo indirektno stroške posredno. Ekonomičnost poslovanja posameznih enot se v tem primeru meri po doseženem dohodku, ki pa ne vsebuje vseh elementov gospodarjenja, temveč samo tiste, ki izhajajo iz storitvene dejavnosti delovnih enot, saj so v proizvodnji vse enote samo uslužnostne enote finalizacije. Nekoliko izboljššan sistem internega poslovanja pa je poslovanje prek vmesnih skladišč, ker omogoča posameznim enotam, da obračunavajo svoje storitve po fazah proizvodnje vse do končne izdelave in realizacije vrednosti materialne zadolžitve. Tak način poslovanja med delovnimi enotami zagotavlja višjo stopnjo materialne odgovornosti za izpolnjevanje proizvodnih nalog.

Skupni problem vseh podjetij, ki nimajo za vsako enoto posebej odprtih žiro računov, predstavlja dejstvo, da naš kontni plan ni prilagojen potrebam poslovanja po delovnih enotah, ker ne upošteva interne realizacije in ker ni povsem prilagojen dohodkovnemu sistemu. Na posvetih pa je bila večkrat obravnavana tudi problematika delitve dohodka na osnovi fakturirane in plačane realizacije. Pretežna večina delovnih organizacij zagovarja delitev na osnovi fakturirane realizacije, ker je knjigovodstveno enostavnejša.

● UGOTAVLJANJE IN DELITEV DOHODKA V DELOVNIH ENOTAH

Sindikati se zavzemamo, da naj bi delitev ustvarjenega dohodka prenesli na delovne enote, ker je le tako možno zagotoviti materialno bazo decentraliziranemu delavskemu samoupravljanju. Praksa dokazuje, da gre razvoj v to smer, čeprav zelo počasi, ker ga še vedno zavirajo številni nerazrešeni problemi, med katerimi so nedvomno najbolj odločilne težave pri ugotavljanju dejanskega dohodka, ki ga ustvarjajo posamezne enote.

Pri prenosu pravice delitve dohodka na delovne enote pa opažamo določeno nezaupanje centralnih organov upravljanja, v katerih prevladuje misel, da na tak

ravni ne bi smeli krojiti usode podjetij. Mnogo več pa je podjetij, ki so delovnim enotam prepustile delitev sredstev za osebne dohodka in tisti del skladov, ki nastajajo kot prihranek pri zniževanju lastne cene. Tudi delitev skladov skupne porabe ponekod že prepuščajo delovnim enotam.

Kriteriji za delitev osebnih dohodkov za neposredne proizvajalce so v poprečju zadovoljivi, vendar pa tega ne bi mogli trditi za tako imenovane režijske delavce. V mnogih podjetjih so za posamezne enote izdelali cenike del in vanje vključujejo tudi režijska dela posameznih enot. Vrednost točk določajo pri sprejemanju plana za poslovno leto. Te vrednosti točk veljajo kot akontacije osebnih dohodkov, ki jih ob obračunih »popravljajo« še z doseženim dohodkom. Sistem cenikov del, ki vsebujejo poleg kriterijev za neposredni delovni učinek tudi druge kriterije gospodarjenja, lahko pojmujemo kot realno osnovo za nagrajevanje zaposlenih po delu.

Na posvetih smo tudi ugotovili, da je nihanje poslovnih uspehov delovnih enot nekatere kolektive tako zmedlo, da so opustili celo delitev osebnih dohodkov po enotah. Da pa bi paralizirali vpliv takih nihanj, so v večini podjetij formirali sistem rezervnih skladov osebnih dohodkov po delovnih enotah in v podjetju kot celoti. Tak način internega zavarovanja zoper prevelika nihanja osebnih dohodkov se tudi vse bolj uveljavlja.

Ceniki del, ki zajemajo osebne dohodka zaposlenih neposredno v proizvodnji in režijskih delavcev, so pri delitvi večkrat nepravilni, če seveda delovne norme niso realne. To se dogaja v podjetjih, kjer delijo ustvarjeno maso osebnih dohodkov posameznih enot tako, da za neposredne proizvajalce upoštevajo dosežene »norme ure — točke«, za režijske delavce pa »efektivne ure — točke«. Nepravilnost delitve dosežene mase osebnih dohodkov pa se pojavlja zato, ker prenizke norme povzročajo previsoko udeležbo v delitvi, previsoke norme pa prenizko udeležbo.

Da bi proučili sisteme nagrajevanja zaposlenih v strokovnih službah podjetij, smo organizirali posebne sestanke in posvete. Le-ti pa so razkrili, da z razmerami na tem področju ne moremo biti zadovoljni. Gre namreč za prenos kolektivne odgovornosti na individualno odgovornost kakor tudi za ustrezno stimulacijo zaposlenih v strokovnih službah.

V podjetjih, kjer so že uvedli ustrezno nagrajevanje racionalizatorjev in novatorjev, lahko opazimo hitrejši in bolj vsestranski napredek ob relativno skromnih vlaganjih. Zato pri odmeri nagrad za racionalizacijo ne bi smeli skopariti, kajti le ustrezno visoke nagrade lahko zagotove mobilizacijo umskih rezerv celotnega ko-

lektiva. Da bi bili zaposleni v strokovnih službah čimbolj zainteresirani za realizacijo koristnih predlogov, priporočamo, da v kolektivih tudi njim zagotove udeležbo pri delitvi nagrad za racionalizacijo in novatorstvo.

Na posvetih in sestankih smo večkrat razpravljali tudi o razponih pri ocenjevanju delovnih mest in formiranju osebnih dohodkov po delu. Ugotovili smo, da so enako škodljivi preveliki, kakor tudi premajhni razponi. Če upoštevamo velikost posameznih podjetij glede na število zaposlenih in na vložena sredstva, moremo opaziti tudi posamezne ekscese v razponih osebnih dohodkov. Družbeni dogovori, ob upoštevanju ustreznih meril, pa bi lahko pripomogli, da se razponi osebnih dohodkov v posameznih podjetjih uskladijo z njih velikostjo.

Odločanje o gospodarjenju s skladi je v večini primerov zasnovano na ravni podjetja. Podjetja to upravičujejo z zagovorom, da je za modernizacijo njihovih obratov na voljo premalo sredstev. Na splošno prevladuje mnenje, da drobitev sredstev ne more zagotoviti večjih rezultatov v napredku podjetja kot celote. Priporočilo sindikatov, da bi uvedli medsebojno posojanje prigrisposodarjenih skladov med posameznimi enotami, se le počasi uveljavlja.

Zaposlovanje in kadrovska politika

Z gospodarsko reformo se je spremenil tudi odnos do zaposlovanja. Pojem fiktivne zaposlenosti, s katerim smo označevali pretirano zaposlovanje nizko produktivne delovne sile v podjetjih, je bil eden od glavnih momentov ekstenzivnega gospodarjenja. Delovanje ekonomske logike pa je kmalu povzročilo, da smo to fiktivno zaposlenost začeli opravnati kot rezervo za izboljšanje gospodarjenja. Rezultat je bil naslednji: glede na povprečje leta 1965 se je ob koncu minulega leta znižalo število zaposlenih za 2,2 %, medtem ko je produktivnost porasla za približno 8 %.

Znižanje števila zaposlenih pa je povzročalo poleg pozitivnih rezultatov tudi probleme: medtem ko je bilo 1964 7400 nezaposlenih, se je to število leta 1965 povzpelo na 9490, ob koncu minulega leta pa na več kot 13.000, kar predstavlja 2,4 % skupnega števila zaposlenih v družbenem in zasebnem sektorju. Če analiziramo strukturo nezaposlenih, vidimo, da je bilo med njimi največ nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, vendar pa lahko opazimo, da se je povečalo tudi število kvalificiranih delavcev. Med nezaposlenimi je kar 64 % žensk, čedalje večji pa je odstotek tistih, ki iščejo prvo zaposlitev. Zelo se je povečal odliv delovne sile v tujino.

Po podatkih je bilo ob koncu septembra 1966. leta na delu v tujini več kot 15.000 oseb.

Ukinjanje delovnih mest, ki ga lahko opazimo v minulih mesecih, bi lahko imenovali tudi začetek prizadevanj delovnih organizacij, da bi res produktivno zaposlile vse zaposlene. Vendar pa je naš republiški odbor že od vsega začetka opozarjal, da ukinjanje delovnih mest in odpustanje delavcev ni edina pot do tega cilja. A čeprav smo sindikati že v precejšnji meri uspeli prepričati vodstva delovnih organizacij, da je odpust delavcev le skrajno sredstvo v primeru, ko so izčrpane že vse druge notranje rezerve, pa se v nekaterih kolektivih še vedno poslužujejo tega ukrepa.

Izboljšanje strukture strokovne usposobljenosti zaposlenih je brez dvoma odločilen dejavnik v uvajanju sodobne tehnologije in organizacije dela na vseh področjih ter s tem pogoj za nadaljnjo rast družbene proizvodnje. In če upoštevamo, da je razvitost samoupravljanja pogoj za nadaljnji gospodarski napredek in da terjaa samoupravni status proizvajalca široko razgledanega in vedno bolj izobraženega človeka, postane še bolj očitno, kolikšnega pomena je to izboljšanje in kakšne negativne posledice lahko zapusti ta dejavnik na naš razvoj, če bi ga zanemarjali.

Iz podatkov ankete zavoda SRS za zaposlovanje o strukturi zaposlenih moremo izlučiti naslednje najpomembnejše ugotovitve:

- Le 35 % zaposlenih na delovnih mestih, za katera se zahteva visokošolska izobrazba, tudi ima to izobrazbo.

- Samo 37 % zaposlenih ima izobrazbo za delovna mesta, za katera je predpisana srednješolska izobrazba.

- Delo v upravnih sektorjih podjetij zahteva več kot 17 % delovnih mest z visokošolsko izobrazbo, dejansko pa je takih kadrov le približno 4 %.

- Struktura strokovne usposobljenosti vodilnih kadrov in direktorjev v Sloveniji močno zaostaja za strukturo v zveznem merilu, še posebej pri zaposlenih z visoko strokovno izobrazbo.

Spričo neustrezne kadrovske strukture je tudi očitno protislovje, da narašča število brezposelnih z visoko, višjo in srednjo izobrazbo, da čedalje več tega kadra odhaja na delo v tujino. Po drugi strani se pa spet porast zaposlenosti strokovnih kadrov premalo odraža v dvigu učinkovitosti proizvajalnih sil, kar pa seveda opozarja na neustrezno zaposlitev strokovnjakov, saj so le-ti pogosto razporejeni na delovna mesta, kjer je njihovo znanje le minimalno izkoriščeno.

Ker velja za problematično stopnjo nezaposlenosti le 3 % stopnja, mnogi m-

nijo, da pri nas ta problem še ni zasrb-ljujoč. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, na ka-tero je opozarjal tudi naš sindikat, da niso niti gospodarske organizacije niti dru-gi politično-teritorialni forumi še ničesar ukrenili, da bi brezposelnost zmanjšali. Pri tem pozabljamo tudi na naše delavce v tu-jini, ki bodo bržčas spričo gospodarske re-cesije Zahoda kmalu spet začeli iskati delo doma.

V sindikatih smo prepričani, da je mož-nosti za odpiranje novih mest tudi sedaj dovolj. Menimo, da je zlasti predelovalna industrija vse premalo organizirala več-izmensko delo. Pričakovanja, da bodo ostrejšje gospodarske razmere prisilile de-lovne organizacije k boljšemu izkoriščanju strojnih naprav in k hitrejšemu obrača-nju obratnih sredstev, so povsem realna, vendar pa bo treba za uresničitev teh pričakovanj uveljaviti še nekaj ukrepov. Brez dvoma pa je bistvo reševanja tega pro-blema v boljši organizaciji poslovanja de-lovni organizacij. Ker pa je za boljšo or-ganizacijo in boljše poslovne odločitve odločilna višja strokovna usposobljenost vodilnega kadra in boljša splošna razgle-danost proizvajalcev, menimo, da je po-trebno izobrazbi in izobraževanju posvetiti bistveno več pozornosti. Bolj izobraženi samoupravitelji bodo tudi znali bolj racio-nalno in bolj rentabilno usmerjati investicijske naložbe, ki pa bodo spet podjetjem zagotavljale vse več sredstev za razširitev dejavnosti ter s tem za novo zaposlovanje.

Vpliv na urejanje in zaščito pravic iz dela

Ze po ustavi in po statutu ZSJ je ena temeljnih funkcij sindikatov vplivati na urejanje medsebojnih pravic, dolžnosti in odgovornosti v delovnih skupnostih. Samoupravno, normativno urejanje medsebojnih pravic, dolžnosti in odgovornosti pa je po ustavi in temeljni zakonodaji, ki je sledila, zlasti pa še po uveljavitvi TZDR postalo v širokem obsegu neposredna pravica in dolžnost delovnih skupnosti. Ta pravica in dolžnost pa je postavila pred delovne skupnosti odgovorne naloge oblikovanja samoupravnih normativnih aktov, katerih uresničitev je bila sprva pod sankcijo do-ločena za 8. april 1966. leta.

Ob koncu leta 1965 pa so mnogi znaki kazali, da delovne skupnosti zaradi šte-vilnih okolištin ne bodo mogle do roka opraviti te svoje naloge. Razen tega pa je TZDR dajal premalo trdne opore za obli-kovanje pravilnikov o delovnih razmerjih med drugim tudi zaradi tega, ker so zakon spremljale številne nasprotujoče si raz-lage. Republiški odbor se je zaradi tega odločil, da bo neposredno vplival na pri-pravo teh akcij in je v prvih mesecih leta

1966 organiziral 15 posvetovanj predstavnikov kakih 300 delovnih organizacij. Stališča in zaključke pa je republiški odbor posredoval vsem sindikalnim organizacijam v obliki napotila in priporočila za sestavljanje samoupravnih aktov s področja delovnih razmerij. Ker je RS ZSS sprožil pri zveznih državnih organih zahtevo po podaljšanju roka, do katerega morajo biti pravilniki o delovnih razmerjih sprejeti, in ker je ZIS tej zahtevi ugodil, hkrati pa z novelo TZDR skušal dopolniti oziroma spremeniti zakon v nekaterih členih, je republiški odbor z gradivom s teh posvetovanj lahko uspešno vplival tudi na vsebino predlagane novele TZDR.

Vplivanje na to, da bodo samoupravni akti s področja delovnih razmerij funkcionalni, pa ostane še naprej ena od zahtevnih in glavnih nalog delovnih organizacij. Zato kaže še naprej razvijati metodo medsebojnega izmenjavanja izkušenj, kajti dopolnjevanje samoupravne zakonodaje nasploh in še posebej na področju medsebojnih odnosov je proces, ki zahteva stalno politično vplivanje sindikatov ob sodelovanju strokovnih sodelavcev ter upoštevanju strokovnih in znanstvenih dognanj na tem področju.

Poleg tega pa je republiški odbor ocenjeval kot pomembno nalogo sindikatov tudi neposredno aktivnost in posredovanje v primerih kršenja pravic iz dela delovnih ljudi. Ob koncu leta 1966 je bila izdelana

obširna študija Inštituta za javno upravo in delovna razmerja o uveljavljanju pravic delavcev v delovnem razmerju, ki je prav na gradivu gospodarskih organizacij s področja industrije in rudarstva razkrila vso pomanjkljivost te zaščite. Študija je nakazala številna pereča vprašanja, ki čimprej terjajo rešitev predvsem od sindikatov, nakazala pa je tudi nekatere možnosti, kako bi bilo treba to zaščito organizirati.

Kar zadeva vpliv na urejanje medsebojnih delovnih razmerij in zaščito pravic iz dela, vidi republiški odbor eno od pomembnih nalog sindikatov tudi v organizaciji in utrjevanju takšne pravne zaščite, ki zagotavlja vsakemu članu sindikata zanesljivo pravno orientacijo o njegovih dolžnostih in pravicah. Zato republiški odbor podpira organizacijo pravnih svetovalnic pri občinskih sindikalnih svetih in specializiranih odvetniških pisarn, ki delovnemu človeku lahko zagotovijo pravno pomoč v polnem obsegu, torej vse do zastopanja pred sodnimi organi.

Ker se je v zadnjem času veliko naših delavcev zaposlilo v Avstriji, je republiški odbor izkoristil stike s tamkajšnjimi sindikati tudi za to, da smo dosegli konkretne dogovore o uresničitvi meddržavne konvencije o socialnem zavarovanju. Prav tako so se avstrijske sindikalne podružnice močno angažirale pri urejanju drugih pravic naših delavcev.

III. GLAVNI PREMII PRI DELITVI DOHODKA, OSEBNE IN INVESTICIJSKE POTROŠNJE PO REFORMI

● DELITEV DOHODKA OZIROMA UDELEŽBA SREDSTEV GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ V DRUŽBENEM PROIZVODU IN NARODNEM DOHODKU

Podatki izpračujejo, da gospodarstvo ne le povečuje svoje materialne obveznosti, temveč da gospodarske organizacije razpolagajo že skoraj z dvema tretjinama celotnega družbenega proizvoda in narodnega dohodka. S tem postajajo bolj samostojne pri določanju o potrošnji razpoložljivih sredstev, bolj sposobne za izvajanje ukrepov, ki naj omogočajo produktivnejše, racionalnejše in rentabilnejše poslovanje. Vendar pa ugotavljamo, da kvantitativnim spremembam niso hkrati sledile tudi kvalitativne spremembe, in to predvsem zato, ker ni bilo takojšnje zavestne družbene akcije. Delovne organizacije namreč niso takoj doumele, da namen prenosa teh sredstev iz državnih investicijskih skladov in proračuna ni bil v drobljenju potrošnje, ampak v prenosu odločitev o porabi sredstev na neposredno samoupravljanje. Samoupravljalci pa morajo uvideti, da raz-

drobljena poraba teh sredstev ne more zagotavljati optimalnega napredka, temveč da je bodočnost samo v koncentraciji razpoložljivih sredstev preko prožnega ter stabilnega bančnega mehanizma. Naloga sindikata nasploh in še posebej sindikalnih podružnic pa je, da z zavestno aktivnostjo krepijo in podpirajo ta spoznanja.

Spremembe v formiranju dohodka in njegovi prerazporeditvi v primarni delitvi — hkrati s prerazdelitvijo dohodka v sekundarni delitvi — so povzročile znatne premike tudi v formiranju in notranji delitvi dohodka gospodarskih organizacij. Tendence so očitne že ob polletnih podatkih: v prvem polletju 1966. leta je v primerjavi s prvim polletjem leta 1965 porasel družbeni proizvod celotnega gospodarstva SR Slovenije za 25,5 %, neto osebni dohodki so se povečali za 39 %, skladi pa za 82,5 %. Ti premiki dokazujejo, da so delovni kolektivi pravilno doumeli izvedeno deatizacijo sredstev, saj so v realnem razmerju uporabili povečana sredstva za revalorizacijo nominalnih osebnih dohodkov in za krepitev skladov.

● OSEBNA POTROŠNJA

Osnovna naloga, ki naj bi jo opravili na osnovi ekonomskih ukrepov ob začetku gospodarske reforme, je bila usklajitev vseh vrst potrošnje z realnimi možnostmi gospodarstva. Nujna posledica tega pa je bilo začasno zmanjšanje realnih osebnih dohodkov. Tako so dosegli realni osebni dohodki v naši republiki šele v juliju 1966 predreformno raven. V nadaljnjih mesecih minulega leta pa so osebni dohodki v primerjavi z istimi meseci leta 1965 naraščali tako po svoji nominalni kot realni vrednosti in so do decembra 1966. leta dosegli po nominalni vrednosti indeks 132, po realni vrednosti pa indeks 107.

Primerjava posameznih obdobjih pred in po reformi pa dokazuje, da je dinamika realnih osebnih dohodkov celo zaostajala za dinamiko rasti produktivnosti dela. V 17 mesecih po reformi v primerjavi z 12 meseci pred reformo je bila produktivnost dela povečana za 6 %, medtem ko so bili v istem razdobju realni osebni dohodki večji za 0,1 %. (Ta gibanja veljajo za področje industrije in rudarstva SRS.) Zato v tem primeru ni mogoče govoriti o ekspanziji osebnih dohodkov, ki bi slabila splošna prizadevanja za stabilizacijo gospodarstva. Če pa upoštevamo še druge elemente, ki vplivajo na osebno potrošnjo, potem je bila skupna osebna potrošnja v SRS v letu 1966 po nominalni vrednosti za 28 % višja kot v prejšnjem letu, po realni vrednosti je porasla za kakih 5 do 6 %, pri tem pa je produktivnost porasla na indeks 105.

● INVESTICIJSKA POTROŠNJA

Nominalno je bila investicijska potrošnja v osnovna sredstva v letu 1966 le za 2,2 % višja kot v letu 1965. Če pa preračunamo podatke, ki so podani po tekočih cenah, na realno vrednost, vidimo, da bi bila realna investicijska potrošnja v osnovna sredstva na področju Slovenije celo za 6 % pod ravniho v letu 1965 in za 24,5 % pod ravniho leta 1964. Znotraj take globalne dinamike investicijske potrošnje v osnovna sredstva pa je bila realna vrednost investicij na gospodarskem področju za 2,4 % višja kot v letu 1965, medtem ko je bila na negospodarskem področju kar za 20,3 % nižja kot v letu 1965.

V zadnjih treh letih je očiten porast udeležbe gospodarskih organizacij in sočasno zmanjševanje udeležbe vseh preostalih partnerjev v celotni investicijski potrošnji v osnovna sredstva (gospodarske organizacije: leta 1964 — 28,3 %; leta 1965 — 32,6 %, leta 1966 — 41,73 %). Tako razmerje je nedvomno pozitivno in dokazuje uresničevanje koncepta deetatizacije sredstev. Če pa primerjamo navedene odstotke

z odstotki udeležbe sredstev delovnih organizacij v družbenem proizvodu oziroma v narodnem dohodku (leta 1965 59,2 % oziroma 55,8 %, leta 1966 65 % oziroma 63 %), vidimo, da porast udeležbe v investicijski potrošnji ni sorazmeren porastu pridobljenih sredstev. Vzrokov za to je bilo več. In prav ti vzroki potrjujejo, da morajo količinskim spremembam nujno slediti tudi kakovostne, če hočemo povečati realni obseg investicijsko sposobnih sredstev. Dokler se z boljšo organizacijo proizvodnje in poslovanja ne bo zmanjšal obseg potrebnih obratnih sredstev, dokler se ne bo zožila in intenzivirala sedanja široka in ekstenzivna investicijska fronta, dokler ne bo urejeno prelivanje kapitala na boljših ekonomskih kriterijih, tako dolgo tudi ne bo dovolj sredstev za investicije. Naš sindikat je že večkrat poudarjal, da pomenijo majhne investicije ne samo zaostajanje za ekonomskim razvojem v svetu, temveč da povzročajo tudi pomanjkanje delovnih mest in brezposelnost. Vendar naj bo večja investicijska potrošnja posledica večjih realnih možnosti, ki pa jih lahko dosežemo samo z novo kvaliteto v ekonomski politiki naših delovnih organizacij.

Positivne premike izpričuje tudi tehnična struktura investicijske potrošnje v osnovna sredstva. V letu 1964 so znašale investicije v zgradbe 30,6 %, v letu 1965 35,7 % in v letu 1966 le še 33,6 % od vseh investicij. Nasprotno pa so porasla vlaganja v opremo: v letu 1964 47,1 %, v letu 1966 pa že 52,9 % od vseh investicij na gospodarskih področjih.

Naš sindikat v minulem obdobju ni nasprotoval investicijskim omejitvam nasploh, opozarjali pa smo le, naj se investicijska potrošnja omeji v meje razpoložljivih sredstev. Omejitve investicij pa naj bi pomenila stimuliranje celotnega gospodarstva, da bi bila investicijske naložbe bolj učinkovite in da bi tako hitreje prispevale k rasti življenjske ravni proizvajalcev. Čeprav smo na Slovenskem v glavnem uspeli uskladiti investicijsko potrošnjo z obsegom razpoložljivih sredstev, pa lahko še vedno opazimo, da je vse premalo pobud za uresničevanje takih razvojnih programov, ki bi povezali v skupno akcijo različne nosilce sredstev. Le taka akcija bi namreč zagotovila moderno in visoko produktivno proizvodnjo, ki jo je možno v velikih količinah plasirati na domačih in tujih tržiščih.

Pri investicijski potrošnji smo se zavzemali ne le za racionalno trošenje sredstev v absolutnem obsegu, temveč za selektivna vlaganja. Smatramo, da je potrebno podpirati vlaganja v modernizacijo in rekonstrukcijo zlasti tistih objektov, ki lahko v najkrajšem času vplivajo na intenzivnejše izkoriščanje ekonomskih potencialov

gospodarskih organizacij. Vendar pa tak razvoj investicijske politike zavira sedanji bančni sistem, v katerem so še vedno odločilne zvezne banke zaradi svoje velikosti in poslovanja za federacijo, medtem ko so druge poslovne banke zaradi omejenega kreditnega potenciala precej drugega pomena. In večina podjetij v Sloveniji je vezanih prav na slednje, ki imajo premalo sredstev za zadovoljevanje vseh »majhnih«, vendar nujnih potreb. Po drugi strani pa

zvezne banke razpolagajo z ogromnimi finančnimi sredstvi federacije, svojih komitentov in s sredstvi meddržavnih posojil, ta sredstva pa še vedno zelo pogosto usmerjajo v ne najbolj racionalno investicijsko potrošnjo. Po našem mnenju pa je izhod iz sedanjih razmer v koncentraciji kapitala slovenskih bank. Le ob takšni koncentraciji v slovenskem bančništvu bi bilo možno rešiti tudi vprašanje racionalne investicijske politike.

IV. ORGANIZACIJSKO STANJE SINDIKATA DELAVCEV INDUSTRIJE IN RUDARSTVA V SLOVENIJI

Po ustanovnem zboru je bila prva naloga vodstev sindikata delavcev industrije in rudarstva, da izoblikujejo tako organizacijsko strukturo, ki bo omogočala funkcionalno delo in sodelovanje sindikalnih podružnic v republiški organizaciji našega strokovnega sindikata. Prav tako pa je bilo potrebno zagotoviti racionalno delo v okviru zveze sindikatov.

Zaradi lažjega in bolj organiziranega dela je prišlo v 32 občinah do ustanovitve občinskih odborov sindikata delavcev industrije in rudarstva, v mandatni dobi pa se je njihovo število zmanjšalo na 21. Občinski odbori pa naj bi bili po mnenju republiškega odbora izvoljeni tam, kjer je veliko število članov našega sindikata in zlasti če so organizirani v velikem številu sindikalnih podružnic. Republiški odbor je menil, da je delovanje preko občinskih odborov zelo koristna metoda dela, ker organizacijsko utrjuje sindikat, omogoča delovno povezovanje sindikalnih podružnic na območju občine, občinske sindikalne svete razbremenjuje v delu s sindikalnimi podružnicami, republiškem odboru pa omogoča veliko lažje komuniciranje v obe smeri.

Ne le značaj delovanja našega sindikata, temveč tudi spremenjeni materialni in družbeni položaj delovnih kolektivov in proizvajalcev je spodbujal bolj dinamično povezovanje proizvajalcev s kolektivi sorodnih podjetij. Zaradi tega je začel republiški odbor v svojem delu pogostejše uporabljati metodo posvetovanj. Republiški odbor je na svojih sejah obravnaval le globalne probleme, ki so bili enaki v vsej industriji in rudarstvu, konkretizacijo smernic in stališč pa smo skušali doseči na specializiranih posvetih s prizadetimi panogami ali skupinami. To delo je vodilo in usklajevalo predsedstvo. Posvetovanja smo sklicevali bodisi sami, v sodelovanju z gospodarsko zbornico RS ZSS, na pobudo delovnih kolektivov, občinskih sindikalnih vodstev itd. Takšen pristop k razreševanju aktualnih problemov se je izkazal učinkovit in ga zato kaže tudi v prihodnje uporabljati. Razmisliti bo

treba, ali ne bi kazalo pri tem še močnejše angažirati člane republiškega odbora, predsednike sindikalnih podružnic, namreč tako, da bi pri republiškem odboru izoblikovali aktivne, koordinacijske odbore ali podobna telesa, ki bi omenjeno metodo še naprej razvijala. Republiški odbor bi tako deloval v dveh smereh: preko močnih občinskih odborov v industrijskih centrih in preko povezovanja sorodnih panog in grupacij v republiki.

Republiški odbor se je pri svojem delovanju opiral tudi na strokovne službe RS ZSS, na različne strokovne in znanstvene institucije, poslovna in strokovna združenja, predstavniške in upravne organe v republiki ter na strokovnjake in sindikalne delavce v delovnih organizacijah. Čedalje bolj je namreč možno zagotoviti uspešno politično delo sindikatov le, če svoje politične ocene, smernice in sklepe opiramo na strokovne in znanstvene argumente.

V minuli mandatni dobi je imel republiški odbor 11 sej, katerim so pogosto prisostvovali tudi predsedniki občinskih odborov našega sindikata, in 22 sej predsedstva. Približno polovico mandatne dobe vidimo pri odboru operativni dnevnik in po njem povzemamo naslednje podatke:

■ Republiški odbor je organiziral 52 posvetov po panogah ali skupinah podjetij.

■ Člani odbora so se udeležili 40 posvetovanj, ki so jih sklicale druge institucije in sindikalni organi.

■ V sodelovanju s svetom gospodarske zbornice je odbor sklical 17 sestankov in posvetovanj.

■ Člani odbora so na vabila sindikalnih podružnic opravili 75 obiskov delovnih kolektivov, razen tega pa so posredovali v 156 primerih ob različnih težavah, sporih, notranjih zapletih ter se udeležili 97 občnih zborov v podružnicah.

■ Zaradi preverjanja pogojev za nočno delo žensk so člani odbora obiskali 142 delovnih organizacij.

■ Člani odbora so se udeležili 42 sej in posvetov, ki jih je sklical centralni odbor.

■ Udeležili so se 71 sej, ki jih je sklical republiški svet ZSS.

Osnutek sklepov II. občnega zbora sindikata delavcev industrije in rudarstva SRS

Drugi občni zbor Republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije je sprejel poročilo plenuma o njegovem delu med obema občinama zboroma. Zbor ugotavlja, da se je po združitvi strokovnih sindikatov z enoten sindikat industrije in rudarstva dejavnost sindikalnih organizacij in republiškega odbora še posebej razživela in postala veliko bolj neposredna predvsem na področju razvijanja samoupravnih odnosov. Zahteva po javnem obravnavanju in vplivanju osnovnih organizacij na sprejemanje zaključkov je terjala izbiro ustreznih metod dela. Zapiranje v ozke forumske razprave in v vnaprej odrejene oblike le na sejah plenuma in predsedstva je praksa že preživela.

Potem ko so udeleženci občnega zbora razpravljali o poročilu, referatu in osnutku sklepov, ki jih je zboru predložil plenum republiškega odbora, so sklenili izvoljeno vodstvo in svoje sindikalne organizacije opozoriti zlasti na naslednje naloge in jih zadalžiti za njih uresničevanje.

I. Stališča od osnovnih vprašanj družbene reforme

● Uresničevanje konkretnih ukrepov družbene reforme postavlja sindikalne organizacije pred mnoge preizkušnje na vseh področjih družbenega življenja. Prehod na intenzivno gospodarjenje kot osrednji proces družbene reforme terja ne le razumevanje, temveč tudi odgovorno razreševanje mnogih vprašanj, ki so bila v predreformnem obdobju prikrita. Nove razmere terjajo tudi drugačen pristop k obravnavanju vseh dejavnikov, ki vplivajo na ekonomičnost poslovanja in na stabilnost pogojev gospodarjenja.

● Na osnovi doseženih rezultatov družbene reforme odločno zagovarjamo doslednost v uresničevanju njenih ciljev. Hkrati ugotavljamo, da vsako zanemarjanje politične odgovornosti, kadar gre za konkretne rešitve, ustvarja ugodne pogoje za negativno vplivanje tistih sil, ki v resnici nasprotujejo reformi. Občni zbor zato obvezuje republiški odbor in osnovne organizacije, da so vselej v središču ustvarjalnih

razprav in da so tudi pobudniki posameznih predlogov ne glede na to, ali gre za trenutno popularne ali nepopularne rešitve.

● V naslednjem obdobju moremo pričakovati počasnejšo rast deleža delovnih organizacij v delitvi narodnega dohodka. Dosedanji nagli premiki v delitvi dohodka v korist delovnih organizacij zato terjajo novo kvaliteto v prizadevanjih delovnih kolektivov, predvsem večjo družbeno odgovornost za porabo ustvarjenih sredstev. To pa seveda terja tudi od naših organizacij več odgovornosti in skrbi za čim bolj smotrno vlaganje sredstev oziroma gospodarjenje z njimi, da bodo tako doseženi kar najboljši gospodarski uspehi in da se bodo razkrajali lokalistični interesi. Podpirali bomo proces, ki bo z bančnimi mehanizmi in drugimi medsebojnimi dogovori omogočal svobodno prelivanje kapitala.

● V investicijski politiki bomo zagovarjali ukrepe, ki omogočajo skladen gospodarski razvoj. V sedanjih reformnih prizadevanjih težimo zlasti za modernizacijo obstoječih proizvodnih kapacitet. Z instrumenti gospodarske politike in z bančno politiko je treba spodbujati podjetja, ki imajo prosta sredstva, da jih vlagajo v gospodarsko perspektivne panoge.

Izrekamo se zoper nastajanje zakonskih rešitev »po hitrem postopku«, predvsem tistih, ki zadevajo gospodarstvo, kajti taki postopki preprečujejo sodelovanje samoupravljalcev in tudi onemogočajo vplivanje strokovno prizadetega dela javnosti. Zato zahtevamo, da organi, ki sprejemajo zakone, javno posredujejo svoje odgovore na vse zavržene pripombe, da tudi utemelje, zakaj jih niso upoštevali.

● V naši aktivnosti bomo vzpodbujali razvijanje integracijskih procesov, katerih namen je koncentracija tehnologije in boljše gospodarjenje. Pri tem mislimo na vse oblike tehnično-gospodarskega povezovanja, ki naj pripomorejo k večji delitvi dela in s tem tudi h konkurenčni sposobnosti industrije na domačem in tujem trgu. Še posebej pa se bomo zavzemali za integracijske procese v energetiki.

● Zbor se je izrekel zoper neekonomsko reševanje težav, ki se pojavljajo v nekaterih delovnih organizacijah kot posledice

dica reforme in zaostrenih pogojev gospodarjenja. Izhodišče reševanja teh težav mora postati odpravljanje osnovnega vzroka, le-ta pa je praviloma nizka stopnja produktivnosti dela. Aktivno bomo posegli v iskanje rešitev in temu ustrezno vplivali tudi na politiko širše družbene skupnosti, kadar bo treba zaradi preventivnih gospodarskih razlogov misliti na preusmeritev proizvodnje.

● Sodelovali bomo pri spremljanju gospodarskega položaja posameznih panog in pri proučevanju vzrokov za njihovo zaostajanje. Razmeroma slab položaj večine panog predelovalne industrije je posledica več vzrokov, med njimi pa so najpomembnejši neustrezna delitev dela, zastarela oprema, slaba organizacija itd. Poleg tega so te panoge močno odvisne tudi od stopnje razvoja drugih dejavnosti, ki jim po navadi zagotavljajo reprodukcijski material dražje in še slabše kakovosti od uvoženega.

● Kot nujen sestavni del gospodarske politike pojmujemo intervencijski uvoz, ki lahko učinkovito vpliva na raven cen in asortiment proizvodnje. Ne moremo pa zagovarjati uvozne politike, ki ni dovolj premišljena in zato ne deluje kot intervencija. Sodimo tudi, da naš gospodarski položaj ne dopušča zaščite interesov samo določenih gospodarskih dejavnosti, še zlasti ne, če niso posledice celovito pretehtane.

● Še vedno je nerešeno vprašanje gospodarske moči trgovine, da bi le-ta mogla učinkovito vplivati na asortiment in obseg proizvodnje. V razreševanju medsebojnih ekonomskih odnosov med trgovino in proizvodnjo bomo zaradi tega zagovarjali tiste rešitve, ki bodo omogočale uveljavljanje vzajemnih interesov.

II. Osnovne naloge na področju samoupravljanja

● Zbor izraža prepričanje, da je stabilizacija gospodarstva eden od osnovnih pogojev za nadaljnje uveljavljanje samoupravnih odnosov v industriji. Ukrepov za stabilnost zato ni mogoče ločiti od iskrenih prizadevanj za poglobljanje samoupravljanja. Gospodarska stabilnost ustvarja tudi pogoje za sproščenejšo delovanje tržišča, ki pa je sedaj še vedno pod močnim vplivom državnega urejanja, za čemer se lahko skriva tudi nezaupanje v sposobnost proizvajalcev.

● Organizacija samoupravljanja mora biti izvedena tako, da oblike in načini upravljanja ustvarjajo možnosti za udeležbo vseh proizvajalcev pri odločanju. To načelo pa velja za upravljanje tako na ravni delovnih enot, kot tudi delovnih organizacij in višjih organizacijskih oblik poslovnega sodelovanja. Taka prizadevanja

pa bomo podprli tudi z dejavnostjo pri oblikovanju in izpopolnjevanju normativnih rešitev v delovnih organizacijah.

● V normativnih aktih si bomo prizadevali jasno opredeliti obseg del in odgovornosti za samoupravne organe in strokovne službe. S tem bomo dosegli pravilno delitev odgovornosti in preprečili, da se neodgovornost posameznikov skriva za sklepi organov upravljanja.

● Zbor meni, da je naša naloga — poleg razreševanja tekočih problemov, ki se pojavljajo v samoupravnih odnosih — tudi razvijanje samoupravljanja na osnovi študijskih spoznanj različnih strokovnih institucij. Spoznanja iz prakse bodo zato osnova za neposredno povezovanje republiškega odbora s strokovnimi institucijami.

Tudi v bodoče bomo razvijali skupaj z zvezo sindikatov organizirano brezplačno pravno pomoč na vseh ravneh sindikalnega delovanja. Pravno pomoč pa bomo zagotovili predvsem pri reševanju odnosov s področja pravic, ki izhajajo iz dela.

● Upoštevali bomo ugotovitve raziskave o referendumu, se bomo zavzemali, da bodo le-ti odgovorno pripravljeni, demokratično izvedeni in samoupravno spoštovani. Pred odločitvami bomo terjali točen prikaz dejanskih razmer in zahtevali pojasnila ter podrobnejše utemeljitve o posameznih rešitvah.

Menimo, da je za celovitost samoupravnega položaja proizvajalcev bistvenega pomena stalno izpopolnjevanje sistemov delitve dohodka in osebnih dohodkov. Pri tem poudarjamo zlasti naslednje:

● Ugotavljanje in delitev dohodka v delovnih organizacijah mora biti praviloma zasnovana po načelu zaokroženih tehnično-ekonomskih in samoupravnih enot. V delovnih enotah kot pomembnih organizmihih samoupravljanja pa lahko organiziramo še obračunske enote, da bi tako učinkovitejše spremljali ekonomske uspehe poslovanja in dosledneje uresničili načelo delitve po delu. Odločno se bomo zavzemali za organizacijo delovnih enot, ki jim bo tako v statusu kot dejansko omogočen vpliv na vse elemente gospodarjenja.

● Delovne in obračunske enote bi morale medsebojno poslovati na osnovi tržnih cen, če je le-te možno uveljaviti v medsebojnem poslovanju, kadar pa to ni možno, naj bo medsebojno poslovanje zasnovano na internih cenah, ki naj bodo za določeno dobo stalne, ker je le tako možno učinkovito, predvsem pa racionalneje spremljati gospodarske dosežke posameznih enot. Spreminjanje pogojev gospodarjenja ne sme motiti ugotavljanja internih gospodarskih uspehov posameznih enot, in ne sme komplicirati internega obračuna. Vpliv spremenjenih pogojev gospodarjenja je

namreč možno začasno paralizirati s formiranjem izravnalnih skladov.

● Sistem delitve dohodka na osebne dohodke in sklade naj upošteva organsko sestavo, sredstev, posameznih enot, vpliv stalnih stroškov, monopolnost položaja, naravno rento in predvsem trajno dogovorjene odnose med sredstvi za osebne dohodke in sklade, ki se morejo spremeniti le, če se bistveno spremene pogoji gospodarjenja. Pri tem moramo seveda upoštevati tudi program razvoja podjetja. To pomeni, da je lahko planirano razmerje delitve na osebne dohodke in sklade različno za posamezne enote v podjetju.

● Merila za delitev osebnih dohodkov moramo nenehno izpopolnjevati. Tehnično ugotavljanje delovnih norm še ni razvito, merila za merjenje rezultatov dela zaposlenih na režijskih delovnih mestih, zlasti v strokovnih službah, pa v večini primerov še vedno ne uresničujejo osnovnega načela delitve po delu.

● Sisteme za ocenjevanje delovnih mest, ki služijo kot pripomoček pri vrednotenju dela, je potrebno še naprej izpopolnjevati, tako da bodo vsebovali tudi elemente o potrebnih strokovnosti, odgovornosti in delovnih pogojih.

● Razen nekaterih izjem je nagrajevanje racionalizatorjev in novatorjev zelo slabo razvito. Zaradi tega je tudi sam razvoj gospodarskih organizacij pogosto počasnejši, povezan z večjimi vlaganji, kot pa bi lahko bil, če bi sprostiti pobude za novatorstvo in racionalizacije.

● Tudi v bodoče bomo spodbujali izmenjavo izkušenj s področja o razvijanju stimulativnih sistemov delitve. Zato bomo tudi v prihodnje bodisi sami bodisi z drugimi organizacijami organizirali posvetovanja po grupacijah in panogah.

● Prepričani smo, da je z uvedbo funkcionalne amortizacije — kot elementom gospodarjenja in realnejšega ugotavljanja dohodka — dosežena nova kvaliteta v upravljanju. Delovnim organizacijam je tako omogočeno razmejevanje stroškov kratkoročnega in dolgoročnega vzdrževanja osnovnih sredstev, kar pomeni, da je gospodarjenje s sredstvi za enostavno reprodukcijo in ugotavljanje ter delitev dejanskega dohodka še bolj odvisno od smotnega odločanja organov upravljanja.

● Ugotavljamo, da prihaja v nekaterih podjetjih in grupacijah do ekscesov pri delitvi dohodka. Neupravičeno visoki osebni dohodki povzročajo nejevoljo in upravičeno kritiko v drugih kolektivih, kjer menijo, da taki pojavi niso v skladu z načelom nagrajevanja po delu. To se dogaja predvsem v podjetjih ali skupinah podjetij, kjer so osebni dohodki razmeroma nizko udeleženi v strukturi cene njihovih proizvodov ali uslug, kjer izkoriščajo mo-

nopolni položaj na trgu, naravno rento in podobne prednosti.

Da bi preprečili take ekscese, se bomo vključili v razprave o družbenih dogovorih za formiranje osebnih dohodkov po delu. Ker smotrna delitev dohodka na osebne dohodke in sklade močno vpliva na stabilizacijo gospodarstva, menimo, da je ob ekscesih utemeljena družbena intervencija, ki pa naj temelji na samoupravno dogovorjenih merilih. Hkrati menimo, da bi bilo vsako državno predpisovanje višine osebnih dohodkov v nasprotju s samoupravnimi pravicami delovnih organizacij.

● Upravljanje na ravni delovnih enot in delovnih organizacij ter združenih podjetij moramo izpopolnjevati. Na teh ravneh upravljanja pa se pogosto pojavljajo težnje po dezintegraciji, ki so često posledica neurejenih medsebojnih samoupravnih odnosov. Zato se bomo zavzemali za take normativne rešitve, ki bodo zagotavljale čiste gospodarske odnose tudi v prelivanju ustvarjenih sredstev.

III. Zaposlovanje, pogoji dela in izobrlaževanje

● Produktivnejše zaposlovanje, ki ga pogojuje izvajanje gospodarske reforme, naj bi zagotovilo povečanje proizvodne storilnosti. Nekatera podjetja pa so zahtevo po večji podjetniški produktivnosti reševala dokaj enostavno, samo z odpuščanjem delavcev. Sindikati pa že doslej nismo podpirali povečevanja produktivnosti v delovnih organizacijah na račun stagnacije družbene produkcije dela. Možnosti za porast produktivnosti smo iskali v povečanju obsega proizvodnje, v boljšem izkoriščanju zmogljivosti, v uvajanju večženskega dela, kjer je to le možno, v usklajevanju zaposlovanja režijskih in neposrednih proizvajalcev, v izboljšanju strokovnosti zaposlenih, v izvajanju reelekcije itd. Zbor ob tem meni, da mora biti taka politika tudi v prihodnje izhodišče prizadevanj sindikatov za produktivnejše zaposlovanje.

● Intenziviranje proizvodnje ne sme povzročati porasta nesreč pri delu. Zato si bomo na tem področju še posebej prizadevali za tako ureditev osnovnih varnostnih, zdravstvenih in drugih pogojev dela, da bo proizvajalcem zagotovljeno varno in produktivno delo, kar velja zlasti za primere začasnega nočnega dela žensk in mladine.

● Intenzivno delo, ki ga terja gospodarska reforma, je tudi osnovni pogoj za uvajanje skrajšanega delovnega časa. Sodo, da so priprave za prehod na skrajšani delovni čas v zastoju, zato si jih tudi bomo prizadevali pospešiti.

● Izobraževanje kadrov je stalen proces, ki zahteva od sindikalnih organizacij posebno aktivnost. Potreba po nenehni modernizaciji proizvodnje pogojuje potrebo po novih profilih tako strokovnjakov kot šol in seveda tudi potrebo po prekvalifikaciji določenega dela kadra. Zavzemali pa se bomo za tako kadrovsko politiko, katere izhodišče bodo zahteve po znanju, sistematizaciji delovnih mest in plan razvoja delovne organizacije. Dosledno izvajanje takega programa kadrovanja pa terja tudi doslednejše uveljavljanje načela reelekcije, ki mora postati resničen instrument za zamenjavo nesposobnih kadrov s sposobnimi.

● Bilo bi napak pričakovati, da bodo že šole dokončno izoblikovale strokovnjake in da bodo le-ti takoj po šolanju kos specifičnim potrebam podjetij. Zato bomo posebno pozorni na razvijanje vseh oblik izobraževanja ob delu, dopolnilnega izobraževanja, stažiranja in uvajanja na delovna mesta. Da bi zagotovili čimbolj učinkovit vpliv gospodarstva na učne programe in vzgojo ustreznih profilov kadrov zlasti v strokovnih šolah, bomo tudi sami vplivali na dejavnost izobraževalnih skupnosti za posamezne panoge in grupacije.

● Družbeno gospodarska reforma zahteva kvaliteten razvoj samoupravljanja. Zato se bomo zavzemali, da bo poleg strokovnega tudi družbeno ekonomsko izobraževanje proizvajalcev postalo element poslovne politike.

V. Organizacijske naloge

● Dosežena stopnja produktivnosti dela v industriji ne dovoljuje prekomernega obremenjevanja z družbenimi dajatvami za splošne družbene potrebe, kajti sicer bi lahko ogrozili konkurenčno sposobnost in nadaljnje vključevanje industrijske proizvodnje v mednarodno delitev dela. Zelje po povečevanju splošne družbene potrošnje je zato treba objektivizirati, razpoložljive sredstva pa racionalno izkoriščati.

● Politika ožjega družbenega standarda, kamor štejemo družbeno prehrano, rekreacijo, izgradnjo stanovanj itd., naj bo sestavni del prizadevanj za doseganje optimalnih rezultatov, kajti ti elementi družbenega standarda nujno vplivajo na višjo produktivnost. Nagli in nepremišljeni ukrepi pod pretezo navideznega varčevanja lahko samo škodujejo, zato jih tudi ne kaže podpirati.

● V socialno zdravstvenem zavarovanju bomo terjali in spodbujali racionalno potrošnjo razpoložljivih sredstev od vseh potrošnikov, tj. od socialnega zavarovanja, zdravstvene službe, delovnih organi-

zacij industrije in od individualnih potrošnikov. Upošteva se načelo, da se bomo med drugim vključili tudi v javno razpravo o spremembah zakona o zdravstvenem zavarovanju.

● Prizadevanja politično-teritorialnih skupnosti za izgradnjo komunalnih objektov ocenjujemo kot pozitivna, saj so le-ti pogoj za osebni standard proizvajalcev. Pri tem pa zbor opozarja, da zamujenega ne bo mogoče dohiteti preko noči, ker bi taka prizadevanja bistveno vplivala na stimulativnost realnih osebnih dohodkov zaposlenih.

IV. Družbeni standard

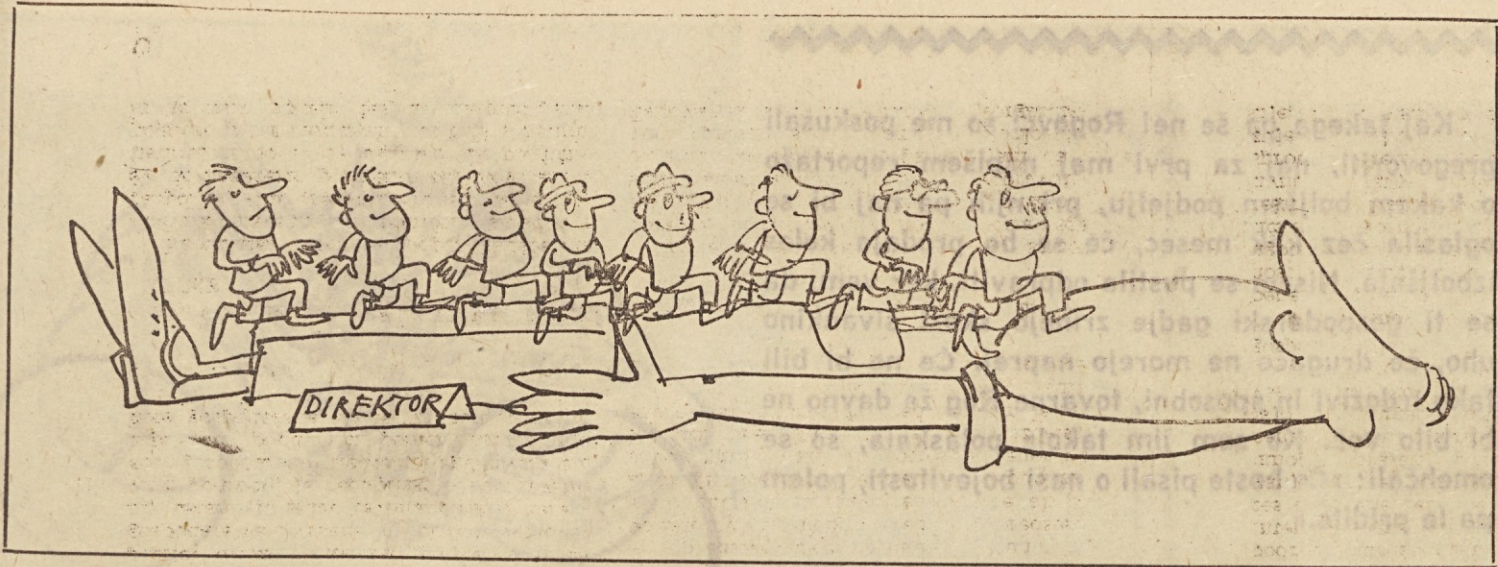
● Po izkušnjah iz minule mandatne dobe in v skladu s potrebami sindikalnih podružnic bomo nadaljevali z metodo posvetovanja in dogovorov po panogah in grupacijah.

● Republiški odbor je spoznal, da je za njegovo tvorbo delo nujno, da so tudi člani tega sindikalnega organa neposredno seznanjeni s problemi osnovnih organizacij in s širšimi družbenopolitičnimi problemi. Zaradi tega kaže delo republiškega odbora organizirati tako, da se bodo ob obravnavi problemov sorodnih panog (energetika, bazična industrija itd.) posvetov udeležili tudi člani republiškega odbora iz teh panog. Ta metoda mora dobiti primerne metodične oblike trajnejšega pomena.

● Izkušnje v dosedanjem delu sindikalnih organizacij narekujejo potrebo, da se republiški odbor zavzame za izdelavo pravilnikov o razdelitvi in še zlasti o porabi sredstev v sindikalnih organizacijah na vseh ravneh. Pri tem bomo morali biti posebno pozorni na materialno pomoč članom, morali pa si bomo tudi prizadevati, pritegniti znanstvene in strokovne institucije k načrtovanju dejavnosti in argumentiranju stališč sindikata.

● Izkušnje minule mandatne dobe nam omogočajo, da izdelamo pravilnik o organizaciji in delu republiškega odbora. V njem je potrebno podrobneje opredeliti organizacijo republiškega odbora, metode dela, način vplivanja osnovnih organizacij in občinskih odborov na vsebino dela odbora, nakazati mesto in vlogo regionalnih odborov in odborov sindikata v integriranih podjetjih.

● Z republiškim svetom se moramo dogovoriti o smotni organizaciji strokovnih služb, ki bi naj bile vključene tudi v realizacijo programa republiškega odbora. Mislimo, da bi bil tak dogovor smotni, sicer bi spričo obsežnega programa naše aktivnosti nujno morali zaposliti potrebno število strokovnih sodelavcev neposredno pri našem odboru.

ZANOS BREZ FANFAR

Kadar je Voglarjeva žena nasajena, se mora pošteno potruditi, da lahko pred večerem strese jezo na moža. Ob delavnikih ga čez dan vidi samo pri kosilu in še takrat je pogosto v mislih odsoten, tako da le s konci ušes ujame: »Povej, ali si se oženil z menoj ali s podjetjem?«

Na prikriti očitek, ki ga je v teh letih, odkar sta poročena, že kdo ve kolikokrat ponovila, se STANE VOGLAR samo dobrohotno nasmehne. Zameriti ji ne more, ko ga pa res cele dneve ni doma. Toliko dela je v podjetju ali za podjetje, da za ženo in otroka zmanjka časa...

»Zaupanje delavcev sem moral upravičiti,« pojasnjuje svoj delovni zanos ta tihi in zadržani strokovnjak, ki je pred dobrim letom zasedel direktorsko mesto v semiškem Obrtnem servisu. »Ob prihodu v to podjetje sem kolektivu obljubil, da se bom trudil in svojo obljubo držim.«

Voglar ni govornik. Bolj kot besede, s katerimi skopari in jih »eha, kakor bi šlo za zlato, govore o njegovih uspehih dejanja. V dobrem letu je domala vse postavil na glavo. Se pravi, na noge. In še na kako trdne noge!

Delavci čutijo to spremembo v zaslužku. Še v začetku lanskega leta je znašal povprečni osebni dohodek 45.000 S-din, letos se je povzpel čez 80.000 S-din. Najboljši delavci zaslužijo mesečno okoli sto jurjev. Nič čudnega, če so si omislili avtomobile, drugi kmetijske stroje, ali pa si gradijo hiše.

BREZPLAČNI KONSTRUKTOR IN TEHNOLOG

»Pa se zavedajo, da imate za vse to vi največ zaslug?« sem pobarala Voglarja, ki mu je razgovor o drugih bolj prijal, ka-

kor vrtanje po njegovem življenju.

»O zaslugah se ne pogovarjamo, vsakdo dela, kar mora in kar zmore. Našemu orodnemu kovaču **Boldanu** ni para na Dolenskem, za to nimam jaz nobenih zaslug. **Milanu Malnaricu**, kvalificiranemu strugarju, ki je izdelal orodja za stiskanje aluminijastih kondenzatorskih pokrovkov, sem dal pa samo idejo. Fant je zagrizen, cele popoldneve je preždel v delavnici, dokler ni uspel. Dali smo mu 100.000 S-din nagrade, zaslužil jih je... Z njegovimi orodji izdelamo v osmih urah 2.000 pokrovkov, poprej smo jih samo 300.«

»Koliko ste pa vi dobili za idejo?«

»Ah, kaj naj bi dobil. Kot direktor sem dolžan razmišljati, kako bi povečali produktivnost. Najprej smo nakupili nekaj strojev — tri stiskalnice in kombinirane škarje za rezanje železa, zdaj nasploh izboljšujemo tehnološke postopke.«

S to obrabljeno suhoparno izjavo je Voglar označil svoj neplačani popoldanski trud, ko v modri delovni halji tja do mraka konstruira in izboljšuje delovna orodja. Komaj je s pomočjo koprskih strokovnjakov stekla strojna proizvodnja kondenzatorskih cevki, se je začel ubadati z idejo o hitrejši proizvodnji kondenzatorskih podložkov. Prepričan je, da jih lahko naredijo najmanj 6000 v eni izmeni — dvakrat več kot sedaj.

»Izdelavni čas je naša najdražja postavka,« je potem nadaljeval počasi in zamišljeno. »Tako, ko sem prišel v servis, smo vsa dela normirali, uvedli skupinske akorde. Vsakdo dela tam, kjer se najbolj obnese, ne glede na papirnat kvalifikacije. Sprva je bilo malo razburjenja, toda zdaj so delavci uvideli, da več naredi in zato več zasluži. Začeli so sami predlagati, kdo naj bi prišel v njihovo skupino in koga bi kazalo premestiti k manj zahtevnemu delu.«

Matija Sever, kvalificirani strugar, pa vse poseka. Tako je zagnan pri delu, da normo za 100 odstotkov presega in pušča druge daleč za seboj. Ni še dolgo, ko je na izplačilni dan pognil 106 jurjev, kar se belokranjskim delavcem zlepa ne posreči. Se malo, pa bo v služku prekosil direktorja. Ta se za denar ne žene preveč.

»Saj še teh 135.000 din, kolikor jih dobivam, ne utegnem zapraviti,« se je pošalil pred menoj. Če bi bila njegova žena poleg, si tega najbrž ne bi privoščil. »Ko so me sprejeli,« je potem zresnjeno nadaljeval, »sem sam predlagal, naj mi ne višajo osebnih dohodkov, dokler tega ne bom upravičil z delom. Po enem letu je delavski svet že naredil razliko med menoj in drugimi pri delitvi gibljivega dela. Drugi so dobili 60 odstotkov na osnovni zaslužek, meni pa so za novo leto izplačali 100 odstotkov.«

»Za vse nature in za vse tehnološke izboljšave?«

»Direktor sem, nadur mi ne smejo plačati, za dobro poslovanje sem pa tudi kot direktor zadolžen,« je odvrnil. »Zadovoljen sem, da smo lani tako napredovali... Lastna obratna sredstva smo precej povečali in jih bomo še.«

IZOBILJE KRUHA, DELA IN — SAMOODPOVEDI

Ta napoved ni prazna. Kmetje so zvedeli, da so kosilnice Obrtnega servisa Semeč ravno tako dobre kot italijanske, pa za 18.000 S-din cenejše, zato prihajajo celo iz litijskega konca ponje. 350 kosilnic na leto je premalo za Slovenijo, proizvodnjo bodo povečali, kolikor pač dopušča majhna delavnica, v kateri redno serijsko izdelujejo še 123 kondenzatorskih delov za sosednjo tovarno Iskra.

Servis za popravilo motornih vozil in kmetijskih strojev bi morali čimprej urediti, daleč naokrog ga ni... Večje kosilnice bi se tudi splačalo izdelovati, zdaj ko so začeli kmetje skrbneje obdelovati zemljo.

»Vaša družina bo še dolgo samevala,« sem poskušala pregnati zaskrbljenost z Voglarjevega obraza. »Avto si kupite, prepričana sem, da boste potem našli več časa zase in za svojce.«

»Najbrž ga bodo v našem podjetju vsi prej imeli kot jaz. Preveč drugih skrbi imam.« Čez čas je Voglar dodal: »Ko bo pri nas več strokovnjakov, ga moram kupiti, če bom spravil denar skupaj. Res bi pa s svojim avtom hitreje opravil pri inženirjih, h katerim hodim po navete ali zaradi načrtov. Ampak...«

Preproste Voglarjeve besede so zvenele kot fanfare delovnega zanosa, kot edinstvena pesem osebne skromnosti, ki jo osrečuje sreča drugih.

MARIOLA KOBAL

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo, izdaja CZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGACNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4. Poštni predal 313.VI. telefon uredništva 316-672, 316-695, 312-402 in 310-033, uprave 310-033. Račun pri Narodni banki v Ljubljani, št. NB 501-I-991, devizni račun pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana, št. 501-620-7-32000-10-3200-486. — Posamezna številka stane 50 N-par — 50 S-din. — Naročnina je četrtletna 650 N-din — 650 S-din — polletna 13 N-din — 1300 S-din — letna 26 N-din — 2600 S-din. — Rokopisov ne vračamo. — Poštnina plačana v gotovini. — Tisk in tiskilnica CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana

Dopisniki nam pišejo

KRŠKO

Ze lani so začeli v občini Krško združevati sredstva za financiranje skupnih nalog. Delovne organizacije so združile okrog 230 milijonov starih dinarjev, ki so jih porabili za gradnjo prve faze mostu čez Savo ter za novo osnovno šolo v Brestanici. Tudi letos bodo v Krškem združen denar porabili za nadaljnjo gradnjo mostu čez Savo ter za plačilo preostalih obveznosti za brestaniško šolo. Te dni so dali v obravnavo predstavnikom samoupravnih organov delovnih organizacij predlog programa izgradnje nekaterih objektov v razdobju od leta 1968 do 1972, za katere naj bi delovne organizacije prispevale sredstva. Predlog programa zajema izgradnjo nove osnovne šole v Krškem, povečanje šole v Koprivnici, ureditev vseh šolskih zgradb v občini in nakup potrebne opreme, soudeležbo za modernizacijo nekaterih cestnih odcepih za vzgojno varstvene ustanove ter še za nekatere druge skupne naloge. Za vse to bi morale delovne organizacije zbrati v naslednjih petih letih blizu ene milijarde 200 milijonov starih dinarjev. Samoupravni organi delovnih organizacij bodo v maju razpravljali o predlogu za združevanje sredstev in o programu del v naslednjih letih. Predstavniki delovnih organizacij so na sestanku, ki ga je sklical občinska skupščina Krško, poudarili, da je treba čimprej pripraviti za predvidene investicije tudi načrte in pa določiti prednostni red del.

—vš

NOVO MESTO

Seminarja za novoizvoljene predsednike in tajnike sindikalnih podružnic, ki ju je pripravil občinski sindikalni svet v Novem mestu, sta v celoti uspela. Prvi seminar je bil namenjen vodstvom sindikalnih podružnic iz gospodarstva, drugi pa družbenim dejavnostim. Seminarjev se je udeležilo več kot 90 odstotkov vabljenih, ki so poudarili, da jim bo vse, kar so poslušali na predavanjih, koristilo pri praktičnem delu v sindikalnih podružnicah. Ob tem velja še zapisati, da so bili letos izvoljeni v vodstva sindikalnih podružnic v novomeški občini predvsem mlajši ljudje, med njimi je precej takih, ki imajo višjo in srednjo izobrazbo.

R. S.

PTUJ

Kolektiv pekarnice »Vinko Reš« je treba pohvaliti kot dobrega gospodarja, še posebej uspešna pa je sindikalna podružnica, ki je ena najaktivnejših v ptujski komun. Skoraj dve leti so v podjetju »Vinko Reš« proučevali možnosti za prehod na 42-urni delovni teden. Uvedli so novo organizacijo dela, spremenili normative, kupili nove stroje za okrogljanje in oblikovanje testa in uvedli troizmensko delo. Po trimesečnem poskusnem obratovanju so prešli na 42-urni delovni teden. Rezultati so vidni, saj je produktivnost višja in višji so tudi osebni dohodki. Imajo tak sistem delitve osebnega dohodka, da si lahko vsak delavec sam dnevno izračuna, kolikšen bo njegov osebni dohodek, ki je v celoti odvisen od vloženega dela. Kadrovske politike posveča kolektiv posebno skrb. Njihovi delavci se usposabljaajo v Živilskem centru v Zagrebu, tako da obvladajo tehnološki proces sodobne pekarske proizvodnje.

F. B.

POSTOJNA

Delavski svet transportnega podjetja iz Postojne je na svoji zadnji seji soglasno sklenil, da bo namenil sredstva, ki jih bodo dobili s sklepom službe družbenega knjigovodstva po obračunu za leto 1966 vrnjena, za stanovanja borcev NOV. Sredstva, ki jih bo SDK vrnila Transportnemu podjetju Postojna, so v celoti odstopili predsedstvu ZZZ NOV Slovenije za reševanje stanovanjskih vprašanj borce, pri čemer so poudarili, naj omenjeni organ predvsem upošteva borce, ki nimajo možnosti, da bi jim stanovanjske razmere pomagale urejati podjetja.

RIBNICA

Na zadnji seji ribniške občinske skupščine so odborniki sprejeli odlok o dodelitvi družbene pomoči borcev NOV in pravilnik o pogojih za dodeljevanje te pomoči. V nasprotju z dosedanjim pravilnikom ima novi pravilnik bolj ostra merila, posebno za tiste borce, ki imajo dohodke od bremozjenja, redne osebne dohodke iz delovnega razmerja ali dohodke iz dopolnilnih gospodarskih dejavnosti. Pravico do priznavanja daje pravilnik tistim borcev, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje.

GORNJA RADGONA

V radgonskem podjetju Elrad so sprejeli nov pravilnik o dodeljevanju stanovanj in financiranju stanovanjske gradnje. Interesente za stanovanja so po pravilniku razvrstili po številu točk, pri katerih upoštevajo delovno dobo, stanovanjske in socialne razmere in udeležbo v NOB. Največ točk prinese delovna doba v podjetju, s tem namreč hočejo preprečiti nepotrebn odhajanje delavcev. Stalna komisija, ki jo voli delavski svet, izdela na osnovi kriterijev prednostno lestvico. Vsakdo, ki svoja sredstva oroči za najmanj 13 mesecev pri banki, ima pravico po preteku te dobe do ene točke za vsakih 200 tisoč starih dinarjev vloženih sredstev. Kdor vlaga več lastnega denarja, dobi prej stanovanje. Vlagatelj denarja pri banki pooblasti podjetje, da lahko na račun njegove vloge najame kredit za stanovanjsko izgradnjo, čeprav dobi po izteku 13 mesecev vlagatelj denar vrnjen po rokih, kot ga je prej vlagal. S to medsebojno pomočjo računajo, da bodo hitreje rešili stanovanjsko vprašanje svojih delavcev.

T.

KOČEVJE

Na plenumu občinskega sindikalnega sveta Kočevje so razpravljali o problematiki zaposlovanja ter sklepi o zaključnem računu in proračunu za letošnje leto. Razpravi je pokazala, da bi morali v bodoče posvečati več pozornosti zaposlovanju novih delavcev, posebej mladine ter preusmerjanju moške delovne sile v druge dejavnosti. V sklad za brezposelnost so letos namenili 4 tisoč novih dinarjev, predvsem kot pomoč tistim, ki se usposabljaajo za novo delo oziroma se bodo prekvalificirali.

Na zdravje, Rekarjev oče!

Rekarjebega očeta s Kresniških poljan mogoče mnogi poznajo po debelih krmilnih bučah, kakršnih v litijem koncu, in morda še kje, niti pravi kmetje ne pridelajo. Mi Rekarjevega očeta poznamo in cenimo predvsem zaradi dolgoletne zvestobe Delavski enotnosti, na katero je naročen od osvoboditve. Vsako številko prebere od levega roba na prvi strani do desnega roba na zadnji strani, za to smo mu še posebej hvaležni.

Kar je res, je res, ne bere zaradi tistih, ki so članke napisali, ampak preprosto zato, ker ga kljub enainsemde-setim letom še vedno zanima vse, kar se dogaja doma in drugod. Kot mlad fant je peš obšel polovico Evrope, med petin-tridesetletnim delom pri železnici je še laže stregel svoji zvedavosti, zdaj njegove živahne oči spremljajo življenje samo preko časopisa. Bere še Ljubljanski dnevnik in Kmečki glas, se razume, kajti odkar je upokojen, kmetuje. Kdo ve, ali bi se postavljaval z najdebelejšimi bučami, če ne bi tako zvesto bral...

29. aprila bo Rekarjev oče obhajal svojo enainsemde-setletnico. Čeprav na ta slovesni dan najbrž ne bo sam, saj ga njegovi davno odrasli otroci še vedno radi obiščejo, bomo v mislih tudi mi pri slavljencu. Z veseljem bi zvrnili kozareček na njegovo srečo in splaknili grenkobo, če je je kaj v tej stari delavski korenini, ki ji delo poživila življenjske sokove.

Se dolgo ostanite naš bratec, Rekarjev oče!

Ne pripisujte te želje goli sebičnosti, saj veste, da nas tudi vaši obiski razveselijo. Petnajst let že prihajate osebno plačevat naročnino, več kot dovolj, da smo se zblížali kot ljudje.

In vsa sreča, Rekarjev oče, v naslednjih letih! Naj jih bo še veliko, veliko!

KAKO UTRDI DINAR?

Uresničevati reformo ni lahka naloga, zato si pri razreševanju družbenih protislovij, ki jih je zaostrela, ponosno vlinavmo zaupanje s trditvijo, da je »mujen kirurški poseg, s katerim smo končno zajezili inflacijo«. Ta trditev pa drži le, če mislimo na ustavitev nekaterih investicijskih del, pa ne na velja za zajezitev naraščanja cen na drobno, izdatkov za vsakdanje življenjske potrebe. Statistiki ugotavljajo, da cene industrijskih izdelkov in uslug kljub reformi sicer počasi, vendar vztrajno ležejo navzgor. Zato ni nič nenavadnega, če si gospodarstveniki tudi v času reforme najpogosteje zastavljajo vprašanje: kako zajeziti inflacijo?

Doslej so v razpravah ob tem vprašanju oblikovali dve različni odgovori, ki jih je mogoče po domače formulirati takole: Pred reformo smo tiskali preveč denarja. Predvsem to je bilo krivo, da smo zašli v gospodarske težave. Edino zdravilo inflacije je torej: preprečiti vsako emisijo denarja, ki ne bo imela materialnega kritja!

In drugi odgovor? Kaj nam pomaga premišljena kreditna politika, ekonomska obramba dinarjev, če pa hkrati s skrbnejšim gospodarjenjem raste nezaposlenost, če restrikcija kreditov še bolj znižuje izkoriščenost proizvodnih kapacitet. Če pred reformo je bilo pomanjkanje obratnih sredstev kronična bolezen jugoslovanskega gospodarstva, reformni ukrepi pa so to bolezen še poslabšali...

Preprosto povedano: del naših gospodarstvenikov se zavzema za preudarnost emisije politike, ki naj uvrsti vrednost dinarja, pretežno del ekonomistov pa za uveljavitev takšnih gospodarskih ukrepov, ki naj zagotovijo polno zaposlenost aktivnega prebivalstva in hkrati uravnotežijo gospodarstvo.

Če želimo oba recepta za zajezitev inflacije družbeno-ekonomsko oceniti, potem velja reči, da ne upirata kazen na glavni žarišče inflacije — na sorazmerno velik del na-

rodnega dohodka, ki ga porablja »nadstvarba« z namenom, da bi čim bolj organizirala in usmerjala gospodarski razvoj družbe. Če same številke o porabi sredstev najrazličnejših institucij in ustanov govorijo, da porablja narodni dohodek na tem področju neracionalno. Te ustanove si dela med seboj ne razdeljujejo, še manj pa kažejo volje, da bi se združile. »Naš skupni strošek«, to je denar, ki ga delovne skupnosti odštevajo za gospodarsko in družbeno dejavnost politično-teritorialnih skupnosti, je prav zato večji, kot bi smel biti, če bi ga izračunali z ekonomskimi merili. Večji pa je predvsem zato, ker narodni dohodek še vedno delimo pretežno na star, »preizkušeno« način: proračunsko in administrativno. Delovni kolektivi šele dobivajo v roke dve tretjini sredstev, ki smo jih doslej v jugoslovanskem gospodarskem prostoru porabili za različne ekonomske in druge dejavnosti, zato se še niso utegnili odločiti, katere službe bi lahko razvijali, katere od teh, ki jih že imamo, pa opustiti.

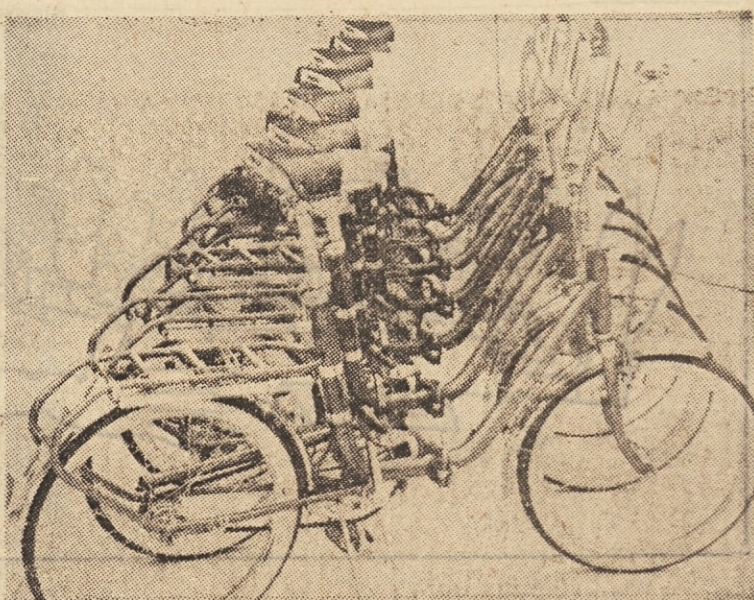
Pod pritiskom reforme je čutili v gospodarskih organizacijah, da je več podjetnosti, več poslovnega poguma, ni pa še čutili dovolj pritiska gospodarstva na organe in ustanove, ki so doslej v imenu družbe »vodile gospodarsko politiko«, da bi svojo dejavnost bolj prilagodile potrebam gospodarstva.

Če želimo zmanjšati »skupni strošek« za funkcioniranje naše družbe, smo torej predvsem dolžni pospešiti prehajanje materialnih pristojnosti in sredstev v roke delovnih skupnosti, le-te pa naj se nato čim bolj samostojno odločajo za financiranje tistih poslovnih in raziskovalnih organizacij, ki jih gospodarstvo resnično potrebuje.

Naš dinar bo torej več vrednejši, če ga bomo uporabljali bolj preudarno kot doslej in tudi v »širših merilih« ne le v delovnih skupnostih.

VINKO BLATNIK

Kaj takega pa še ne! Rogovci so me poskušali pregovoriti, naj za prvi maj napišem reportažo o kakem boljšem podjetju, pri njih pa naj bi se oglasila čez kak mesec, če se bo prodaja koles izboljšala. Nisem se pustila odpraviti, ker vem, da se ti gospodarski gadje zrinejo skozi šivankino uho, če drugače ne morejo naprej. Če ne bi bili tako trdoživi in sposobni, tovarne Rog že davno ne bi bilo več. Ko sem jim takole polaskala, so se omehčali: »Če boste pisali o naši bojevitosti, potem pa le pridite.«

SKOZI ŠIVANKINO UHO

Rogovci niso vajeni, da bi svoja kolesa vskladiščevali. Od kar jih izdelujejo, so se vsa sproti prodali. Se jani so jih trgovci silili, naj povečajo proizvodnjo. S pogodbeni so se zavezali, da odkupijo 25 % več koles kot prejšnje leto. Toda pogodba je papir, ki tržišču in potrošnikom ne more diktirati...

Naj v Rogu še tako poudarjajo, da ima v Zahodni Nemčiji vsak drugi državljani kolo, v Sloveniji vsak tretji ali četrti, v drugih naših republikah pa komaj vsak šestindvajseti — prodaja koles se je letošnjo pomlad njim in trgovcem naključno zmanjšala za 25 % v primerjavi z lanskim. Se zimskih zalog trgovci niso razprodali. Rog pa dnevno izdeja kakih 500 koles, na pičli dve minuti po eno, leto pa več kot milijon... Na srečo jih četrtino izvozijo v Nemčijo in Avstrijo, kjer tržišče ni tako vulkansko, kakor je postalo naše. Namesto v trgovine odvažajo rogovci vsa aprilska proizvodnja koles v nekakšno nedokončane hleve kmetijske zadruge na Igu. Neprodane zaloge resda še niso velike, ampak rogovci niso tekstilci, ki jih ta nadloga že dolgo tare.

Moram pa takoj povedati, da zaradi poslabšane prodaje koles niso še čisto malodušni. V takšni navidezni slepi ulici so se že večkrat znašli in se vedno srečno rešili.

KOLESA NISO JAJCA

Ja, če bi bila kolesa jajca, bi jih razvažali po tovarnah, kakor prekmurske zadruge, za nekaj dinarjev bi jih pocenili in tovarnjak bi bil izpraznjen. Kolesa pa ne porabiš v enem dnevu ali tednu! Razen tega četudi bi jih pocenili za tri tisoč dinarjev — denimo z 38 na 35 tisočakov, se prodaja ne bi tako povečala, da bi Rog pokrtil 458-milijonsko zgubo, ki bi nastala zaradi te pocenitve...

Misel, da bi s kreditiranjem kupcev povečali prodajo, so že tudi opustili. Zasižna skladišča bi se sicer izpraznila, toda kaj bi bilo prihodnje leto, če se kupna moč potrošnikov ne poveča? In če bo število zaposlenih upadlo, kakor letos.

Izvoz bi mogoče lahko oveličal na račun zmanjšane prodaje na domačem tržišču, finančni efekt te prodajne spremembe pa bi podjetje preveč prizadelo. Ne zato, ker bi bili v produktivnosti slabši kot renomirani evropski proizvajalci koles, kakršen je Puch — rogovci so 1958. leta porabili še 12,8 ure za izdelavo kolesa, lani pa samo še 3,4 ure, toliko, kolikor Puch, ampak zaradi tega, ker je pri nas material dražji.

To jih tepe tudi pri mednarodnih kooperacijah. Neko švicarsko podjetje, ki je Rogu na kredit poslalo kolesne zavore, je pristalo na predlog, da o Rog zavore izdeloval medeninaste zavorne matice. Toda cena, ki jo je postavil, za rogovec ni bila sprejemljiva. Ko so osem skupno pregledali kalkulacije, so ugotovili, da bi v izdelavnem času rogovci prekosili Švitarje za dve sekundi pri vsaki matici, material bi jih pa stal toliko, kolikor bi jim Švitarji plačali za — izdelek.

No, s ponyji je druga pesem. Ste že slišali za Rogove ponyje?

PONY — ZADNJI MODNI KRIK

V direktorjevo pisarno, kjer sem se pogovarjala z delavci, operativnim vodstvom in s strokovnjaki iz drugih služb, so pripeljali majhno igračko kolo,

bleščeče od niklja in svežega lošča.

Tehnik Miro Rebernik mi je razkazoval, kako se da to igračko prilagoditi vsaki velikosti kolesarja. Zložena zavzema tako malo prostora, da jo lahko hraniš v stanovanju ali prevažiš v avtomobilskem prtljajniku.

Pony je zadnji modni krik v svetu. V Nemčijo bi jih rogovci letos izvozili 30.000, če bi jih mogli. Z dobičkom, kar kaže posebej poudariti. Kljub močno razviti nemški industriji koles. Rog jih je namreč prehitel v proizvodnji ponyjev. Na septembrskem sejmu v Kölnu je bil Rogov pony izmed kakih 30 razstavljenih tipov najbolj ocenjen in, kar je še pomembnejše, edini pripravljen za serijsko proizvodnjo, medtem ko so Nemci razstavljeni prototipi.

NAMESTO ODE DELOVNI SPOSOBNOSTI

Ta uspeh zasluži, da ga podrobneje opišem. Nemcev ni ravnalo lahko prehiteti v industrijski proizvodnji, zlasti ne z njihovimi lastnimi zavrnjenimi stroji, kakršne je dobil iz vojnih reparacij tudi Rog in jih še vedno uporablja v svoji nezgledni, v »štuke« urejeni tovarni.

Ideja za ponyje ni izvirna. Predlanskim so Italijani razstavljali nekaj ponyjev na jesenskem velesejmu v Zagrebu. Rogovci so jih odkupili in si šli takoj nato ogledat v Italijo štiri tovarne, ki jih izdelujejo. Svoj prototip, ki so ga začeli sestavljati po tem ogledu, so v treh mesecih tako izpopolnili, da so že v februarju začeli izdelovati orodja za serijsko proizvodnjo.

Za tehnologije in konstruktorje se je začela divja tekma s časom. Njihov delavnik se ni končal ob dveh popoldnih. Nalog je nalog. Do jeseni mora pony v serijsko proizvodnjo. In šel je. Kljub temu, da trgovina ni kazala posebnega navdušenja zanj. Vendar se včasih splača tvegati.

NEMŠKI TRGOVCI PRESENEČENI

Ko si je največji nemški odjemalec Rogovih koles ogledal prototip jugoslovanskega ponyja, je dejal, da to ni za Nemca. Da so preveč staromodni in konservativni. V najboljšem pri-

meru, da bi jih lahko prodal letno kakih 5000, seveda, če bodo poceni.

Kölnski sejum pa je dokazal, da se tudi nemški trgovci včasih zmotijo. Kupci so navajili na ponyje, ki jih pa v trgovinah še ni bilo. Nemški odjemalec je želel takoj 500 Rogovih ponyjev na mesec. Kmalu nato je mesečno naročilo povečal na 1250 ali letno na 15.000, še raje bi jih vzel 30.000.

Rogovci so upravičeno ponosni na ta svoj uspeh. Dnevno proizvodnjo so s 40 ponyjev povečali na 60, od 1. maja dalje pa bo Rog izdelal po 100 ponyjev na dan.

NOŽ NA NOŽ NE MORE VEČNO TRAJATI

Stvarni, kakršni so, Rogovci dobro vedo, da jugoslovanske tri tovarne proizvajajo 100 % več koles, kot jih lahko prodajo doma in v tujini.

Dolga leta so si Pretis, Partizan in Rog konkurirali v cenah. Pretis, kjer kolesa predstavljajo samo 10 % skupne proizvodnje, je to zlahka prenesel. Desetletno izgubo pri kolesih je pokrival z dobičkom od drugih svojih izdelkov. V Partizanu so pocenjevali kolesa na račun osebnih dohodkov. Se nedavno jo kolektiv zagrezeno vztrajal, da pristane na pol manjše zasluge, samo da se proizvodnja koles ne ustavi.

Le Rog je moral cene zniževati s povečano produktivnostjo in z vsestransko racionalnostjo. Delavci so večinoma proletarci, življenjski stroški pa pri nas precej višji kot v drugih republikah. Razen tega je Rog ozko specializiran na proizvodnjo koles, transportne naprave in razmnoževalni aparati predstavljajo samo 10 % proizvodnje. S to dejavnostjo sicer dobro zaslužijo, vendar strojnega parka za proizvodnjo koles ne bi mogli uporabljati za izdelovanje transportnih naprav; urediti morajo nov obrat, in sicer čimprej.

Boj za večjo produktivnost in zmage je konstruktor Ferdinand Vrečar takole opisal: »V enem delu kolesa je občasih osem operacij, ki nam jih je uspelo združiti v eno samo... Ko smo 1962. leta obstali, ker nismo dobili deviz za uvoz, smo morali v treh mesecih osvojiti obročno zavoro za kolesa. Nihče nas ni takrat vprašal, kdaj bojo

delali — čez tri mesece je moral steči lastna proizvodnja zavor...«

Normirci so snemali gibne in po gibih določili izdelavne čase. Tempo dela je štiri milje na uro — kakor v najboljših evropskih tovarnah.

Tako je Rog uspel kljub podraževanju materiala pocenjevati kolesa na račun boljšega in hitrejšega dela. Toda nekoč zmanjka notranjih rezerv v vsaki tovarni, ki se ne modernizira. In Rog je zdaj na tem. (Odpovedali so se celo notranji rezervi, ki nastane s krajšanjem delovnega časa.) Koles kratko malo ni več mogoče poceniti. Če zaradi zmanjšane prodaje omejijo serije, bodo proizvodni stroški celo porasli. Brez skladov, kakor Partizan, nočejo ostati. Tako kratkovidni gospodarstveniki niso.

Pony pa ne more preživljati domala vsega kolektiva. Nekaj svinčeno težkega in mučnega je bilo v ozračju med tem razgovorom z rogovci.

Zdelo se mi je, da so zares zašli v slepo ulico, iz katere ni izhoda.

Toda naslednjega dne, ko sem se vrnila v Rog, je direktor Tanko pokazal špranjo.

KONEC BREZKOMPROMIS- NEGA BOJA

Na njegov predlog sta Partizan in Pretis pristala na proizvodno kooperacijo. Najprej bo treba seveda ugotoviti, koliko koles absorbira domači trg in za kaj so posamezne tovarne najbolj proizvodno usposobljene.

Na zvezni gospodarski zbornici se bodo predstavniki vseh treh tovarnih dogovorili o medsebojni kooperaciji, o medsebojnih poslovnih odnosih in o morebitni zamenjavi strojev. Prvi korak je že nareden: Partizan je pripravljen izdelevati samo sestavne dele za druge dve tovarni, ki bosta seveda moral opustiti nekatere faze dela.

Ta proizvodna racionalizacija je pregnala nevarnost, da bi katera koli tovarna kolesa prodala, hkrati pa obeta pocenitev koles in vzajemno povečano moč za spopad na mednarodnem trgu. V vseh treh tovarnah večje serije — v vseh marširski proizvodni stroški.

Rog je znova dokazal, da v sili pride tudi skozi šivankino uho... MARIOLA KOBAL

SIGNALI

V Zasavju so morali v zadnjih tednih celo na tako pomembnih srečanjih, kot je občinska konferenca Socialistične zveze povzeti be-

OD VSEPOVSOD

• TOLMIN:

Podatki zaključnih računov kažejo, da se je lani v tolimniski občini povečal skupni družbeni bruto proizvod za 22,1 % v primerjavi s prejšnjim letom, čeprav so industrijska podjetja imela pri svojem delu vrsto težav. Zlasti kovinski in elektroindustriji je primanjkovalo reprodukcijskega materiala in tudi izdelki niso šli redno v prodajo. Največji zastoji je nastal v prodaji avtomobilskih vzgladnih svečk pri podjetju Avtoelektrik iz Tolmina. Tudi tovarna pohištva Krn iz Klavč je zašla v težave. Podjetje ima tri obrate, vendar medsebojni odnosi niso urejeni. Prišlo je do razprtij, zato se je hotel obrat v Bovic osamosvojiti, za kar pa ni imel materialne baze, slednjič pa je pred dnevi uvedla občinska skupščina v podjetju prisilno upravo. V tekstilni industriji je bilo največ težav z nabavo surovin v tovarni volnenih izdelkov Bača iz Podbrda, največji zastoj v prodaji svojih izdelkov pa so imeli v podjetju posteljne konfekcije CIB iz Boveca. Kmetijska proizvodnja se je povečala za 31,6 %, v gozdarstvu pa je bil dohodek večji za 25 %. Precej pa se je zmanjšal obseg gradbenih del, zato je imelo gradbeno podjetje Posočje iz Tolmina za 17,8 % manjši celotni dohodek. Število zaposlenih se je lani zmanjšalo za 1,8 %. Kvalifikacijska struktura zaposlenih pa še marsikje ne ustreza, seveda to prav tako vpliva na rezultate gospodarjenja.

J. S.

sedo o pojavu, ki se je nevarno razbohotil in mu kaže spodrežati korenine. Beseda je o početju mladih objestnežev.

V znanem turističnem kraju v Medijskih toplicah so že nekajkrat pokazali, kaj znajo. Ker ni bilo vse po njihovi volji, so se lotili kozarcev in druge steklenice in v nekaj trenutkih oškodovali natakartico za nekaj tisočakov. Roka pravice je bila prepoznana, kajti brž ko so zadostili želji po razbijanju, so se umaknili na varno.

V Zagorju se lotevajo avtomobilov, mopedov, drugod koles, izloženih oknih in mirnih prebivalcev.

Doslej miličnikom še ni uspelo, da bi jim stopili na prste. Zato se ljudje upravičeno vprašujejo, ali bodo novi ukrepi, ki so jih predlagali skupščinski in drugi organi, dovolj? In: ali ne bi kazalo v večji meri zaščititi državljane pred takimi in podobnimi dejanji? Ljudje dobro vedo, da so organi javnega reda dostikrat nemočni, ker so preobremenjeni z delom. Ni nobena skrivnost, da v zasavskih občinah ni dovolj miličnikov. Zato so prebivalci prepričani, da je tudi to eden od bistvenih vzrokov, da so mladi nasilneži venomer bolj predrzni, saj vedo, da se jim bo posrečilo zbežati.

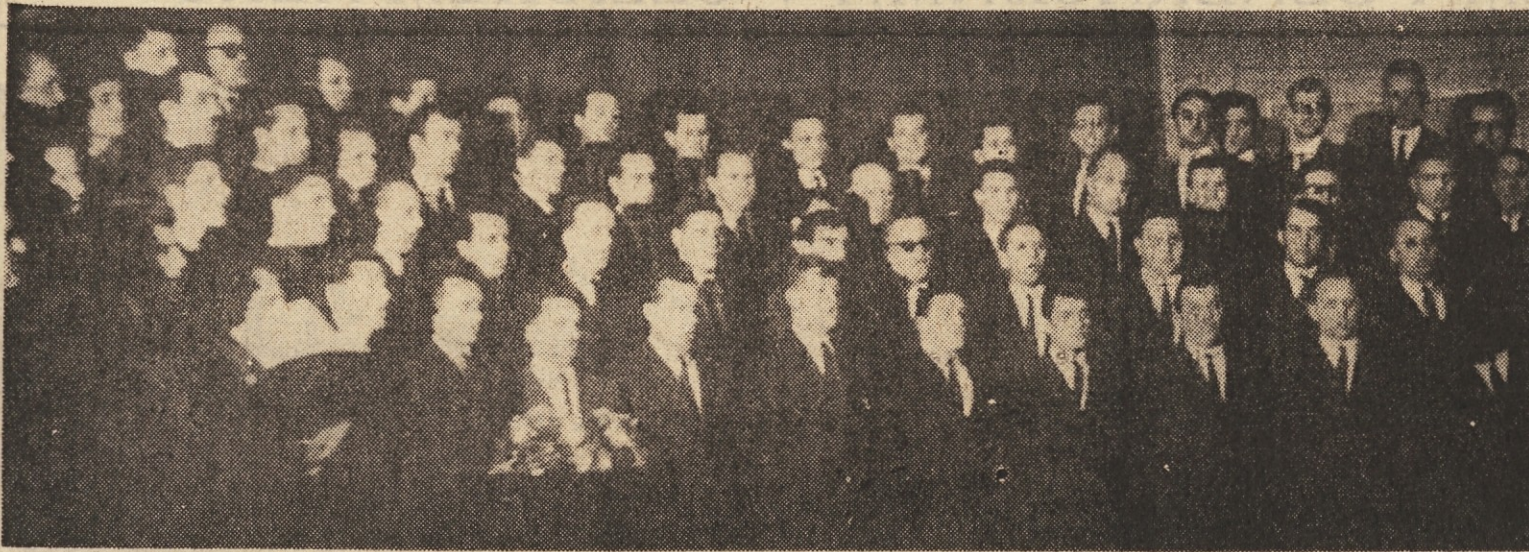
Videti je, da gre dejansko za vprašanja, ki tarejo vse več ljudi. Zato ne preseneča, da so se razprave o teh problemih prenesle na družbenopolitične in druge organizacije. Čeprav so te razprave še sramežljive, kot da ni umestno govoriti o tem v teh organizacijah, pa je vendarle na vso moč jasno, da bodo ostale na dnevnih redih toliko časa, dokler taki in podobni pojavi ne bodo odstranjeni.

-an-

PO PRAZNIKU DELA — PA ZARES...

— Mislim, da ne bo zadostovalo, če bodo pametni in delavni samo izvoljeni, tudi volivci jih bomo morali posnemati...

Sobotni koncert pevskega zbora ljubljanskih tehniških šol v Slovenski filharmoniji ni bil samo lepa kulturna manifestacija, temveč tudi kaže na prizadevanje teh šol za razvijanje kulturne dejavnosti med tehniško mladino. Na koncertu je sodeloval še zbor »Tehnik«, v katerem pojejo nekdanji dijaki ljubljanskih tehniških šol

DRAGOCENE IN BOLJ DRAGOCENE DIPLOME

S slavnostnim koncertom, ki je bil minulo soboto v dvorani Slovenske filharmonije, je mladinski pevski zbor tehniških srednjih šol v Ljubljani proslavil 20. obletnico svojega obstoja. Na koncertu je nastopil tudi mešani zbor »Tehnik«, v katerem pojejo nekdanji dijaki tehniških šol. S Premrlovo Zdravljico sta združena zbora mladih in starejših zaključila to lepo kulturno manifestacijo. Dvestopetdeset grl jo je zapelo tako ubrano in mogočno kot pritrkavanje zvona, da se navdušeni aplavz dolgo ni hotel poleči.

Med člani pevskega zbora »Tehnik« sem tisti večer po koncertu na družabnem srečanju v prostorih šolske telovadnice na Aškerčevi cesti prepoznal nekatere stare znance. Večina pevcev zbora »Tehnik« je že v času študija pela v mladinskem zboru tehniških šol, zato zdaj vsako leto ob Prešernovi proslavi prihajajo nazaj na šolo zapet nekaj pesmi, obujat spomine in se pogovarjat o svojem delu, težavah in uspehih. Nekateri med pevci zbora »Tehnik« pa v letih svojega študija niso imeli časa prepevati. Po osmih urah dela za strojem v tovarni, kjer so delali, so se vračali domov po najkrajši poti h knjigam in risalnim deskam. In ko sem se v soboto z nekaterimi njih rokoval, se mi je zazdelo, da že sam krepak stisk njihove roke govori o njihovih svojih študijskih letih, o žuljavih rokah od dela, o samoodpovedih, bedenju pozno v noč in skrbem, ki jih razigrani srednješolci niti ne poznajo.

Ta večer so mi nekateri zapali, da jih je poleg vseh težav in skrbi mučil v času študija tudi občutek nekaterih, da so le-nuhi, ki so se izogibali rednemu študiju, ko je bil zanj čas. Še danes jih boli ta občutek, ker vedo, da so knjigam dali vse, kar predstavlja ostalim mladost. Kino, gledališče, šport in še marsikaj drugega so žrtvovali zato, da so postali tehniki.

Diplomi rednega in izrednega študenta sta si povsem enaki.

Dragocena je vsaka diploma, diploma teh fantov, ki so doštudirali ob delu, pa je še bolj dragocena. Ne le da slednja nosi pečat še večje delovne in učne vneme ter zrelejše želje po znanju. Prav zato ni naključje, da pišemo o njih prav danes, na praznik dela 1. maj. In niti ni naključje, da bomo opisali, kako so zaposleni študirali na oddelku za odrasle pri Srednji tehnični šoli strojne stroke v Ljubljani. Ta šola namreč resnično

sodi med šole, ki imajo z izobraževanjem zaposlenih bogate izkušnje.

Takoj po vojni smo potrebovali vrsto novih tehničnih strokovnjakov, ki pa jih v tolikšnem številu in rekordno kratkem času redne šole niso mogle vzgojiti. Že pred osmimi leti so na strojnem oddelku Srednje tehnične šole v Ljubljani pokazali za te potrebe dovolj razumevanja, saj so ustanovili posebno »delavsko oddelke«, ka-

mor so se vključevali prav nadarjeni delavci, ki v mladosti niso imeli možnosti, da bi študirali. Podobni motivi še vedno obstoje, in tudi dandanes, po osemurnem delavniku v tovarni se veliko delavcev v šolske klopi in s svinčnikom v roki spremlja predavanja.

Sprva je bil učni program za odrasle še skrčen in poenostavljen. Matura pa je bila za vse enaka, tako za redne dijake kot za izredne slušatelje. Osip v oddelku za odrasle je bil velik. Izkušnje prve generacije so pokazale, da slušatelji v treh letih težko dobro predelajo že tako skrčeno predpisano snov in si znanje še primerno utrdijo. Učni program so zato dopolnili s tehničnim risanjem, matematiko, enciklopedijo strojništva in slovenščino, študij pa podaljšali na 4 leta. Tako se je izoblikoval nov način šolanja, povsem enakovreden rednemu, le da je odpadla vsa razredna administracija: vpisovanje in dnevnik, ugotavljanje prisotnosti, opravevanje in pisanje šolskih nalog. Tako so predavatelji pridobili za razlago več časa, kot ga imajo v redni šoli.

Do danes je na oddelku za odrasle pri ljubljanski Tehnični srednji šoli strojne stroke skupaj maturiralo 475 slušateljev. Šola ima oddelke za odrasle na matični šoli, dialocirane oddelke pa še v tovarni Litostroj v Ljubljani ter v Radovljici, Kamniku, Škofji Loki, Novem mestu, Kopru in Novi Gorici. Skupaj obiskuje predavanja letos okoli 346 slušateljev, ki opravljajo obvezne izpite pred komisijo matične šole, maturo pa morajo izredni slušatelji delati v Ljubljani, skupaj z drugimi rednimi dijaki tehniških srednjih šol.

In kako potekajo predavanja? Pedagoška svetovalca Zavoda za šolstvo SR Slovenije sta po obisku oddelka za odrasle Tehniške srednje šole strojne stroke v Kopru v svojem poročilu Republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo zapisala: »Sodiva, da ima Šolski center kovinske stroke ustrezne pogoje za izobraževanje odraslih in da oddelku TSSŠ posveča ustrezno skrb. Glede na to, da je izobraževanje odraslih težavnejše, priporočamo vsem predavateljem, ki še nimajo podrobnih učnih načrtov, da jih izdelajo in se še vestneje pripravljajo na pouk. Zaključne izpite morajo po sedanjih predpisih slušatelji opravljati v celoti pod enakimi pogoji, torej pred komisijo matične šole.«

To je le skromna slika o tem, kako so študirali in še študirajo odrasli v oddelkih Tehniške srednje šole strojne stroke v Ljubljani, zapis o ljudeh, ki ne prihajajo z diplomo v tovarne kot začetniki, temveč kot že izkušeni delavci. Kaj vse pa so ti ljudje v preteklosti žrtvovali za svoje znanje, pa nam pripovedujejo nekateri tehniki, ki smo jih obiskali v Litostroju, kar sami.

MATJAŽ VIZJAK

Ta teden v skupščini SRS

Dvajsetega aprila sta republiški in prosvetno kulturni zbor slovenske skupščine izglasovala zakon o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji. Tako je Slovenija poslednja med republikami sprejela zakon, da bi z njim konkretizirala v lastnih družbeno ekonomskih pogojih splošni zakon, ki ga je sprejela Zvezna skupščina sredi lanskega leta.

Tako široke javne razprave zagotovo doslej v Sloveniji ni bil deležen še noben zakonski predlog. Izredno velik interes slovenske javnosti za ta zakon kaže gotovo pripisati tudi temu, da je razprava o zakonu potekala v času, ko mnogo širše področja, kot sta le varstvo in šolstvo, pretresajo najrazličnejši ukrepi družbene in gospodarske reforme. Zato so se v tem obdobju morale ob neljubi realnosti razbijati iluzije, da je moč s sistemskim zakonom, ki gradi varstvo in šolstvu lastno gmotno osnovo izven proračunov, zagotoviti dovolj denarja. Toliko denarja, da bi z njim rešili čez noč vse znane in hude težave. Zakon ne more biti drugo kot plod razmer in odraz problemov, s katerimi se naša družba danes ukvarja.

Menda se tudi to doslej še ni nikoli pripetilo, da bi k zakonskemu predlogu, ki vsebuje nekaj nad 70 členov, predlagatelj zakona, se pravi Izvršni svet SRS, sprejel na osnovi konkretnih predlogov in zahtev javnosti v zadnjem obdobju javne in skupščinske razprave kar 22 amandmajev in še 3 dodatne na seji prosvetno kulturnega zbora, preden so zakon izglasovali.

O vsebini najbolj pomembnih amandmajev smo v našem listu poročali že v času, ko so o zakonu že razpravljali pristojni republiški skupščinski odbori. Zdaj, ko je zakon sprejet in bo 1. julija začel veljati, pa se lahko ozremo nanj tudi tako, da prečimo, ali vsebuje vse osnovne težnje, ki jih je v času razprav oblikoval Republiški svet SZJ za Slovenijo in Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. V celoti ni upoštevana le težnja, naj bi srednje šole, ki ne bodo sodile pod okrilje posebnih izobraževalnih skupnosti gospodarstva in družbenih služb, prišle pod okrilje samouprave in finančne skrbi republiške izobraževalne skupnosti. Toda zakon kljub temu nalaga republiški izobraževalni skupnosti nalogo, da s posebnimi dopolnilnimi sredstvi sofinancira temeljne izobraževalne skupnosti ob pogojih in merilih, ki jih mora tako za osnovno kot srednje šolstvo sprejeti najkasneje do 31. decembra letos. Po dosedanjih predvidevanjih bo posebna dopolnilna sredstva prejemale verjetno okoli 15 občin oziroma temeljnih izobraževalnih skupnosti. In opozoriti velja tudi na odgovor, ki ga je skupina 12 poslancev prosvetno kulturnega zbora dobila kot tolmachenje na svoj zavrnjeni amandma: V skladu z zakonom morajo temeljne izobraževalne skupnosti za potrebe financiranja srednjega šolstva združevati sredstva na določenih območjih. Teoretično in praktično lahko soglasne občine združujejo ta sredstva tudi na območju vse Slovenije.

V danih razmerah, ko zakon v svojih prehodnih določbah omenja, da naj delovne organizacije v skladu s priporočilom IS tudi v letu 1967 še prostovoljno prispevajo 1 odstotek od bruto osebnih dohodkov za financiranje srednjih šol, seveda kaj veliko širjenje območij za financiranje srednjega šolstva gotovo ne bi bilo koristno. Če je namreč zakon v našem povsem razočaral pričakovanje javnosti, je gotovo v tem, da bodo občinske skupščine in družbeno politične organizacije še vedno v tem letu morale pri delovnih organizacijah zbirati 1 odstotek od bruto osebnih dohodkov kot prostovoljni prispevek za financiranje srednjih šol in domov. Triletni poizkusi slovenskega Izvršnega sveta ob vsej podpori Gospodarske zbornice in sindikatov, da bi nam zvezni organi dovolili zakonsko legalizirati zbiranje teh sredstev, ki jih je že doslej slovensko gospodarstvo prispevalo šolstvu prostovoljno, so bili neuspešni. Odgovor zveznega IS doslej je bil, da gospodarstva v času reforme ne smemo dodatno obremenjevati. In vendar je že lani gospodarstvo prispevalo skoraj 6 milijard S-din in na tolikšen prispevek moremo računati tudi letos. Zato so Skupščina SRS in predsedniki vseh družbeno političnih forumov v Sloveniji podprli predlog IS, da poskusimo doseči legalizacijo teh sredstev znova, če bi se vsaj polovica delavskih svetov izrekla v prid tega prispevka, kar pa ne bi onemogočalo, da nekaterih gospodarskih grupacij v posebno težkih razmerah take zakonske obilicije ne bi mogli oprostiti.

Nekateri podatki, ki govorijo o tem, zakaj smo v Sloveniji upravičeni to zahtevati: povprečni stroški na slovenskega učenca so najvišji v državi, še enkrat nad povprečjem v Jugoslaviji in znašajo pri nas 172.707 S-din na učenca, v državi pa 88.466 S-din. V Sloveniji smo odprli po letu 1940 do 1966, leta 362 novih osnovnih šol, 94 srednjih in 13 višjih oziroma visokih. Ob tem pa imamo še vedno slabo kadrovsko strukturo v naših delovnih organizacijah, ponekod izredno nizek standard osnovnega šolstva, da ne govorimo o vztrajnem zaostajanju osebnih dohodkov na tem področju, zlasti v osnovnem šolstvu. Reforma nas sili, da ob vsem tem racionaliziramo in intenziviramo dosežanja sredstva za šolstvo, kar pa nas seveda tudi ne razvezuje dolžnosti, da končno zakonsko legaliziramo denarni vir pri delovnih organizacijah, brez katerega niti šolstvo niti gospodarstvo in družbene službe ne bi mogle zadostiti reformnim težnjam.

Ce sprejeti zakon pomeni odprta vrata za postopno urejanje samoupravnih odnosov in usklajevanje materialnih pogojev varstva in šolstva v Sloveniji, pa v zvezi s financiranjem srednjega šolstva ni dal zadovoljivega odgovora. Sindikati bodo morali še to leto trkati na zavest samoupravljalcev. Toda s tem se dije gotovo ne bodo mogli sprijazniti.

SONJA GAŠPERŠIČ

LITOSTROJEVI »IZREDNI« TEHNIKI O SEBI

MAKS KRIČEJ, strojni tehnik, prej ključavničar: »Tri leta nisem smel vedeti ne za nedelje, niti za redni letni dopust. Dopolodne sem delal za strojem, popoldne in zvečer pa študiral. Pustiti sem moral celo svojega edinega konjička, igranje v tovarniški godbi na pihala. Danes sam sebe sprašujem, kako sem mogel pri takšnem načinu življenja vzdržati cela tri leta.«

MILAN PODLIPEC, strojni tehnik in učitelj praktičnega pouka, prej strugar: »Ni res, da bi izredno šolanje ne bilo enakovredno rednemu. Izredni slušatelji smo že pred vpisom v šolo imeli določeno tehniško znanje, ki ga redni dijaki nimajo. Vem, da terja izredni študij velike napore, ker sem se vozil tri leta vsak dan v službo in na predavanja za Vrhnike, enkrat tedensko pa sem zato moral še delati po 16 ur nepretrgoma.«

MARTIN STOPAR, strojni tehnik, prej kontrolor v orodjarni: »Predno sem se odločil, da študiram, sem bil redni obiskovalec vseh predstav v Drami in Operi. Ko pa sem študiral, sem se moral odpovedati vsemu, celo obiskovanju filmskih predstav. Morda me boste boljše razumeli, koliko mi je pomembnil študij, ko vam povem, da se pred zaključkom študija nisem upal niti poročiti!«

SAMOODPOVEDOVANJE IN ŠE ENKRAT SAMOODPOVEDOVANJE

»Kdaj sem bil mlad? Takrat, ko sem obiskoval poklicno šolo ali takrat, ko sem že delal v tovarni in istočasno še hodil v tehnično srednjo šolo,« se danes sprašuje **STANE SMID**, strojni tehnik in učitelj praktičnega pouka v Izobraževalnem centru Litostroj. »Vse življenje sem poznal le samoodpovedovanje. Po osemletki nisem mogel nadaljevati šolanja, ker doma nismo imeli denarja. Vesel sem bil, da sem mogel obiskovati vsaj poklicno šolo. Kasneje, ko sem se že izučil ter zaposlil v TAM in bi lahko prvič v življenju zadihal s polnimi pljuči, pa sem se od-

ločil, da bom študij nadaljeval. Preselil sem se v Ljubljano, poiskal službo v Litostroju ter vsak dan, pozno v noč, študiral v skromni sobici. Tri leta nisem smel poznati življenja, ki so ga živel drugi moji vrstniki. Skrajda nisem vedel, kaj je kino in kje gledališče. Tudi zaslužiti nisem mogel toliko kot drugi, ki so lahko delali še nadure. Za študij pa sem čas vseeno še dobesedno lovil. Tri leta nisem poznal počitka. Končno sem le diplomiral. In sedaj? Prostega časa ne znam več drugače izkoristiti kot za študij. Vpisal se bom na fakulteto, ker pač nimam več poti nazaj!«

Spremembe v rimskokatoliški cerkvi

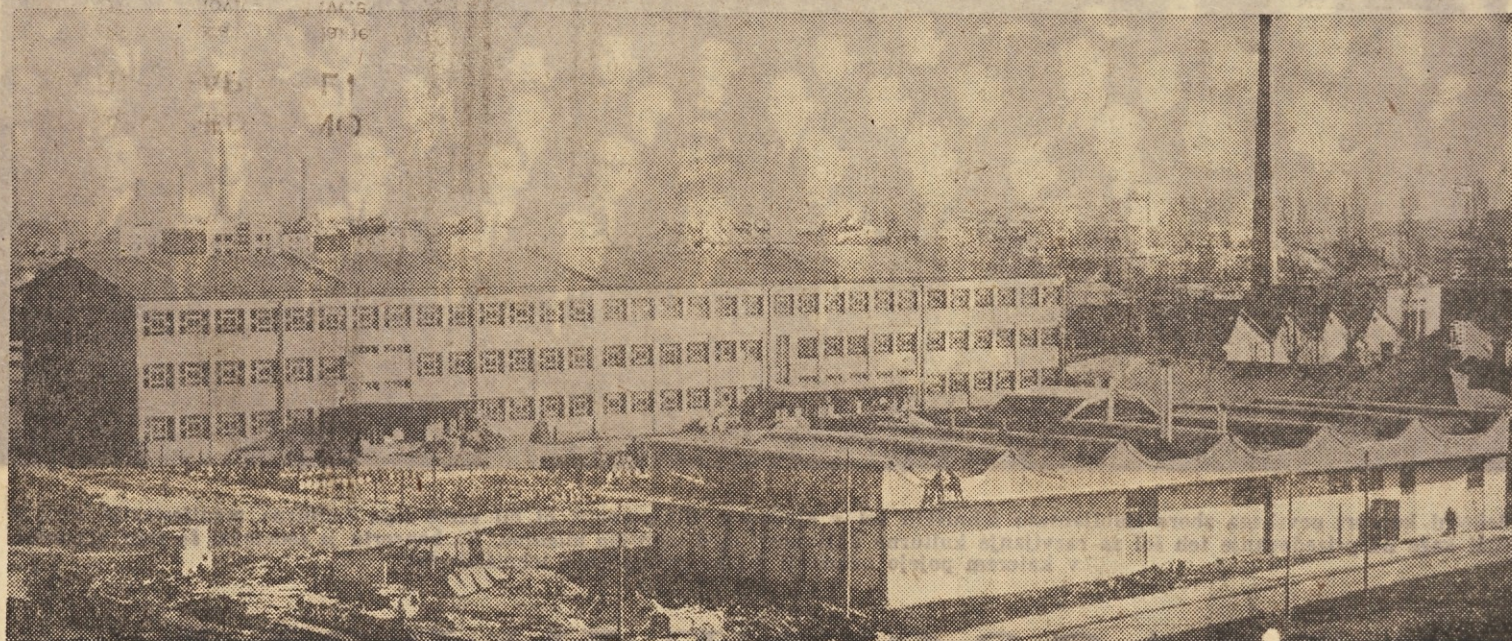
● Časopisno založniško podjetje »Delavska enotnost obvešča naročnike, ki že imajo I., II. in III. knjigo tovariša Staneta Kavčiča »SAMOUPRAVLJANJE«, da je 25. aprila izšel IV. del te knjige.

● IV. del knjige Staneta Kavčiča »Samoupravljanje« bomo naročnikom poslali v teh dneh. Cena izvodu je 29 N-din, v predplačilu pa 25 N-din.

Samoupravljanje

SREČNA DVA RODOVA

Zvrstila so se štiri leta, štiri prisrčna srečanja kolektiva Aera z nekdanjimi svojimi sodelavci. Ob vsakem srečanju je lahko kolektiv pokazal nov objekt, nov dokaz, kako se razrašča Aero iz tistega majhnega Aera, ki so mu pomagali na noge pred leti njihovi starejši tovariši. Enkrat na leto so se ob ogledu tovarne, govoru, veselju počutili upokojeni aerovci spet mlade, polne delovnih moči, ki so jih z obema rokama razdajali in razdali.

Pred dobrim mesecem pa so samoupravni organi Aera sklenili, da bodo delček osebnih dohodkov vsak mesec primaknili k skromnim pokojninam upokojenih tovarišev. Sreča kolektiva, ki uživa bogatejše sadove svojega dela, kot so jih mogli biti deležni njihovi predhodniki, se je razlila. Zdaj je je dovolj za dva rodova. Za rodova, ki ju je združilo delo in ki ju družijo sadovi tega dela.

Direktorja Aera RADA JENKA lahko po vsej pravici imenujemo prvega člana kolektiva. Pred dobrimi dvajsetimi leti so ga »posadili« za staro direktorško pisalno mizo. Z občasno je do danes snel ves lesk. Zdaj gleda mrko svojega lastnika, kot da mu ne more oprostiti, ker je znal s kolektivom postaviti nove delovne dvorane, jih napolniti z modernimi stroji, nje in njenih vrstnic pa noče odpisati.

Direktor bere moje misli, ko se ogledujem po njegovi »neugledni« pisarni in potem obreda po spominu vse hude in dobre čase Aera. Ne, ni ravno tako, kot danes mnogi radi napolčujejo, da je Aero v današnjem času padla sekira sama po sebi v med. Zato, pravijo, si lahko privoščijo tudi tako radodarnost, da pomaga upokojencem z dodatnimi pokojninami in dela zgago v sedanjem »pokojninskem redu«.

»Vzemite svinčnik in računalje,« pravi direktor. »Tudi mi smo tako storili. Trideset odstotkov pokojnin naših upokojencev ne zneso niti 0,9% skupnih osebnih dohodkov kolektiva. In, če smo se z osebnimi dohodki približali povprečju 100 tisoč starih dinarjev ter ponovno dvignili vrednost točke za 15%, potem je 0,9% zelo skromna oddolžitev našim nekdanjim sodelavcem.«

Ob naših srečanjih sem videl, kako so se jim v očeh lesketale solze sreče. Ne samo zaradi denarne pomoči, ampak zato, ker so spoznali, da sodijo še vedno k nam, iz veselja, kako raste njihova nekdanja tovarna. O vseh naših uspehih smo jim nekoč pripovedovali. Napovedovali smo lepše čase, večji kos kruha in večji kos sreče, v zameno za trdo delo. Zdaj lahko vsaj delno uresničimo nekdanje napovedi.

AEROVE KORENINE

ŠTEFKA KOVAČ, ki je natočila vsa svoja delovna leta v Aero, gleda njegov razcvet iz svojega stanovanja. Na drugi strani ceste je zrasel obrat II s tremi velikimi proizvodnimi objekti.

»Šestdesetega leta smo zapustili stare proizvodne prostore in se preselili v prvi pre-

novljen objekt. Tam, kjer je sedaj uprava, je bilo takrat vse, kar je premogel Aero.«

Ne more mimo vseh let, ki jih je preživela v tem delovnem kolektivu. Malo jih je, ki bi bili priča njegovemu razvoju od 1932. leta. Tedaj je delala Štefka Kovač pri Braunsu, kot se je imenoval nekdanji lastnik. Delavkam so roke nemo hitele, saj so hedili za hrbotom priganjači, iz nosu se jim je vlivala kri od ostrih kemikalij, urna plača pa ni znašala nikdar več kot 2 in pol dinarja. Po vojni so si sprva namesto šip zabijali v okenske okvire lepenko, se spominja Štefka Kovač tistih prvih povojnih let, ko se je vnovič zaposlila pri Aeru. Njemcem ni služila. Barve so polnili v tube z ročno stiskalnico. Grafikon na steni pa je meril njihovo pridnost in nikdar se ni mogel dvigniti dovolj visoko, da bi bili zadovoljni.

»Ob preselitvi v obrat II. nas je bilo 16,« se spominja Kovačeva novejši Aerove zgovine. »Bile smo kot družina. Kot da bi bilo danes, se spominjam, v kakšnih razmerah smo tedaj delale. Stene pred nami in za nami so podirali, zidali na novo in v prahu in mrazu smo delale naprej. Na kuhalniku smo si grele otrple roke in kuhale čaj. Spominjam se, da je prišel direktor, naš Janko, tako, kot je imel navado tolikokrat priti med nas. Preskrbel nam je sladkor za čaj in nas bodril; me smo pa delale še z večjo voljo.«

Štefka Kovač se zamisli. Kot

da bi hotela še enkrat pretehtati stare in mlade moči, pove: »Ne, pred mladimi imamo mirno vest. Tako dobre predhodnike so imeli, kot imamo mi naslednike. Danes je v tovarni drugače, delovne razmere so veliko boljše, delo je mehanizirano, poleg tega pa jim je treba priznati — znajo delati. Se vsako leto so nam lahko pokazali kaj novega.«

Ob tem novem se tudi ELZI MALGAJ milo stori: »Včasih jim kar zavidam, kaj vse so ustvarili, kakšne zračne, moderne prostore so zgradili. Danes imajo celo svojo kuhinjo in lepo jedilnico. O, vedeli smo, da bo Aero nekoč vse to dosegel. Tedaj, ko smo o vsem tem sanjali, tudi o toplem izdatnem obroku, nisem poznala leto in dan druge malice kot kavo in kruh, ki sem ju vsak dan prinesla s seboj od doma.«

»Ste bili kdaj na dopustu?«

»Enkrat pa res, za nagrado, za pet ali šestkratno udarništvo.«

Tudi ELZA MALGAJ ne more skriti ganjenosti ob vsej pozornosti kolektiva do njih, ki

so že davno zapustili stroje in zdaj pestujejo doma vnuke, gospodinjijo, vmes pa čakajo proti prvemu vedno teže, na poštarja.

BOGATO DEDIŠČINO SO NAM ZAPUSTILI

Kolektiv Aera je danes mlad. Dobra polovica delavcev še nima 34 let.

INŽENIR SERGEJ HRIBAR se nasmehne, ko ga spomnim na pokojnino. Do časa, ko bo v isti koži kot upokojeni »aerovci«, mora delati še 35 let.

»Menim, da je kolektiv veliko dolžan ljudem, ki so delali

in ustvarjali v težjih razmerah kot mi. Bogato dediščino so nam zapustili in tega ne smemo pozabiti. Veste, tudi moj oče je upokojenec in toliko bolj vem, kaj pomenijo ljudem, ki so izpregli, drobne pozornosti.«

IRENA JENKO, tajnica vodje proizvodnje, je pred dobrim mesecem sklepala skupaj z ostalimi člani delavskega sveta o mesečnem dodatku za Aerove upokojence.

»Prvi trenutek, ko smo slišali predlog, da bi svojim upokojencem primaknili iz svojih sredstev 30% k pokojninam, so se nam morda prebudili sebični občutki. Nismo slutili, da je to tako skromna vsota, da se nam pri osebnih dohodkih sploh ne bo poznalo. Dobro pa vemo, koliko pomeni upokojencem vsak dinar. Ne gre za miloščino, GRE ZA PRIZNANJE ZA DOLGOLETNO DELO. Zdaj je pri nas lažje. Plod dolgoletnih prizadevanj občutimo pri osebnih dohodkih, pri delitvi stanovanj, urejeni prehrani, 42-urnem delovnem tednu, pri vseh možnostih izobraževanja.«

ELICA MLAKAR: »Mislim, da smo lahko srečen kolektiv in zakaj ne bi dela te sreče, dela dobrin, ki jih uživamo, dali

TEŽKO JE REČI NEKEGA DNE — SREČNO!

Ko so pred 15 leti uvedli tudi v Aeru delavsko samoupravljanje, je MARTIN COKAN doživel drugo veliko preizkušnjo v kolektivu. Izvolili so ga za prvega predsednika upravnega odbora. V posebni škatlici ima spravljene fotografije prvih samoupravnih organov. Ure in ure bi lahko pripovedoval, ob pogledu na slike, na prve, vendar sigurne stopinje, kot pravi, razvoja delavskega samoupravljanja.

Prvo in morda največjo preizkušnjo pa je Cokan doživel takoj po osvoboditvi, ko je postal čez noč iz kvalificiranega delavca mojster.

»Bilo nas je 22 zaposlenih, zdaj pa šteje Aerov kolektiv 430 delavcev. Proizvodnja je rasla, uvajali smo nove proizvode, nove tehnološke postopke. Razvoj pa je tekel s takšno naglico, da me je od časa do časa pušal za seboj. Veliko sem se moral učiti.«

Potem se nasmehne, ko pove, da je bil 1945. leta sam v organizaciji proizvodnje, zdaj pa jo vodi 13 diplomiranih inženirjev, 18 tehnikov in še nekaj deset drugih strokovnega kadra.

Cokan je menda najmlajši Aerov upokojenec. Upokojil se je šele pred nekaj meseci.

»Dolgo sem okleval in potlejal, ko sem držal odločbo v rokah, so se mi tresle roke. Ni lahko po 30 letih dela v Aeru reči nekega dne — srečno. Šele pred kratkim sem se malo umiril.«

Pred več leti si je zgradil ob robu gozda v Dobrovi hišico. Menda se je še nikdar ni bolj oklenil kot sedaj. Na vsakem koraku, na vsaki steni je sled njegovih rok. Kdo bi nehal, če mu je delo napolnjevalo vse življenje.

»Aerovci« ne zapuščajo svojega kolektiva, dokler ne gredo v pokoj. Na prste obeh rok lahko preštejemo tiste, ki so se v letu poslovili od podjetja brez odločbe o upokojitvi.

Štefka Kovač, Elza Malgaj, Ivan Obreza in Martin Cokan so le štirje od 21 srečnih Aerovih upokojencev, ki so preživeli v Aero dobršen del svojega življenja in bodo vedno sodili v njegov kolektiv. Vsak mesec in še kdaj vmes so spet pomlajeni in srečni. Mladost in sreča pa se vračata iz Aerovih obratov, od tam, kjer so se nekoč razdajali in razdali.

IVANKA VRHOVČAK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

OBČINSKI

SINDIKALNI

S V E T I

GROSUPLJE
KRANJ
BREŽICE
NOVO MESTO
TRŽIČ
DRAVOGRAD
KOČEVJE
SLOVENJ GRADEC
CELJE
ČRNOMELJ
HRASTNIK
IZOLA
KOPER
LAŠKO

LITIJA
LOGATEC
MURSKA SOBOTA
PIRAN
RIBNICA na Dol.
SLOVENSKA
BISTRICA
ŠMARJE pri Jelšah

TREBNJE

DRAGI BRALCI, TUDI LETOS OB DELAVSKEM PRAZNIKU VAM ŽELIMO, DA BI V BODOČE S ŠE VEČJIM USPEHOM UVELJAVLJALI SVOJA SAMOUPRAVNA PRIZADEVANJA, DA BI ŽELI KAR NAJVEČ USPEHOV TAKO V PROIZVODNJI KOT V GRADITVI NAŠE SOCIALISTIČNE DRUŽBE

MARIBOR
IDRIJA
S STROKOVNIMI ODBORI DRUŽBENIH
SLUŽB IN STORITVENIH DEJAVNOSTI
LENART v Slov. gor.
LJUBLJANA
METLIKA
NOVA GORICA
POSTOJNA
SEVNICA
SLOVENSKE
KONJICE
TOLMIN
VELENJE
ZAGORJE ob Savi

DOMŽALE
RADOVLJICA
AJDOVŠČINA
PTUJ
ŽALEC
JESENICE
RAVNE na Koroškem
ŠKOFJA LOKA
CERKNICA
GORNJA RADGONA
ILIRSKA BISTRICA
KAMNIK
KRŠKO
LENDAVA
LJUTOMER
MOZIRJE
ORMOŽ
RADLJE ob Dravi
SEŽANA
ŠENTJUR pri Celju
TRBOVLJE
VRHNIKA

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

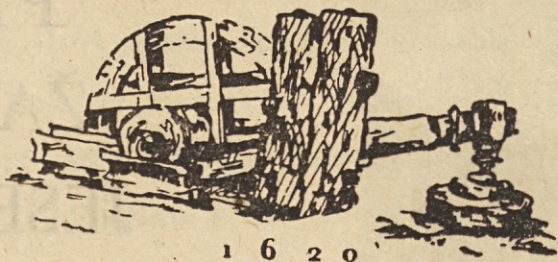
ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Železarna Ravne

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL
RAVNE NA KOROŠKEM

Nad 300 let kvalitetne tradicije plemenitih jekel

Izdeluje:

lita, kovana in valjana jekla

Krajevna skupnost Prevalje PREVALJE

Čestita vsem občanom za praznik dela!

Trgovsko podjetje

Ljudski magazin PREVALJE

s svojimi poslovalnicami v ČRNI, MEŽICI, na PREVALJAH
in RAVNAH

vabi,

da se poslužite bogate izbire v poslovalnicah, posebej še v
novih sodobno urejenih prostorih poslovalnice na Prevaljah

Hitra postrežba — solidne cene!

Gozdno gospodarstvo

LJUBLJANA — TRŽAŠKA C. 2

s svojimi gozdnimi obrati — po-
slovnimi enotami proizvaja in
prodaja vse vrste gozdnih sorti-
mentov, opravlja gozdno gojit-
vena dela, gradi gozdne ceste ter
obnavlja gozdne plantaže in in-
tenzivne nasade.

KLI

KOMBINAT LESNO
PREDELOVALNE INDUSTRIJE

LOGATEC

PROIZVAJAMO IN NUDIMO:

- kvalitetna vezana okna in balkonska vrata
- rolete, izdelane iz lesenih profilov, preoblečenih s plastiko
- stružene fotelje iz masivne bukovine

Vse individualne graditelje opozarjamo na našo stalno zalogo tipskih oken in balkonskih vrat. Zahtevajte ponudbe!

Steklarsko podjetje

LJUBLJANA

Vilharjeva 45 a — telefon 312-711

Izvršuje:

- GRAVIRANJE
- ORNAMENTIRANJE STEKLA IN STEKLENIH PREDMETOV
- ZASTEKLJEVANJE STAVB IN IZLOŽB
- NOTRANJE OPREME
- ZALOGA VSEH VRST STEKLA V PLOŠČAH
- SITOTISK

Podjetje za stanovanjsko in komunalno gospodarstvo

Kranj

Združena kemična industrija Domžale

Za potrebe industrije in široke potrošnje proizvajamo:

- Svinčeve okside (minij, glajenka)
- Svinčevo belilo in trobazi svinčev sulfat
- Svinčeve in cinkove kromove pigmente
- Železo oksidne barve
- Oljnat lake vseh vrst
- Temeljne barve in kite
- Barve za markacijo cest — SIGNIT
- Oljnat emajl lake: DOM, LUMALIN, PIRATOL, TEKOLIN — za notranje in zunanje premaze
- Univerzalne sintetične emajl lake — TESAROL in TESOLUX
- Alkidne in disperzijske barve za zid in les
- Vse vrste nitro brezbarvnih lakov
- Nitro emajl lake — VIRCO, za les in kovino
- Kolodjske kritne barve za usnje in umetno usnje — HELIOCEL in HELIONOL US
- Kazeinske kritne barve za usnje in umetno usnje — HELIONOL in HELIONOL US
- Brezbarvne lake za usnje — HELIOCEL (navadni lak in extra trdi lak)
- Pomožna sredstva za barvanje kože
- Nitro kombinacijski emajl lak AVTOLUX in MOBIL emajl lak (Kunstharz) za avtomobile in druge potrebe kovinske industrije
- Sredstvo proti zmrzovanju — ANTIFRIZ
- Poliester lake in emajl lake — HELIPOL
- Lak za zaščito kroma
- Spiritni lak ETIKOL in emajl lak za modele — MODEKOL
- Specialne lake in emajl lake za industrijo konzerv in tub
- STANC EMAJL LAK, SREBRNI LAK in lake za notranje verniranje embalaže za živilsko in druge industrije
- Pečno in zračno sušene emajl lake: IDEAL PS in ZS (kislinoko trdeči)
- Lake z učinkom: KORAL PS in ZS (Hammer-schlag)
- Premazna sredstva, odporna proti kemikalijam — JAFIPOL, VIRPOL
- Lak za parkete — IDEAL ZS (kislinoko trdeči)
- DD — lake in emajl lake
- Pomožna sredstva pri uporabi barv
- Razredčila vseh vrst za premazna sredstva
- Vezivo na osnovi naravnega kavčuka — TAPTEX in EMULTEX
- Koruzni in krompirjev škrob
- Oksidativno razgrajeni škrobi za papirno in tekstilno industrijo
- Škrobe za potrebe živilske in farmacevtske industrije
- Dekstrini iz koruznega in krompirjevega škroba (beli, rumeni, modri)
- Lepila na bazi dekstrina
- Lepila na bazi polivinilacetata (čistega in v kombinaciji z drugimi vezivi)
- Pomožna sredstva za odlivanje jekla
- Suhe židne barve z vezivom — DOMOFOR
- Parafinske emulzije
- Različne sintetične smole (alkidne in druge) za industrijo premaznih sredstev

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Trgovsko podjetje
OJSTRICA
DRAVOGRAD

SE VLJUDNO
PRIPOROČA
S SVOJIM
ŠIROKIM
SORTIMENTOM
RAZNOVRSTNEGA
BLAGA

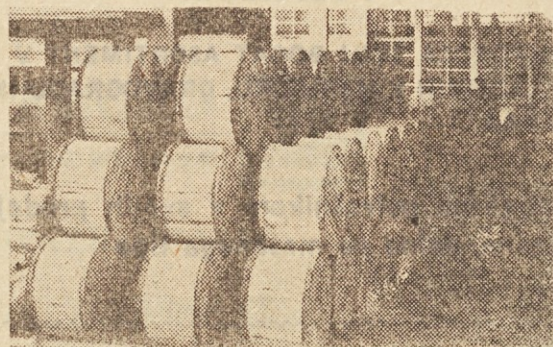

impol

Proizvaja: ● pločevino, trakove, rondelice, palice, cevi in profile

● žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije iz aluminija in vseh standardnih aluminjskih zlitin

industrija
metalnih
polizdelkov
Slovenska Bistrica

SAMOPOSTREZNA

RESTAVRACIJA

Celje

se
še nadalje
priporoča
za cenjeni
obisk

Opekarna Brežice
BREŽICE

Trgovsko podjetje
MESNINA
RAVNE NA KOROŠKEM

Trgovsko podjetje
Ljudska potrošnja
BREŽICE

SUKNO

TEKSTILNA TOVARNA
ZAPUŽE
pošta Begunje na Gorenjskem

Priporočamo svojo bogato izbiro damskih in moških mikanah in česanih tkanin ter volnenih odevi

Pred nakupom ne pozabite, da so naše tkanine trpežne, modnih vzorcev in poceni

Kemična tovarna Podnart

- POSLUŽUJTE SE NAŠIH GALVANSKIH IZDELKOV
- ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN PONUDBE

Komunalni servis
Kranj

čestita
vsem potrošnikom in se priporoča
za nadaljnja naročila

Za prvomajske praznike bomo odprli novo samopostrežno trgovino v Podnartu.

Vse cenjene potrošnike iz Podnarta in okoliških vasi vabimo, da si ogledajo širok sortiment blaga.

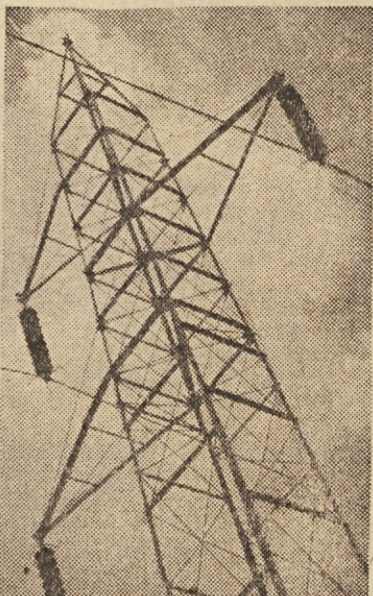
Za cenjeni obisk in nakup blaga se priporoča

trgovsko podjetje
ŠPECERIJA
BLED

KOLEKTIV

Cestno podjetje Kranju
KRANJ

SAVSKE ELEKTRARNE

LJUBLJANA
Hajdrihova 5

se pridružujejo čestitkam
in želijo vsem svojim potrošnikom
veliko zadovoljstva
ob praznovanju 1. maja —
praznika dela

ŽELEZARNA JESENICE

PROIZVAJAMO:

- PLOČEVINO — debelo, srednjo, tanko
- TOPLO VALJANE PROFILE — okrogle, kvadratne, šestkotne
- VLEČENO, LUŠČENO, BRUŠENO JEKLO
- HLADNO VALJANE TRAKOVE
- HLADNO OBLIKOVANE PROFILE
- ŽIČNIKE
- VARILNI DODATNI MATERIAL

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

KOLEKTIV
TRGOVSKEGA PODJETJA

Koloniale
MARIBOR — JURČIČEVA 5

s svojimi poslovnimi enotami v

DRAVOGRADU in
POLJČANAH

PRIPOROČA SVOJ BOGAT ASORTIMENT V SVOJIH
SKLADIŠČIH V MARIBORU, DRAVOGRADU IN POLJČANAH

Vse blago prodaja direktno potrošnikom v svojih prodajalnah,
ki so delno specializirane, delno pa mešanega tipa

Tovarna umetnih brusov

MARIBOR — TRŽAŠKA CESTA 60

IZDELUJE
UMETNE BRUSE Z ZAŠČITNIM ZNAKOM

na osnovi keramičnega, bakelitnega in šelakovega veziva.
Priporoča svoje kvalitetne izdelke!

Tovarna usnja
Slovenij Gradec

TOPOL
LESNA INDUSTRIJA
Ilirska Bistrica

Proizvajamo: vse vrste furnirjev
rezanega lesa
pohištvo
pohištvene elemente

Cenjenim odjemalcem se priporočamo
tudi za kooperacijo

ELEKTRO - CELJE
CELJE

ZA PRAZNIK DELA
1. MAJ
ČESTITAMO
VSEM POTROŠNIKOM
ELEKTRIČNE ENERGIJE

OBRTNO PODJETJE

ZARJA
ŽALEC

RESTAVRACIJA

POD LIPO

Ljubljana — Borštnikov trg 3
se priporoča za cenjeni obisk

Kolektiv

VODOVOD JESENICE
JESENICE NA GORENJSKEM

VELETRGOVINA

Prehrana

Maribor
Gorkega ulica 34

S PREHRAMBENIM IN INDUSTRIJSKIM BLAGOM
Za praznik dela 1. MAJ potrošnikom in poslovnim prijateljem
iskrene čestitke

Trgovsko podjetje

ZILA
RAVNE NA KOROŠKEM

NUDI BOGATO IZBIRO NAJRAZNOVRSTNEJŠIH ARTIKLOV PO UGODNIH
CENAH
ZA CENJENI OBISK IN NABOČILA SE PRIPOROČA KOLEKTIV

DELAVSKA UNIVERZA

TOMO BREJC
KRANJ

LONČARSKA OBRTNA ZADRUGA
KOMENDA

OBRTNO PODJETJE

SLOGA
MOSTE PRI KOMENDI

MARIBORSKA LIVARNA
MARIBOR

naš proizvodni program

POLPROIZVODI:

- stiskane in vlečene palice in profili bakrenih legur
- kontinuirano lite palice, cevi in profili bakrenih legur
- ulitki v pesek bakrenih in aluminijevskih legur
- ulitki v kokilo bakrenih in aluminijevskih legur
- ulitki pod pritiskom bakrenih, cinkovih in aluminijevskih legur
- odkovki bakrenih in aluminijevskih legur
- blok metal bakrenih, aluminijevskih in cinkovih legur

KONČNI PROIZVODI:

- vodovodne armature
- sanitarne armature
- parne armature

EMO

CELJE

EMAJLIRNICA

● METALNA
INDUSTRIJA

● ORODJARNA

čestita
vsem svojim
poslovnim prijateljem
in vsem delovnim ljudem
za praznik dela —
1. maj

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Sindikalna podružnica

Kmetijska zadruga

BREŽICE

MIZARSTVO TRNOVO

LJUBLJANA — TRNOVSKI PRISTAN 20 a

se priporoča za cenjena naročila

**Lesno industrijsko
podjetje**

SLOVENJ GRADEC

proizvaja:

- ŽAGAN LES IGLAVCEV ZA IZVOZ IN DOMAČI TRG
- LADIJSKI POD
- PANEL PLOŠČE
- RISALNE DESKE
- STAVBNO POHIŠTVO
- OGRODJA ZA KAVČE

FECRO

SLOVENJ GRADEC

SLOVENJ GRADEC

Prej: TOVARNA KOS

Izdeluje:

- RJE PROSTO KLAVNIŠKO OPREMO,
- PROSTOROČNE IN DELNO MATRICIRANE ODKOVKE,
- KROGLE IN CYLPBSE ZA CEMENTNO INDUSTRIJO TER
- POLJEDELSKO ORODJE

Prepričajte se o naši kvaliteti!

TOVARNA
KOVANIH IZDELKOV

OBRTNA ZADRUGA

SLAMNIK

MENGES

Inštalacije

Grosuplje

Trgovsko podjetje

Murka

LESCE PRI BLEDU

KUVERTA

GRAFIČNA IN PREDELOVALNA
INDUSTRIJA

LJUBLJANA — TITOVA 87

Trgovsko podjetje

DELIKATESA

LJUBLJANA

se z vsemi svojimi poslovalnicami priporoča za cenjeni obiski

Avtotransportno servisno podjetje

PREVOZ

Brežice

INDE

INVALIDSKE DELAVNICE
VRANSKO

Lesna industrija

LITIJA

TEKSTILNA TOVARNA

Juteks

ŽALEC

tribuna t.

TOVARNA

OTROŠKIH VOZIČKOV,

KOVINSKE OPREME LOKALOV

IN IZLOŽBENIH STOJAL

LJUBLJANA — KARLOVŠKA C. 4

Za cenjena naročila, ki jih bomo izvršili hitro in solidno
se priporoča kolektiv

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

AGROKOMBINAT GROSUPLJE

Tovarna kovanega orodja
Kamnik — Šmarca 101

Gorenjska
kreditna
banka
Kranj

Gozdno gospodarstvo

Novo
mesto

OGP
Obrtno gradbeno
podjetje
Medvode

DINOS

podjetje za oskrbovanje gospodarstva
z odpadnimi surovinami
LJUBLJANA — PARMOVA 33

z vsemi svojimi poslovalnicami
se še nadalje priporoča za sodelovanje

IGO
LJUBLJANA

Uprava: Trnovski pristan 8, tel. 20-879, 21-747
Obrat: Gradaška 22, telefon 20-103

- PROJEKTIRAMO,
- IZDELUJEMO IN MONTIRAMO OPREMO ZA VSE VRSTE KUHINJ,
- SAMOPOSTREŽNIH RESTAVRACIJ IN GOSTINSKIH OBRATOV
- PRIMERNE CENE! — IZDELAVA SOLIDNA!

AGROSTROJ

PODJETJE
ZA IZDELOVANJE IN POPRAVILO
GOZDARSKE IN KMETIJSKE
MEHANIZACIJE

Draga pri Ljubljani

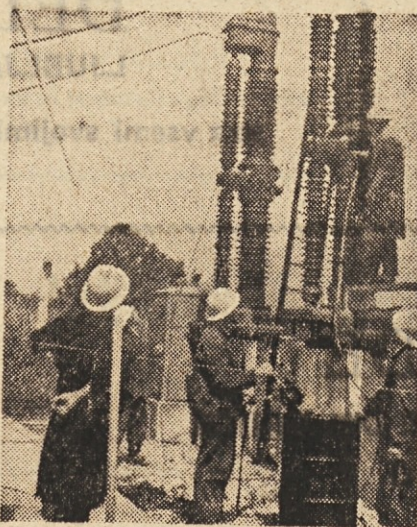
se pridružuje čestitkam in željam ob prvomajskih
praznikih in se priporoča vsem svojim sodelavcem
za nadaljnje sodelovanje

ELEKTRO

KRANJ

SKUPNE
SLUŽBE

KRANJ

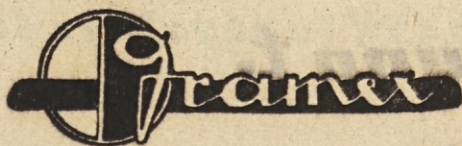

Splošna vodovodna
skupnost

Ljubljanica — Sava

LJUBLJANA
ČRTOMIROVA 4

Kolektiv
SPECIALIZIRANEGA TRGOVSKEGA PODJETJA
Z GRADBENIM MATERIALOM

LJUBLJANA
KURILNIŠKA C. 10

s svojimi predstavništvi v BEOGRADU, ZAGREBU in na REKI
ter poslovalnicama na LAVRICI in VRHNIKI

čestita vsem poslovnim partnerjem in delovnim ljudem
naše dežele za PRAZNIK DELA 1. MAJ!

Kolektiv se priporoča za nadaljnje sodelovanje in zagotavlja
solidnost in konkurenčnost v poslovanju

Rudnik kaolina

Črna
Kamnik

Za praznik dela 1. maj
čestitamo vsem delovnim ljudem,
prav posebno vsem rudarjem,
in jim kličemo

Srečno!

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Gostijsko podjetje

Astoria

s svojimi obrati:

- Kavarna ASTORIA — Maribor
- KOLODVORSKA RESTAVRACIJA Maribor
- Gostilna DRAVA Maribor
- MESTNA RESTAVRACIJA, Maribor
- Gostilna PRI GROZDU Maribor vam nudi domače specialitete tudi v obratih:
- PLAC — Jareninski dol
- v PESNICI, VELKI, SENTILJU in na TRATAH

se priporoča za cenjeni obisk!

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

»Sava« Jesenice

izvaja:

visoke, nizke, industrijske, športne in turistične gradnje. Prav tako gradi podjetje stanovanja za trg na področju Jesenic, Kranjske gore in Lesc. Ta stanovanja prodaja interesantom, ki imajo lastna sredstva za odkup oziroma si jih pridobijo v kreditnih bankah.

Interesanti za vse vrste gradenj se lahko informirajo pri podjetju, ki jim kvalitetno in po zmernih cenah zagotavlja uresničitev gradnje od idejnega projekta pa do zaključka gradnje.

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO Panonija

PTUJ

se priporoča za obisk v svojih bogato založenih prodajalnah in skladiščih

Keramičarstvo in pečarstvo

MARIBOR, Kneza Koclja 4

Izvršujemo vsa keramičarska dela:

- oblaganje sten,
- fasad,
- podov, stebrov in bazenov
- s keramičnimi, keramičnimi in mozaik ploščicami

pečarska dela vseh vrst

- S priznano kvaliteto zadovoljujemo potrošnike širom po naši domovini

proizvaja

v svojih obratih:

- plemensko in pitovno govedo
- plemenske svinje in merjasce
- pitane prašiče
- brojlerje
- valilna in konzumna jajca, enodnevnice piščance
- sveže meso in mesne izdelke
- mleko s 4% tolščo
- krmna in semenska žita
- krmne mešanice in premixe
- les

Izdeluje projekte in nadzoruje gradnjo kmetijskih in živilnorskih kombinatov

Izvaža v razne dežele Evrope

Zastopa inozemske firme, proizvajalce mehanizacije, opreme za kmetijstvo in repromaterial

AGROKOMBINAT EMONA

LJUBLJANA, Miklošičeva 4

tel.: centrala 22-510, komerciala 20-779

Trgovsko podjetje Izbira

Ljubljana, Tomšičeva 2/V

VAM NUDI V SVOJIH POSLOVALNICAH BOGATO IZBIRO MODNEGA BLAGA

POHIŠTVO MIZARSKO PODJETJE

CELJE — KERSNIKOVA 21

se priporoča za cenjena naročila, ki jih izvršuje

- HITRO
- SOLIDNO
- PO ZMERNIH CENAH

trgovsko
izvozno podjetje
za domačo in umetno
obrt

s poslovalnicami: Cankarjeva 6, Titova 4, Gosposvetska 10, Mestni trg 24, »Na trgu« — Vodnikov trg 5, Lectarja — Trg revolucije 5, Trg Osvobodilne fronte 15
čestita vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem

IBI

Industrija
bombažnih
izdelkov

Kranj

Servisno podjetje

Kranj, Tavčarjeva 45

NUDIMO USLUGE V NASLEDNJIH SERVISIH:

- mizarski
- vodovodno-inštalaterski
- kleparski
- zidarski
- PRALNICA
- pečarski
- ključavničarski
- električarski
- šiviljski
- krovski
- PREVOZI

Za cenjena naročila se priporoča kolektiv!

Splošno gradbeno podjetje Grosuplje

- nudi interesantom za nakup vse vrste stanovanjskih enot
- garsonjere, enosobna, enoinpolsobna, dvo ter dvoipolsobna, dvosobna z dvema kabinetoma, trosobna ter troinpolsobna stanovanja na PODROČJU OBCIN LJUBLJANA-VIC IN BEŽIGRAD
- Stanovanja bodo vseljiva v prihodnjem in naslednjih letih
- GRADIMO HITRO IN SOLIDNO
- NUDIMO UGODNE POGOJE ZA NAKUP
- Izvršujemo tudi vse vrste investicijskih objektov, vsa popravila, dozidave, nadzidave in adaptacije
- Imamo lastne stranske obrate in projektivni biro
- Vsa pojasnila dobite telefonično ali ustno na upravi podjetja v Grosupljem

Lesna industrija Pivka

Preden se odločite za nakup kosovnega pohištva,
ZAHTEVAJTE KATALOG IN CENIK PODJETJA!

- proizvaja tudi kvalitetno priznane vezane in panel plošče
- plemenite in slepe furnirje
- lepljene sedeže in naslone
- lesno embalažo
- žaga mehki in trdi les

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

RES PRAVI DOPUST JE S
SAVINO LEŽALNO BLAZINO

LEPŠE
BOLJŠE
CENEJŠE

RUNO

Tovarna usnja — TRŽIČ

nudi svojim odjemalcem po že ustaljenih cenah naslednje vrste usnja:

- goveji boksi — anilin, plastik
- telečji boksi — klasični
- razne vrste cepljenca
- oblačilno usnje
- ševreti
- goveje in konjsko usnje za podlogo
- goveje in konjsko HTZ usnje

Kolektiv
TOVARNE FARMACEVTSKIH IN KEMIČNIH IZDELKOV

LEK

LJUBLJANA

s svojo poslovno enoto v MENGŠU

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM ZA DELAVSKI PRAZNIK
1. MAJ

BREZICE

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO IN MALO

nudi v svojih skladiščih na veliko in 20 prodajalnah
— veliko izbiro raznovrstnega blaga po dnevnih cenah
— omogoča potrošnikom nakup blaga na potrošniški kredit
Svojim odjemalcem se priporoča in čestita ob prazniku dela

KROJAŠKO PODJETJE

NOVOST

LJUBLJANA, Poljanska cesta 11

IZDELUJEMO:

- vsakovrstno moško in damsko konfekcijo

Sprejemamo naročila po meri in vsa druga večja naročila.

INDUSTRIJA IN RUDNIKI NEKOVIN

Kremen

Novo mesto

ČESTITA ZA PRAZNIK DELA VSEM POSLOVNIM
PRIJATELJEM, VSEM NAROČNIKOM IN SE ŠE NADALJE
PRIPOROČA ZA SODELOVANJE

Trgovsko podjetje na drobno in debelo

Dolenjka

Novo mesto

z vsemi svojimi poslovalnicami se še nadalje priporoča
za cenjeni obisk in nakup blaga v bogati izbiri

KOMUNALNO PODJETJE

LJUBLJANA-VIČ

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM ZA MEDNARODNI PRAZNIK DELA

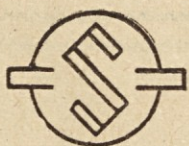
SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

PROJEKT

K R A N J

čestita vsem delovnim ljudem, vsem po-
slovnim prijateljem in vsem naročnikom
za praznik dela z željo, da ga proslavijo z
največjim zadovoljstvom.

ZA SODELOVANJE SE PRIPOROČA
KOLEKTIV

SATURNUS

KOVINSKO PREDÉLOVALNA INDUSTRIJA — EMBALAŽA —
AVTOOPREMA

PROIZVAJA:

- RAZNOVRSTNO PLOČEVINASTO EMBALAŽO
ZA PREHRANO, KEMIČNO IN FARMACEVTSKO
INDUSTRIJO IZ ČRNE, BELE IN ALU-PLOČEVINE
- ARTIKLE ŠIROKE POTROŠNJE: KUHINJSKE ŠKATLE,
PLADNJE ITD.
- DELE ZA AVTOMOBILE IN BIKIKLE: ŽAROMETE
VSEH VRST IN SVETILKE
- ELEKTROTOPLOTNE APARATE: KUHALNIKE, PEČI
IN KALORIFERJE
- LITOGRAFIRANE PLOŠČE IN ELOKSIRANE NAPISNE
PLOŠČICE

TAPETNIŠTVO IN DEKORACIJE

ŽIMNICA

IZDELUJE VSA TAPETNIŠKA DELA:

tako spalne kot raztegljive kavče, divane, vzmetnice in žimnice, vse
vrste foteljev

POSEBNA NAROČILA KAKOR TUDI POPRAVILA
Posebej opozarjamo investitorje poslovnih in stanovanjskih zgradb, podjetja in usta-
nove, da imamo v sklopu podjetja poseben oddelek, ki se ukvarja specialno z oblogo
tal in sten z različnimi plastičnimi materiali

ŽIMNICA — Ljubljana, Tobačna ulica 3

TOVARNA REZALNEGA ORODJA

Prevalje — Slovenija — Jugoslavija

PROIZVAJAMO:

rezalno orodje za obdelavo lesa in kovin
pile in rašple vseh vrst

PRIPOROČAMO NAŠE KVALITETNE IZDELKE!

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Lesno industrijsko podjetje Bled

PROIZVAJA:

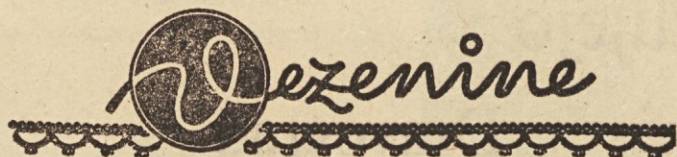
- žagan les smreke — jelke
- resonančni — avionski les
- vezane plošče za gradbeništvo
- vezani les
- opaže vseh vrst
- stropne in stenske obloge
- garažna vrata
- lamelirana gladka vrata
- vhodna vrata
- strešne konstrukcije
- lesno moko
- lesno embalažo vseh vrst

GRADBENA PODJETJA, INDIVIDUALNI GRADITELJI, KUPUJTE NAŠE PROIZVODE, POSLUŽUJTE SE NAŠIH USLUG IN KONKURENČNOSTI NAŠIH CEN! SE PRIPOROČAMO!

INSTALATER PREVALJE

SE PRIPOROČA S SVOJIMI USLUGAMI
IN IZDELKI

Tovarna čipk, vezenin in rokavic Bled

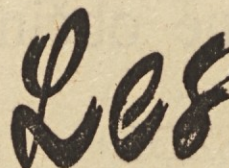
IZDELUJE:

- strojno klekljane čipke in strojne vezenine
- vse vrste ženske konfekcije
- damske rokavice iz sintetičnih materialov, kombinirane s čipkami

Vse svoje izdelke vam bomo nudili po konkurenčnih cenah predvidoma od druge polovice meseca maja dalje

V MODERNO UREJENI TRGOVINI NA BLEDU,
LJUBLJANSKA CESTA 8

LESNO INDUSTRIJSKO IN TRGOVSKO PODJETJE • PTUJ

PROIZVAJAMO: vse vrste rezanega lesa trdih in mehkih listavcev, kosovno pohištvo za dnevne sobe

PRODAJAMO: vse vrste kuriva, gradbenega materiala, stavbeno pohištvo, lesanit, lesomal in drugo. Cene ugodne. Se priporoča kolektiv!

Karkoli potrebujete za vaše stanovanje, za vašo garderobo, za vašo prehrano in vašo nego

vselej kupujte v specializiranih trgovinah
Trgovskega podjetja

Zarja Jesenice

Za vaš obisk se priporoča delovni kolektiv ZARJA

KMETIJSKO PREDELOVALNI ZADRUŽNI KOMBINAT

Agraria Koper

s svojimi poslovnimi enotami:

- obrat Vino — vinogradi
- obrat Mleko — meso
- obrat Sadje zelenjava
- obrat Kooperacija
- obrat Transport — stroji

Podjetje za promet z odpadnim materialom na veliko in malo ter predelavo tekstila

SUROVINA

MARIBOR, Pobreška cesta 20

s svojimi poslovnimi enotami:

MARIBOR, LJUBLJANA, CELJE, RADLJE, MATULJI in obrat tekstila
»REGENERACIJA« Maribor

odkupi po najvišjih dnevnih cenah vse vrste industrijskih odpadkov:

- železo, litino, pločvino, vse vrste
- kovin, papir, gumo, steklo in druge
- odpadke iz proizvodnje in široke proizvodnje

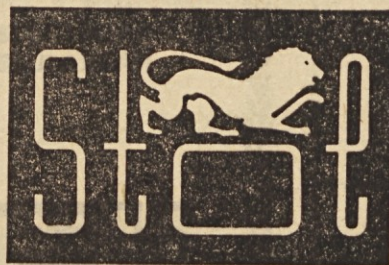
prodaja

- po konkurenčnih cenah razne uporabne odpadke, kvalitetno čistilno
- volno, polirne in brusne plošče ter
- tapetniško volno

Kranjske opekarne Kranj, Titov trg 7

NUDIJO KVALITETNO ŽGANO OPEKO
PO UGODNIH CENAH

INDUSTRIJA POHIŠTVA

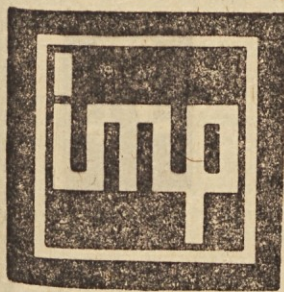

K
A
M
N
I
K

GRADBENO PODJETJE

Zidar Kočevje

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM IN SE ŠE NADALJE
PRIPOROČA ZA VSA CENJENA NAROČILA

INDUSTRIJSKO MONTAŽNO PODJETJE Ljubljana, Titova 37

- Centralno ogrevanje, sanitarne naprave, plinske instalacije in prezračevalne naprave
- električne naprave jakega in šibkega toka, komandne in signalne naprave za industrijo in komunalne zgradbe
- regulacije
- opravlja kalorične in električne meritve
- odlivamo v lastni livarni visokokvalitetne odlitke sive litine, ki jih po želji obdelamo

PROJEKTIRA,
MONTIRA IN
PROIZVAJA

VELETRGOVINA

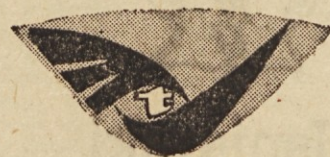
TANIN

MARIBOR, Jurčičeva 8

Vam nudi:

- Barve
- Lake
- Kemikalije
- Plastiko
- Pline

NA DROBNO IN DEBELO

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK

ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM

Skupščina občine

z vsemi družbeno-političnimi organizacijami

Grosuplje

Skupščina občine

z vsemi družbeno-političnimi organizacijami

Kranj

Čestitkam se pridružujejo

Skupščine občin

Dravograd

Jesenice

Brežice

Kočevje

Ravne na Koroškem

Slovenska Bistrica

Slovenj Gradec

Škofja Loka

Občinski odbori SZDL
Občinski komiteji ZKS
Občinski sindikalni sveti
Občinski komiteji ZMS
Občinski odbori ZB NOV
Občinske konference
Občinski odbori ZROP
Občinski odbori ZVVI
in druge množične
organizacije

TOSO

tovarna obutvenih strojev in opreme
KRANJ

- izdeluje stroje za potrebe čevlarske, usnjarske in galanterijske industrije ter za tiskarne.
- Prepričajte se o izredni kakovosti naših storitev in izdelkov!

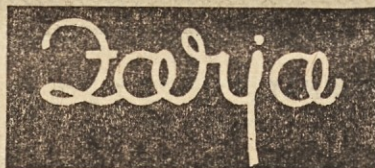
Kemična tovarna

Exoterm — Kranj

PROIZVAJA:

- POMOŽNA LIVARSKA SREDSTVA ZA ŽELEZARNE IN LIVARNE

Trgovsko podjetje

MARIBOR
SLOMŠKOV TRG 6

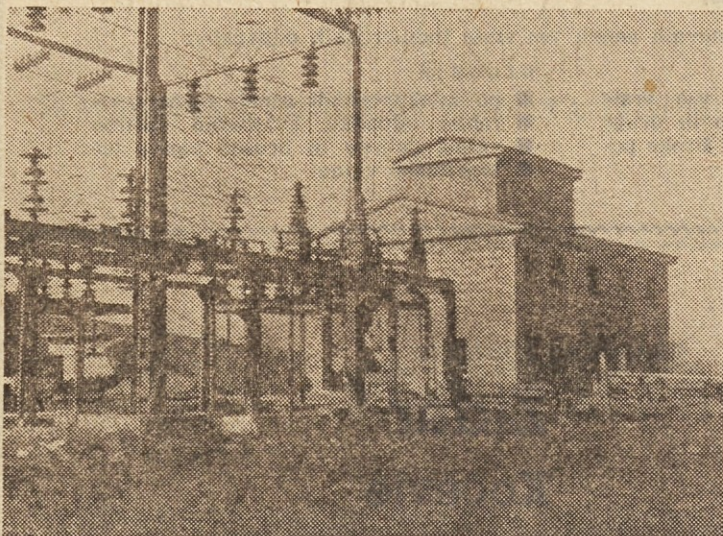
s svojimi poslovalnicami

- v MARIBORU
- SLOVENSKI BISTRICI in
- VELENJU

DEM

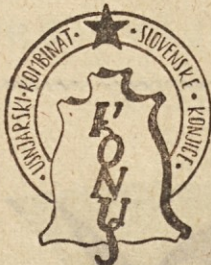
Dravske elektrarne

MARIBOR, HEROJA TOMŠIČA 2

Čestitkam se pridružujejo člani kolektivov:

HE Dravograd
HE Vuzenica
HE Vuhred
HE Ožbalt
HE Fala
HE Mariborski otok
RTP Pekre
RTP Laško
ELKOV Laško
Skupne službe

Usnjarski
kombinat

Slovenske
Konjice

z obrati:

- MIREN PRI GORICI — usnjarna
- REČICA OB SAVINJI — usnjarna
- SEVNICA — tanin
- KOKO — usnjena oblačilna konfekcija
- LOČE — copati
- MAJŠPERK — osebna zaščitna sredstva
- LENART V SLOV. GORICAH — usnjarna
- LJUTOMER — usnjarna
- »KUNA« MARIBOR — krznena konfekcija

in predstavništva, prodajalne in skladišča:

- LJUBLJANA, Masarykova 23, tel. 312-320
- CELJE, Trg. V. kongresa 6, tel. 21-42
- KUNA, MARIBOR, Gosposka 7, tel. 21-054
- BEOGRAD, Rajičeva 12, tel. 621-630
- NOVI SAD, Ul. Narodnih heroja 10, tel. 42-978
- »KRZNO« BEOGRAD, Knez Mihajlova 47, tel. 625-389
- »KRZNO«, NOVA GORICA, Karla Marxa 2, tel. 21-178

Nagrajujemo potrošnike

Ob 20-letnici podjetja OD 3. DO 6. MAJA

NAGRAJUJEMO vsak nakup v znesku nad 30 novih dinarjev.
NAGRAJUJEMO nakupe v vsej maloprodajni mreži:
P-Supermarket, P-marketi, samopostrežbe in
klasične trgovine.

PREHRANA
EXPORT IMPORT LJUBLJANA

NAGRAJUJEMO vsak nakup s priznano, odlično
P-KAVO SPECIAL v znesku:

od 30 N-din do 80 N-din	100 g kave
od 80 N-din do 150 N-din	200 g kave
od 150 N-din do 250 N-din	300 g kave
od 250 N-din do 500 N-din	400 g kave
od 500 N-din do 1000 N-din	500 g kave
nad 1000 N-din	1 kg kave

VABIMO IN PRIČAKUJEMO VASI!

ZA MEDNARODNI DELAVSKI PRAZNIK